

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗУБАРЄВА КАТЕРИНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики,
д.е.н., професор
_____ В.В. Лимар

«_____» _____ 2025 р.

ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ В ПОСТКОНФЛІКТНОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Керівник: Лебідь І.Г.,
к.і.н., старший викладач
кафедри міжнародних відносин і
зовнішньої політики

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК:

Гижко А.П., д-р філософії за
спеціальністю 052 Політологія

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Зубарєва К.В. Цифрова дипломатія в постконфліктному врегулюванні. Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Освітня програма «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

У кваліфікаційній (магістерській) роботі досліджено роль цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні через порівняльний аналіз міжнародного досвіду та розроблено адаптивну стратегію використання цифрових інструментів для України у різних сценаріях завершення російсько-української війни. Авторкою здійснено порівняльний аналіз шести міжнародних кейсів: трьох успішних (Колумбія, Косово, Естонія) і трьох проблемних (Сирія, Ізраїль-Палестина, Афганістан). Виокремлено сім критичних факторів успіху та три механізми провалу цифрової дипломатії в постконфліктних контекстах. У магістерській роботі досліджено український досвід цифрової дипломатії в умовах повномасштабної війни 2022-2025 років, проаналізовано специфіку відновлення деокупованих територій та розроблено три прогностичні сценарії. Запропоновано конкретні рекомендації щодо інституціоналізації цифрової дипломатії через оптимізацію роботи Управління цифрової трансформації в МЗС України, запровадження посади Цифрового амбасадора України та розширення платформи United24. У роботі доведено амбівалентну природу цифрових інструментів у процесах миробудівництва та обґрунтовано необхідність трансформації від кризової мобілізації до системної стратегії постконфліктного відновлення.

Ключові слова: цифрова дипломатія, диджиталізація, міжнародні конфлікти, постконфліктне врегулювання, миробудівництво, Україна.

126 с., 7 табл., 3 рис., 52 джерел.

Табл. 7. Бібліограф.: 114 найм.

ABSTRACT

Zubarieva K. Digital diplomacy in post-conflict settlement. Specialty 291 International Relations, Public Communications and Regional Studies. Study programme «International Communications and Mediation in Conflict Settlement Conditions». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The master's thesis examines the role of digital diplomacy in post-conflict settlement through a comparative analysis of international experience and develops an adaptive strategy for the use of digital tools for Ukraine under different scenarios for the end of the Russia-Ukraine war. The author provides a comparative analysis of six international cases—three successful (Colombia, Kosovo, Estonia) and three problematic (Syria, Israel-Palestine, Afghanistan). Seven critical success factors and three mechanisms of failure of digital diplomacy in post-conflict contexts are identified. The master's thesis examines Ukraine's experience of digital diplomacy during the full-scale war of 2022-2025, analyzes the specifics of the recovery of de-occupied territories, and develops three forecast scenarios. The paper proposes concrete recommendations for the institutionalization of digital diplomacy, including the optimization of work of the Department of Digital Transformation within the Ministry of Foreign Affairs, the introduction of the position of Ukraine's Digital Ambassador, and the expansion of the United24 platform. The study demonstrates the ambivalent nature of digital tools in peacebuilding processes and substantiates the need to transition from crisis-driven mobilization to a systemic strategy of post-conflict recovery.

Key words: digital diplomacy, digitalization, international conflicts, post-conflict settlement, peacebuilding, Ukraine.

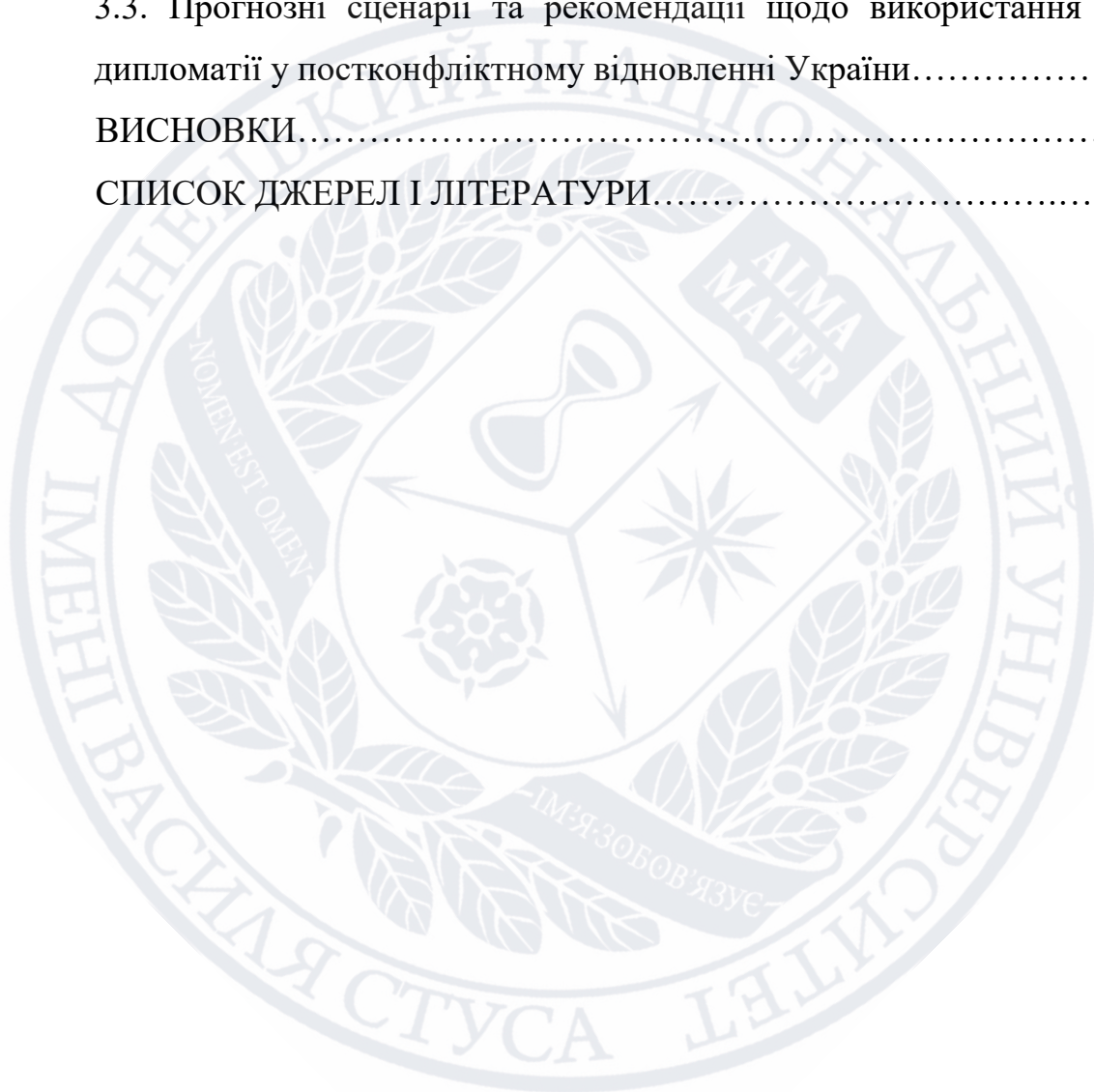
126 p., 7 tables, 3 figures, 52 sources.

Table. 7, Bibliography: 114 sources

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ, СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	12
1.1. Еволюція цифровізації міжнародних відносин. Теоретичні підходи до дослідження цифрової дипломатії.....	12
1.2. Стан вивчення проблеми застосування цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні.....	22
1.3. Джерельна та методологічна база дослідження.....	29
РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	39
2.1. Постконфліктне врегулювання як сфера застосування цифрової дипломатії.....	39
2.2. Цифрова дипломатія у постконфліктному врегулюванні: кейс-стаді..	50
2.2.1. Колумбія: Twitter-дипломатія для національного примирення..	50
2.2.2. Естонія: постколоніальна цифрова дипломатія і e-governance...	54
2.2.3. Косово: боротьба за визнання через креативну цифрову дипломатію.....	50
2.2.4. Порівняльний аналіз успішних кейсів цифрової дипломатії.....	64
2.3. Проблеми і складнощі у використанні цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні.....	67
2.3.1. Сирія: дезінформація та фрагментація у цифровому просторі....	68
2.3.2. Ізраїль та Палестина: цифрова поляризація у затяжному конфлікті.....	72
2.3.3. Афганістан: колапс цифрової дипломатії відірваної від реальності.....	76
2.3.4. Порівнянні проблемних кейсів.....	79

РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ПОСТКОНФЛІКТНОМУ ВІДНОВЛЕННІ.....	82
3.1. Стан цифрової дипломатії України в умовах російсько-української війни.....	82
3.2. Використання цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій України.....	90
3.3. Прогнозні сценарії та рекомендації щодо використання цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні України.....	99
ВИСНОВКИ.....	109
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	114

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Повномасштабна російська агресія проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, показала, наскільки важливою стала цифрова дипломатія в міжнародних відносинах ХХІ ст. Традиційні дипломатичні механізми, які формувалися протягом століть, виявилися недостатньо швидкими для реагування на динамічні кризи сучасності. Натомість цифрові технології дали можливість напряду комунікувати з міжнародною аудиторією в режимі реального часу, мобілізувати ресурси через краудфандінгові платформи, координувати складні процеси постконфліктної відбудови та протидіяти масштабним дезінформаційним кампаніям.

На **практичному рівні** результати дослідження можна застосувати в багатьох сферах. *На міжнародному рівні* досвід України може стати моделлю для інших постконфліктних суспільств. За майже чотири роки Україна через цифрову дипломатію мобілізувала понад 100 мільярдів доларів міжнародної допомоги, зберегла свою присутність у західному інфопросторі проти значно більших ресурсів російської пропаганди, координувала відбудову деокупованих територій. Міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, Світовий банк) можуть адаптувати українські практики цифрового документування воєнних злочинів, прозорості звітності про використання допомоги, залучення діаспори до відбудови для застосування в майбутніх кризах. *На регіональному рівні* (Східна Європа, Південний Кавказ) результати можуть використати держави, що зіткнулися з гібридними загрозами та російською дезінформацією: Молдова, Грузія, країни Балтії. Вони зможуть розробити стратегії цифрової стійкості, протидії маніпуляціям у соцмережах, мобілізації міжнародної підтримки. *На локальному рівні* практичні рекомендації щодо цифрових інструментів для реінтеграції населення деокупованих територій, координації гуманітарної допомоги, психосоціальної підтримки

травмованих громад можуть застосувати місцеві органи влади в Україні та інших постконфліктних регіонах.

На **теоретичному рівні** дослідження заповнює прогалину на перетині теорії міжнародних відносин, студій постконфліктного врегулювання та досліджень цифрової дипломатії. Попри зростаючу кількість праць про цифровізацію зовнішньої політики, бракує комплексних досліджень, які б систематично аналізували ефективність цифрових інструментів саме в постконфліктних контекстах – від мобілізації учасників мирних процесів до координації довгострокової відбудови. Більшість наявних праць зосереджуються або на технологічних аспектах (платформи, алгоритми, кібербезпека), або на окремих кейсах без порівняльної перспективи. Це обмежує можливості виокремити універсальні механізми успіху та провалу.

Основний акцент актуальності теми – розуміння цифрової дипломатії як амбівалентного інструменту. Вона може як прискорювати мирні процеси, так і поглиблювати конфлікти. Український кейс 2022-2025 років унікальний. Це перший випадок у ХХІ ст., коли держава ефективно використовує цифрову дипломатію не для постконфліктного врегулювання, а під час активної війни на виживання. Україна одночасно мобілізує міжнародну підтримку, протидіє дезінформації та закладає основи майбутньої відбудови. Це дає можливість дослідити феномен «цифрової дипломатії в реальному часі» з унікальною емпіричною базою. Можна виробити рекомендації не лише для постконфліктного періоду, а й для трансформації кризової мобілізації в системну довгострокову роботу.

Об'єкт дослідження – процеси постконфліктного врегулювання.

Предмет дослідження – інструменти й механізми цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні на прикладі міжнародного досвіду (Колумбія, Косово, Естонія, Сирія, Ізраїль-Палестина, Афганістан) та українського кейсу в умовах повномасштабної російської агресії (2022-2025).

Мета магістерської роботи – визначити роль цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні через порівняльний аналіз міжнародного досвіду та розробити рекомендації для розробки адаптивної стратегії використання цифрових інструментів для України у різних сценаріях завершення російсько-української війни.

Завдання дослідження:

- проаналізувати еволюцію цифровізації міжнародних відносин і концептуалізувати феномен цифрової дипломатії в теоретичних рамках міжнародно-політичних студій;
- дослідити роль цифрових технологій у процесах постконфліктного врегулювання з акцентом на ключових функціях, можливостях і обмеженнях цифрової дипломатії;
- оцінити стан наукової розробки проблеми цифрової дипломатії в постконфліктних контекстах та систематизувати джерельну базу;
- проаналізувати успішні кейси (Колумбія, Косово, Естонія) для виявлення ефективних моделей і практик цифрової дипломатії;
- дослідити проблемні кейси (Сирія, Ізраїль-Палестина, Афганістан) для визначення структурних обмежень і ризиків цифрової дипломатії в конфліктних контекстах;
- виокремити критичні фактори успіху та механізми провалу цифрової дипломатії через порівняльний аналіз світового досвіду постконфліктного врегулювання;
- оцінити стан впровадження цифрової дипломатії в Україні в умовах повномасштабної російської агресії через аналіз інституційної екосистеми, стратегій, результатів і викликів;
- визначити специфіку використання цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій України;
- розробити прогностичні сценарії використання цифрової дипломатії в постконфліктному відновленні України та сформулювати конкретні рекомендації для кожного сценарію.

Хронологічні рамки роботи охоплюють період з 1990-х років (початок формування глобального інформаційного простору через інтернет) до 2025 року включно з особливим акцентом на 2022-2025 роки (період повномасштабної російської агресії проти України).

Для міжнародних кейсів хронологічні межі різні:

- Колумбія (2016-2024) – мирний процес з FARC;
- Естонія (2007-2025) – від кібератак 2007 р. до моделі e-Estonia;
- Косово (2008-2025) – від проголошення незалежності;
- Сирія (2011-2025) – від початку громадянської війни;
- Ізраїль-Палестина (1995-2025) – від домовленостей в Осло до сучасності;
- Афганістан (2001-2021) – від вторгнення США до повернення Талібану до влади.

Такі рамки дозволяють простежити довгострокову динаміку цифрової дипломатії в різних конфліктних контекстах.

Територіальні межі дослідження включають: Україну (основний кейс) з акцентом на деокуповані території (Київська, Харківська, Херсонська області) та окуповані регіони (Крим, частина Донбасу); Латинську Америку (Колумбія), Балтійський регіон (Естонія), Балкани (Косово), Близький Схід (Сирія, Ізраїль-Палестина), Південну Азію (Афганістан). Широкий територіальний масштаб дослідження зумовлений необхідністю порівняльного аналізу різних регіональних контекстів для виокремлення універсальних та специфічних факторів ефективності цифрової дипломатії.

Наукова новизна дослідження. У кваліфікаційній роботі здійснено спробу комплексного порівняльного аналізу шести міжнародних кейсів використання цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні з виокремленням трьох моделей успіху (колумбійська модель швидкості, косовська модель креативності, естонська модель системності) й трьох механізмів провалу (сирійський механізм привласнення, ізраїльсько-

палестинський механізм алгоритмічної поляризації, афганський механізм колапсу). *Привернуто увагу* до амбівалентної природи цифрових технологій у мирних процесах через виокремлення семи факторів успіху та семи механізмів провалу, що спростовує технологічний детермінізм та підкреслює критичність контексту застосування. *Доповнено* теорію м'якої сили Джозефа Ная концептуалізацією цифрової дипломатії як багатофункціонального інструменту, що виходить за межі традиційного розуміння публічної дипломатії та включає функції мобілізації ресурсів, координації складних процесів, документування злочинів і внутрішньої реінтеграції.

Науково-практична значущість дослідження. *Теоретична значущість магістерської роботи* полягає в тому, що напрацювання можуть бути використані у викладанні курсів з міжнародних відносин, цифрової дипломатії, розбудови миру і постконфліктного врегулювання, стратегічних комунікацій на кафедрах міжнародних відносин українських університетів. Порівняльний аналіз шести міжнародних кейсів надає емпіричний матеріал для розширення освітніх програм з дипломатії. *Практична значущість* виявлена у формуванні рекомендацій, які можуть бути імплементовані МЗС України для розробки Стратегії цифрової дипломатії на 2025-2030 роки з чітким розподілом функцій між фазами постконфліктного врегулювання.

Апробація результатів дослідження була здійснена шляхом участі в науковій конференції “Травневі студії 2025” з публікацією тез доповіді на тему “Цифрова дипломатія в конфліктному врегулюванні”.

Обґрунтування структури роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури.

Перший розділ «Концептуально-теоретичні засади дослідження, стан вивчення проблеми та джерельна база дослідження» закладає теоретичний фундамент роботи через аналіз еволюції цифровізації

міжнародних відносин, концептуалізацію постконфліктного врегулювання та критичний огляд джерел і стану дослідження проблеми.

Другий розділ «Світовий досвід використання цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні» здійснює порівняльний аналіз шести міжнародних кейсів для виокремлення факторів успіху та механізмів провалу.

Третій розділ «Україна та перспективи використання цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні» аналізує український досвід під час війни, специфіку роботи на деокупованих територіях та розробляє прогностичні сценарії з конкретними рекомендаціями.

Така структура забезпечує логічний перехід від теоретичного осмислення до емпіричного аналізу та практичних рекомендацій. Загальний обсяг магістерської роботи становить 126 сторінок, з них основного тексту - 113 сторінок. Робота містить 10 візуалізацій (схеми, таблиці, графіки), які ілюструють ключові аргументи та емпіричні дані. Список джерел і літератури містить 113 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНО - ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ, СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Еволюція цифровізації міжнародних відносин. Теоретичні підходи до дослідження цифрової дипломатії

Глобалізація кінця XX - початку XXI ст. створила передумови для трансформації міжнародних відносин через інтенсифікацію транскордонних потоків інформації, капіталу та людей. Цифровізація стала технологічним фундаментом цих процесів, забезпечивши якісно новий рівень зв'язності міжнародної системи через формування глобального інформаційного простору. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій радикально скоротив часові та просторові бар'єри міжнародної взаємодії, створив нові канали комунікації між державними та недержавними акторами, трансформував механізми формування громадської думки та здійснення зовнішньополітичного впливу.

Вплив інформаційних технологій і штучного інтелекту на міжнародні відносини набув системного характеру, охопивши усі рівні міжнародної взаємодії. Цифрові платформи змінили архітектуру міжнародного інформаційного обміну, створивши можливості для прямої комунікації урядів з іноземною аудиторією без посередництва традиційних медіа. Технології великих даних та алгоритмічної обробки інформації дозволили державам та міжнародним організаціям моніторити глобальні тренди, прогнозувати розвиток міжнародних подій та адаптувати зовнішньополітичні стратегії в режимі реального часу [77].

Комплексність цифрових трансформацій зумовила *необхідність міждисциплінарних дослідницьких підходів*, що інтегрують здобутки теорії міжнародних відносин, політичної комунікації, інформаційних наук і соціології. Палій С.А. зазначає, що цифровізація створила нову предметну

область досліджень, де перетинаються політологічний, технологічний та комунікаційний виміри міжнародної взаємодії [14]. Міждисциплінарність виявляється у необхідності аналізу технологічних можливостей цифрових інструментів, їх впливу на структуру міжнародної системи, трансформації практик зовнішньополітичної діяльності та зміни характеру міжнародної комунікації.

Цифровізація міжнародних відносин проявляється у множинності взаємопов'язаних процесів, що охоплюють інституційний, комунікаційний та структурний виміри міжнародної системи. На інституційному рівні спостерігається формування цифрових департаментів у зовнішньополітичних відомствах, створення посад цифрових послів, розробка національних стратегій цифрової дипломатії. Комунікаційний вимір виявляється у переході від односторонньої трансляції інформації до інтерактивного діалогу з іноземною аудиторією, у формуванні мережових структур міжнародної комунікації. Структурні зміни відображаються у трансформації розподілу влади в міжнародній системі, де цифрові можливості стають новим ресурсом впливу поряд з традиційними економічними та військовими потужностями [25; 54].

Теоретичні роботи, що формують концептуальну основу дослідження цифровізації міжнародних відносин та цифрової дипломатії, систематизовано у таблиці 1.1. Ці праці забезпечують методологічний апарат для розуміння цифрової дипломатії як інструменту м'якої сили та сучасної форми публічної дипломатії, розкривають еволюцію цифровізації міжнародних відносин, аналізують інструментарій та практики цифрової дипломатії у різних національних контекстах.

Таблиця 1.1. Теоретичні школи МВ та їх інтерпретації цифровізації

Теоретична школа	Фокус аналізу	Ключові категорії	Обмеження
Неоліберальний інституціоналізм	Інститути та співробітництво	Цифрові режими; транспарентність; взаємозалежність	Переоцінка ролі інститутів у хаотичному середовищі
Реалізм	Владні відносини та геополітична конкуренція за цифрове домінування	Кібербезпека; цифровий суверенітет; інформаційна зброя; стратегічна комунікація	Редукує цифровий простір до zero-sum гри; ігнорує кооперативний потенціал технологій; недооцінює роль недержавних акторів
Конструктивізм	Норми, ідентичності та соціальне конструювання цифрової реальності	Цифрові норми поведінки; трансформація ідентичностей; дискурсивна влада; соціальна конструкція технологій	Недооцінює матеріальні обмеження технологічної інфраструктури; складність операціоналізації нормативних змін
Англійська школа	Міжнародне суспільство та формування спільних правил у цифровому просторі	Глобальна цифрова культура; спільні норми та цінності; солідарність міжнародного співтовариства	Ідеалізує можливість досягнення консенсусу; недостатньо враховує конфлікт цінностей між цивілізаціями

Неоліберальний інституціоналізм розглядає цифровізацію через призму формування нових інститутів і режимів міжнародної взаємодії у цифровому просторі, акцентуючи увагу на ролі міжнародних організацій у встановленні норм цифрової взаємодії та координації національних політик. Ключовими категоріями неоліберального підходу є цифрові режими, інституційна адаптація, транспарентність у цифровому просторі.

Концепція м'якої сили Дж. Ная набула нового звучання в контексті цифровізації, оскільки цифрові технології створили можливості для здійснення впливу через привабливість та формування порядку денного. Най розглядає цифрові платформи як потужний інструмент проєкції м'якої сили, що дозволяє державам транслювати свої цінності безпосередньо до глобальної аудиторії [85]. Я.Мелісен наголошує на трансформації традиційної моделі міжнародної комунікації через цифровізацію, де односторонній broadcast поступається місцем діалоговим форматам взаємодії з іноземною громадськістю [99].

Реалістична школа інтерпретує цифровізацію як новий вимір міждержавної конкуренції, концептуалізуючи цифровий простір як арену геополітичного суперництва за технологічне домінування та контроль над інформаційними потоками. Центральними категоріями реалістичного підходу є кібербезпека, цифровий суверенітет, інформаційна зброя, стратегічна комунікація.

Конструктивізм фокусується на тому, як цифрові технології трансформують ідентичності акторів міжнародних відносин, формують нові норми міжнародної поведінки, змінюють соціальну конструкцію міжнародної реальності через дискурсивний вимір цифровізації.

Англійська школа міжнародних відносин розглядає цифровізацію через концепцію міжнародного суспільства, аналізуючи формування спільних норм та правил взаємодії у цифровому просторі, вплив цифрових технологій на солідарність міжнародного співтовариства та розвиток глобальної культури.

Отже, цифровізація змінила міжнародні відносини. Технологічні інновації трансформували глобальну політику, і тепер це потребує міждисциплінарного підходу. Потрібно поєднувати здобутки різних наукових дисциплін. Різні теоретичні школи по-різному інтерпретують цифровізацію. Неоліберали говорять про нові інститути, конструктивісти – про зміну норм, реалісти бачать цифровий простір як арену геополітичного суперництва. Але жодна теорія окремо не пояснює всієї складності цифрової трансформації. Потрібен комплексний підхід, який враховує і інституційні, і владні, і конструктивістські аспекти водночас.

Концептуалізація цифрової дипломатії у науковому дискурсі також характеризується множинністю підходів, що відображають різні аспекти феномену та його зв'язки з суміжними явищами міжнародних відносин. Я.Турчин визначає цифрову дипломатію як систематичне використання цифрових інструментів для досягнення зовнішньоролітичних цілей, налагодження міжнародного діалогу, управління репутацією держави у глобальному інформаційному просторі [25].

У цьому дослідженні цифрова дипломатія розглядається як система зовнішньополітичних практик, що використовує цифрові технології. При цьому технології – це не просто інструменти комунікації, а середовище для нових типів взаємодії між державами та транснаціональними акторами. Традиційні кордони стають розмитими: між внутрішньою та зовнішньою політикою, між державними й недержавними акторами, між публічною та класичною дипломатією.

Інституціоналізація цифрової дипломатії у зовнішньополітичних структурах відображає визнання державами стратегічної значущості цифрового виміру міжнародної взаємодії. Процес супроводжується формуванням професійних компетенцій дипломатів у сфері цифрових технологій, створенням систем моніторингу ефективності цифрових ініціатив, розробкою етичних кодексів поведінки у цифровому просторі. Цифрова дипломатія функціонує на перетині публічної дипломатії,

стратегічної комунікації та електронного урядування, розширюючи географію зовнішньополітичного впливу та дозволяючи навіть невеликим державам з обмеженими ресурсами досягати глобальної аудиторії через стратегічне використання цифрових платформ.

Станом на сьогодні цифрова дипломатія виокремилась як специфічна галузь зовнішньополітичної діяльності держави, що синтезує традиційні дипломатичні функції з можливостями сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. А.Кембері наголошує на інноваційному потенціалі цифрової дипломатії для вирішення традиційних зовнішньополітичних завдань через встановлення міжнародних контактів, кризову комунікацію, економічну дипломатію [25].

Термінологічна різноманітність у дослідженнях відображає еволюцію феномену цифрової дипломатії та різні акценти на окремих його аспектах: електронна дипломатія, кібердипломатія, твіттер-дипломатія, дипломатія соціальних медіа часто вживаються як синоніми, проте мають певні смислові відмінності.

І. Манор наголошує на необхідності термінологічної уніфікації, пропонуючи використовувати термін «цифрова дипломатія» як найбільш інклюзивний та такий, що відображає сучасний стан технологічного розвитку [77]. Українська дослідниця Т. Левонюк розмежовує електронну дипломатію як ширше поняття, що охоплює всі форми використання електронних технологій у дипломатичній практиці, включно з внутрішньою комунікацією й управлінням дипломатичними процесами, тоді як цифрова дипломатія фокусується переважно на зовнішніх комунікаційних практиках [9].

Не лише термінологічна неузгодженість, а й співвідношення цифрової та публічної дипломатії є предметом наукової дискусії щодо ієрархічного підпорядкування цих понять або їх часткового перетину. На рисунку 1.1. представлено співвідношення цифрової та публічної дипломатії.

Схема 1.2. Співвідношення цифрової та публічної дипломатії¹

СПІВВІДНОШЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТА ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

МОДЕЛЬ А: Цифрова дипломатія як ПІДМНОЖИНА публічної дипломатії

МОДЕЛЬ Б: Цифрова дипломатія ПЕРЕТИНАЄТЬСЯ з публічною дипломатією

МОДЕЛЬ В: Цифрова дипломатія як ОКРЕМА СФЕРА

Як бачимо, наявні три основні моделі співвідношення публічної та цифрової дипломатії. У науковому дискурсі домінує модель А. Так, Дж. Най вважає цифрову дипломатію інструментом м'якої сили держави. У монографії «Soft Power: The Means to Success in World Politics» Най наголошує, що цифрова дипломатія здійснює вплив через привабливість та переконання так само, як і публічна дипломатія [85].

У класичному підручнику «The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations» за редакцією Я.Мелісена аналізуються процеси трансформації публічної дипломатії під впливом глобалізації та технологічних змін, демонструючи еволюцію від односторонньої пропаганди до діалогових форматів взаємодії [99]. Цифрова дипломатія

¹ Складено авторкою за допомогою програми Canva. URL: https://www.canva.com/design/DAG6Zkvb1i8/RrIOBRp4N0IC4j53glzYJQ/edit?utm_content=DAG6Zkvb1i8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

подається як технологічний вимір нової публічної дипломатії, що характеризується відходом від односторонньої пропаганди до діалогових форматів взаємодії, залученням недержавних акторів, орієнтацією на довгострокову побудову відносин, водночас цифрова дипломатія не обмежується публічним виміром, охоплюючи також традиційну міждержавну дипломатію та консульське обслуговування [99].

Праці Ная та Мелісена створюють міцний теоретичний фундамент для розуміння цифрової дипломатії як еволюції традиційної публічної дипломатії. Однак ці роботи написані до масового поширення соціальних мереж як основного каналу дипломатичної комунікації, тому потребують доповнення сучасними дослідженнями цифрової доби.

Дослідження Х.Фергюса «Revolution @State: The Spread of eDiplomacy», навпаки, надає емпіричний матеріал щодо глобального поширення електронної дипломатії, аналізує практики різних держав, виокремлює тенденції інституціоналізації цифрових інструментів у дипломатичній діяльності [54]. Українська дослідниця О.Сегеда характеризує цифрову дипломатію як сучасну форму публічної дипломатії, що використовує цифрові технології для досягнення традиційних цілей: формування позитивного іміджу держави, просування національних цінностей, встановлення діалогу з іноземною громадськістю [19].

Інструментарій цифрової дипломатії не є темою для дискусії науковців. Існує узгоджене його розуміння. Він охоплює соціальні мережі (Twitter/X, Facebook, Instagram) як основний канал для прямої комунікації з іноземною аудиторією та оперативного реагування на міжнародні події, відеоплатформи (Zoom, YouTube) для організації віртуальних зустрічей та трансляцій офіційних заходів, технології великих даних та аналітики для моніторингу ефективності кампаній та адаптації повідомлень залежно від реакції аудиторії, штучний інтелект та чат-боти для автоматизації консульського обслуговування та цілодобової доступності сервісів. Особлива увага дослідників приділяється Twitter/X.

Дослідження А.Кембері «Digital Diplomacy» пропонує комплексний аналіз інструментарію цифрової дипломатії [25]. Кембері Арвін розширює розуміння феномену, включаючи не лише використання цифрових інструментів традиційними дипломатичними акторами, а й формування нових практик міжнародної взаємодії, що стали можливими завдяки цифровим технологіям, наголошуючи на трансформаційному характері цифрової дипломатії. А.Кембері виокремлює Twitter/X як ключовий інструмент для офіційних заяв та формування порядку денного міжнародної дискусії завдяки швидкості поширення інформації, тоді як Facebook забезпечує можливості для більш розгорнутої комунікації та створення спільнот, а Instagram орієнтований на візуальну комунікацію та культурну дипломатію [79].

У цьому ключі інформаційна безпека становить критичний вимір цифрової дипломатії, оскільки діяльність у цифровому просторі пов'язана з ризиками кібератак, дезінформації, маніпулювання громадською думкою. С.Палій визначає інформаційну безпеку як сукупність заходів захисту національного інформаційного простору від зовнішніх загроз, забезпечення достовірності інформації, протидії пропагандистським кампаніям [14]. У контексті цифрової дипломатії інформаційна безпека набуває подвійного значення: захист власних цифрових каналів комунікації від компрометації та протидія дезінформаційним кампаніям іноземних акторів, що вимагає балансування між відкритістю та захистом від кіберінцидентів.

Переваги цифрової дипломатії полягають у можливості досягнення глобальної аудиторії з мінімальними фінансовими витратами порівняно з традиційними каналами, оперативності реагування в режимі реального часу, можливості вимірювання ефективності через метрики охоплення та залученості, демократизаційному потенціалі для невеликих держав конкурувати у формуванні міжнародного порядку денного через креативність контенту.

Обмеження цифрової дипломатії пов'язані з феноменом цифрового розриву, коли значна частина населення не має доступу до інтернету, інформаційними бульбашками в соціальних мережах, де алгоритмічна курація призводить до того, що повідомлення досягають переважно аудиторії, яка вже схильна позитивно сприймати відправника, вразливістю до дезінформаційних кампаній та технологічною залежністю від приватних платформ. Технологічна залежність від приватних цифрових платформ створює ризики для суверенності цифрової дипломатії, оскільки держави не контролюють інфраструктуру комунікації та підлягають правилам, встановленим технологічними корпораціями.

Окладна М. наголошує на проблемі блокування офіційних акаунтів дипломатичних відомств з боку платформ у разі порушення правил спільноти, що може відбуватися навіть у випадках відповідності міжнародному праву [13]. Швидкість комунікації у цифровому просторі одночасно створює ризики необдуманих публікацій, дипломатичних інцидентів внаслідок поспішних повідомлень, ескалації конфліктів через публічні суперечки між представниками різних держав, що актуалізує необхідність розробки протоколів цифрової комунікації та навчання дипломатичного персоналу специфіці роботи у цифровому середовищі.

Більшість теоретичних досліджень цифрової дипломатії написані західними науковцями зі США, Великобританії, Скандинавії. Вони фокусуються на досвіді західних демократій. Це створює упередженість: успішна цифрова дипломатія автоматично асоціюється з ліберально-демократичними цінностями, західними соцмережами, англомовним контентом. Голоси з Глобального Півдня, постконфліктних суспільств, недемократичних режимів майже не чути, і через це висновки не можуть бути універсальними.

Підсумовуючи, зазначимо, що цифрова дипломатія функціонує на перетині публічної дипломатії, стратегічної комунікації та електронного урядування. Цифрова дипломатія стала окремою галуззю

зовнішньополітичної діяльності: вона поєднує традиційні дипломатичні функції з можливостями сучасних технологій. Інструментарій цифрової дипломатії включає соціальні мережі, відеоплатформи, технології великих даних та штучного інтелекту, кожна з яких має специфічні характеристики та придатна для певних дипломатичних завдань. Її інституціоналізація відбувається нерівномірно в різних політичних системах, що створює асиметрії в глобальному цифровому просторі. Це підіймає питання необхідності розробки міжнародних норм цифрової взаємодії.

1.2. Стан вивчення проблеми застосування цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні

Цифрова дипломатія поступово інтегрується у практики постконфліктного врегулювання як інструмент комунікації з місцевими спільнотами, мобілізації міжнародної підтримки відновлювальних процесів, координації діяльності різних акторів миробудівництва, протидії дезінформації. Міжнародні організації, зокрема ООН, систематично впроваджують цифрові технології у миротворчі операції та постконфліктні програми, створюючи платформи для діалогу між конфліктуючими сторонами, системи раннього попередження конфліктів на основі моніторингу соціальних медіа, цифрові інструменти для залучення громадян до процесів перехідного правосуддя.

Наукова рефлексія щодо застосування цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні перебуває на стадії формування, характеризуючись фрагментарністю досліджень та недостатньою інтеграцією здобутків різних дисциплінарних напрямів. Наявні дослідження концентруються переважно на окремих аспектах: використанні соціальних медіа у конфліктних ситуаціях, цифровій комунікації міжнародних організацій, кіберзагрозах у постконфліктних суспільствах, проте комплексного аналізу ролі цифрової дипломатії як інструменту

постконфліктного врегулювання бракує. Дослідницький ландшафт характеризується домінуванням англومовних публікацій, тоді як внесок українських науковців у розробку проблематики залишається обмеженим, незважаючи на актуальність теми для України в контексті майбутнього постконфліктного відновлення.

Фундаментальні праці з конфліктного врегулювання й розбудови миру забезпечують концептуальну рамку для розуміння постконфліктного врегулювання як багатовимірного процесу трансформації суспільства. Дж.П.Ледерах визначає постконфліктне врегулювання як багаторівневий процес трансформації конфлікту, що охоплює не лише припинення насильства, а й подолання структурних причин конфлікту, відновлення соціальних зв'язків, побудову інституцій, здатних мирно вирішувати суперечності, наголошуючи на необхідності довгострокового підходу до миробудівництва, що інтегрує політичний, економічний, соціальний та психологічний виміри відновлення [73].

Монографія «Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies» надає теоретичну модель багаторівневого миробудівництва, що інтегрує елітний, середній та низовий рівні примирення, визначає ключові компоненти сталого миру [73]. Ледерах підкреслює критичну роль комунікації у постконфліктному врегулюванні для подолання взаємної недовіри, зміни конфліктних наративів, легітимізації миробудівних інституцій [73], що створює контекст для застосування цифрової дипломатії.

Р.Паріс виокремлює ключові компоненти успішного врегулювання: роззброєння та демобілізацію комбатантів, реформування сектору безпеки, відновлення економіки, проведення виборів, встановлення верховенства права, примирення між конфліктуючими групами [101]. Дослідження Паріса Роланда «At War's End: Building Peace After Civil Conflict» пропонує критичний аналіз міжнародних інтервенцій у постконфліктних суспільствах, виокремлює фактори успіху і провалу миробудівних операцій,

акцентує роль комунікації та легітимності міжнародних акторів, що створює аналітичну базу для оцінки потенціалу цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні [101].

Важливо зазначити, що Ледерах і Паріс писали свої праці до цифрової революції. Їхні моделі миробудівництва не враховують специфіки цифрової комунікації. Це дослідження намагається заповнити цю прогалину і поєднати класичні теорії постконфліктного врегулювання з реаліями цифрової епохи.

У контексті магістерського дослідження постконфліктне врегулювання розуміється як комплексний процес відновлення миру та стабільності на територіях, що постраждали від збройного конфлікту, який включає політичний вимір (відновлення державних інституцій, демократичні реформи), безпековий вимір (роззброєння, демобілізація, реінтеграція комбатантів), економічний вимір (відбудова інфраструктури, відновлення економічної діяльності), соціальний вимір (повернення внутрішньо переміщених осіб, відновлення соціальних послуг, психосоціальна підтримка) та культурно-символічний вимір (примирення, перехідне правосуддя, формування спільної пам'яті).

Наукові публікації українських та зарубіжних дослідників надають емпіричний матеріал щодо практик цифрової дипломатії у різних національних контекстах. Дослідження цифрової дипломатії у контексті конфліктів та криз представлені в основному роботами, в яких аналізується використання цифрових технологій для кризової комунікації, мобілізації міжнародної підтримки, протидії дезінформації в умовах збройних конфліктів.

У таблиці 1.3 представлено основну тематику досліджень у сфері цифрової дипломатії.

Таблиця 1.3. Тематика досліджень у сфері цифрової дипломатії

Автор(и)	Рік	Тематика	Внесок у дослідження цифрової дипломатії
Nye J.	2004	М'яка сила	Концепція м'якої сили
Melissen J.	2005	Нова публічна дипломатія	Інструментарій і напрями нової публічної дипломатії
Hanson F.	2012	Поширення електронної дипломатії	Інструменти й каали електронної дипломатії
Adesina O.	2017	Зовнішня політика в еру цифровізації	Теоретичні рамки ЦД
Manor I.,	2017, 2019	Диджиталізація в міжнародних відносинах	Концептуалізація категорії “цифрова дипломатія”, аналіз інструментарію та процесів її трансформації
Hirblinger A.	2020, 2023, 2024	Цифрова дипломатія в миробудівництві	Особливості провадження, аналіз кейсів у різних регіонах світу
Kamberi A.	2020	Цифрова дипломатія	Інструментарій цифрової дипломатії
Hlihor E.	2024	Публічна дипломатія в умовах сучасної війни	Кейси публічної дипломатії, акцент на гібридності
Турчин Я.	2014	е-дипломатія	Концептуалізація цифрової дипломатії
Окладна М.	2020	Цифрова дипломатія в зовнішній політиці	Кейси цифрової дипломатії
Левонюк Т.	2020	Онлайн-дипломатія	Термінологія
Степанов В.	2020	Цифрова дипломатія як масова комунікація	Комунікаційний вимір
Сегеда О.	2020-2023	Цифрова дипломатія України	Український контекст
Палій С.	2025	Цифровізація у теоріях міжнародних відносин	Огляд теоретичних шкіл

Серед наукових публікацій, внесених у таблицю, варто виділили науковий доробок І.Манора [77; 78]. Вони мають особливу цінність для цього дослідження, оскільки вони поєднують теоретичну глибину з емпіричним аналізом конкретних кейсів цифрової дипломатії. Праця Манора Ілана «The Digitalization of Public Diplomacy» аналізує трансформацію публічної дипломатії під впливом цифровізації, досліджує феномен дипломатії у реальному часі [78], коли дипломатичні відомства реагують на події миттєво, формуючи наративи ще до їх закріплення у традиційних медіа.

О. Адесіна розглядає зовнішню політику в епоху цифрової дипломатії, аналізуючи, як цифрові технології трансформують традиційні практики дипломатії, створюють нові можливості для малих та середніх держав впливати на міжнародний порядок денний, одночасно породжуючи виклики інформаційної безпеки та дезінформації [30].

Представлений у таблиці 1.3. список не є вичерпним, адже на окрему увагу заслуговують наукові напрацювання щодо конкретних кейсів застосування інструментів цифрової дипломатії.

Компаративне дослідження Р.Кампфа, І.Манора та Е.Сегева «Digital Diplomacy 2.0? A Cross-national Comparison of Public Engagement in Facebook and Twitter» [68] стало методологічним орієнтиром для структурування аналізу кейсів у Розділі 2 цієї роботи. Автори характеризують практики цифрової дипломатії різних держав і проводять компаративний аналіз публічної залученості у Facebook та Twitter, демонструючи різні стратегії цифрової комунікації держав залежно від політичного режиму та зовнішньополітичних цілей.

Окремим кейсам присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних дослідників: Естонія – А.Гарді [56; 57], В.Дрейслер і П.Ліллеметц [74], В.Еспіноза і А.Піно [49]; Чехія – Ю.Матчук [79]; Косово – Г.Лабреке [72], Г.Мекай [81]; Сирія – М.Ахмад [31], Х.Ашкіта [36], С.Адей, М.Лінг, Д.Фрілон [75]; Ізраїль і Палестина – М.Абдульнахель [29], О.Дострі

[46], С.Е.В.Хассан і Е.Шахіран [59], Дж.Чінн [40]; Афганістан – М.Акрам [32], Н.Бартвел [37], Д.Дріссель [47], В.Мехран [80], З.Расулі [89]; Колумбія – А.Малдонадо [76], В.Гарсія-Пердомо, С.Харлоу, Д.Браун [52].

Великий план кейс-стаді присвячений подіям російсько-української війни і ролі в ній цифрових інструментів. К. Кан доволі детально розбирає механізми залучення цифрової дипломатії до процесів конфліктного врегулювання і наслідки диджиталізації цих процесів для сфери безпеки [69]. О. Онуч та Г. Гейл досліджують етнічний вимір українського конфлікту, що є релевантним для розуміння викликів постконфліктного примирення та ролі цифрової комунікації у подоланні етнічних розколів [87].

Українські статті також заслуговують на окрему увагу, оскільки забезпечують унікальний емпіричний матеріал про цифрову дипломатію країни, що перебуває у стані активного збройного конфлікту. Праці Ю. Горбаня та Л. Хорішко [27], М. Окладної [13], О. Сегеди [19] формують корпус українських досліджень цифрової дипломатії, який до 2022 року був дуже обмеженим. Це відображає швидку академічну рефлексію на практичний досвід українських дипломатичних інституцій під час війни. Праці української дослідниці О.Сегеди надають цікавий емпіричний матеріал щодо еволюції української цифрової дипломатії, аналізує стратегії комунікації під час російсько-української війни. Сегеда аналізує цифрову дипломатію України як елемент нової публічної дипломатії, розглядаючи стратегії комунікації українських дипломатичних відомств у соціальних мережах, кампанії з мобілізації міжнародної підтримки, взаємодію з іноземною аудиторією для формування позитивного іміджу України та протидії російській пропаганді, демонструючи еволюцію українського підходу від епізодичного використання соціальних медіа до систематичної стратегії цифрової комунікації [19].

Українська проблематика цифрової дипломатії у контексті російсько-української війни та перспектив постконфліктного відновлення представлена поки що невеликою кількістю досліджень (значна частина аналітичних матеріалів міститься у публікаціях ЗМІ та звітах міжнародних організацій), що відображає новизну теми та тривалість конфлікту.

Аналіз літератури виявив кілька тематичних груп: теоретичні роботи з цифровізації міжнародних відносин, фундаментальні праці з конфліктології, дослідження цифрової дипломатії у контексті криз та українська проблематика, представлена обмеженою кількістю досліджень. Прогалини стосуються браку компаративних досліджень різних постконфліктних суспільств, методологічних викликів вимірювання ефективності цифрових втручань та відсутності довгострокових досліджень для оцінки стійкості ефектів цифрових дипломатичних ініціатив. З іншого боку, наявні наукові монографії та дослідження формують теоретико-концептуальну основу аналізу цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні, надаючи методологічний апарат, категорійну систему та аналітичні рамки для дослідження.

Прогалини у наявних дослідженнях стосуються недостатньої розробки проблематики використання цифрової дипломатії саме на етапі постконфліктного врегулювання, коли активна фаза конфлікту завершена та розпочинаються процеси відбудови. Більшість досліджень концентрується на використанні цифрових інструментів під час активних бойових дій для мобілізації підтримки та протидії пропаганді, тоді як специфіка застосування для довгострокових завдань примирення, реінтеграції, відновлення залишається недостатньо вивченою. Бракує компаративних досліджень, що аналізують досвід різних постконфліктних суспільств у використанні цифрових технологій для врегулювання, ідентифікують фактори успішності цифрових стратегій, розробляють рекомендації для адаптації кращих практик до специфічних контекстів, що актуалізує необхідність подальших наукових розвідок у цій царині.

Загалом стан наукової розробки проблеми застосування цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні характеризується фрагментарністю та недостатньою інтеграцією здобутків різних дисциплінарних напрямів. Більшість досліджень концентрується на використанні цифрових інструментів під час активних конфліктів, тоді як специфіка застосування для довгострокових завдань примирення та відновлення залишається недостатньо вивченою.

1.3. Джерельна та методологічна база дослідження

Для написання магістерської роботи було залучено джерела різних видів, представлених у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. Систематизація джерельної бази дослідження за типами та тематичним покриттям

Тип джерела	Кількість	Основні теми
Документи міжнародних організацій	18	Гуманітарна допомога, миротворчість, цифрова трансформація
Стратегічні документи держав	10	Національні стратегії цифровізації та відновлення
Матеріали громадських організацій	9	Незалежні дослідження, моніторинг
Матеріали ЗМІ	7	Журналістські розслідування, репортажі з місць подій
Статистичні та соціологічні дані	6	Громадська думка, цифрова трансформація, донати

Як видно з таблиці 1.4., джерельна база має збалансовану структуру і охоплює різні за походженням матеріали. Вагомим є покриття кейсових досліджень: за підрахунками авторки, 35% всіх джерел присвячені

детальному аналізу шести постконфліктних суспільств, що забезпечує компаративну глибину дослідження.

Документи міжнародних організацій, об'єднані в *першу групу*, формують інституційний контекст застосування цифрових технологій у миротворчій та постконфліктній діяльності. Особливу методологічну цінність мають звіти міжнародних організацій про конкретні постконфліктні кейси: незалежна оцінка країнової програми ПРООН у Колумбії, звіти про етнічний підхід у колумбійській мирній угоді, документи про гуманітарні операції ООН у Сирії, оцінки економічного відновлення України. Ці документи надають офіційну інституційну перспективу, яка доповнює академічні дослідження та дозволяє верифікувати висновки незалежних дослідників.

Документи міжнародних організацій “Висновки Ради ЄС щодо цифрової дипломатії” (2023) та “Внесок ЄС до Глобального цифрового пакту” (2024) визначають європейські стандарти використання цифрових технологій у дипломатії, акцентують на захисті прав людини у цифровому просторі, боротьбі з дезінформацією та розвитку цифрових спроможностей держав-партнерів [50; 51].

Стратегія цифрової трансформації миробудівництва під егідою ООН (англ. Strategy for Digital Transformation on UN Peacekeeping) окреслює бачення організації щодо інтеграції цифрових технологій у миротворчі операції, програми розвитку, гуманітарну діяльність, визначає пріоритети цифровізації: покращення комунікації з місцевими спільнотами через цифрові платформи, використання великих даних для моніторингу конфліктів, впровадження систем раннього попередження на основі аналізу соціальних медіа, цифрові інструменти координації діяльності різних акторів миробудівництва [97]. Визначені пріоритети використання цифрових технологій необхідні для посилення ефективності миротворчих місій через покращення комунікації з місцевим населенням, підвищення прозорості діяльності, створення механізмів зворотного зв'язку від

бенефіціарів програм постконфліктного відновлення [97]. У Стратегії наголошено на важливості формування платформ для збору інформації про порушення прав людини, механізмів моніторингу безпекової ситуації на основі аналізу соціальних медіа [97].

Варто зауважити, що ООН впроваджує цифрові технології в миротворчі операції реактивно, а саме як реакцію на конкретні проблеми. Наприклад, на дезінформацію в Малі чи мобілізацію через соцмережі в ДРК. Немає системної імплементації стратегії цифрового миробудівництва. Це призводить до фрагментарності підходів та обмеженої масштабованості успішних практик між різними місіями.

Стратегічні документи держав представляють *другу групу джерел*. Значний пласт джерел стосується України. Це Доктрина інформаційної безпеки [5], План відбудови України [16], Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025 [25]. І документи показують, як Україна розуміє цифрову дипломатію, які ставить цілі та як адаптує стратегії від довоєнного періоду до умов повномасштабної війни. Порівняння українських документів з аналогічними стратегіями Косова, Естонії та міжнародних організацій допомагає побачити, що є спільним у цифрових підходах різних постконфліктних держав, а що — унікальним для України.

Крім того, магістерська робота спирається на стратегічні документи інших держав, по яким проводиться аналіз імплементації практик цифрової дипломатії в постконфліктне врегулювання. Наприклад, було використано Стратегію е-урядування Косово [48] і Цифровий порядок денний для Косово 2030 [44], які допомогли зрозуміти, як Косово через цифровізацію компенсує обмеження традиційної дипломатії та будує міжнародну репутацію технологічно розвиненої держави.

Третя група джерел — матеріали громадських організацій, таких як Центр Разумкова [18], ГО “Рада зовнішньої політики Українська призма” і Фонд ім. Ф.Еберта [26], Detector Media [7] та інші. Ці джерела дають

незалежну оцінку цифрової дипломатії України, на відміну від офіційних документів, та містять конкретні емпіричні дані — результати опитувань, моніторинг медіапростору, критичний аналіз урядових стратегій. Це дозволяє побачити розрив між офіційними декларованими цілями та реальними результатами цифрових кампаній.

У четверту групу джерел входять матеріали ЗМІ зокрема UNIAN [23], OpenDataBot [28], The Guardian [55], BBC News [82]. Вони дають свіжу, актуальну інформацію про події, які ще не встигли потрапити в академічні дослідження — життя Херсона під обстрілами, конкретні суми донатів через United24, роботу команди Зеленського з контентом. Це особливо важливо для аналізу українського кейсу 2022-2025 років, де багато процесів відбуваються прямо зараз.

Статистичні та соціологічні дані представлені у *п'ятій групі джерел*. Звіти Світового банку [45; 104], опитування Pew Research Center [64], статистика OpenDataBot про донати [28] та індекс медіаграмотності Detector Media [7]. Ці джерела дають конкретні цифри замість загальних тверджень - скільки людей мають доступ до інтернету в постконфліктних країнах, скільки грошей збрала United24, як змінювалася підтримка України серед американців. Соціологічні дані дозволяють виміряти реальний вплив цифрової дипломатії на громадську думку та відстежити динаміку підтримки України у західних суспільствах протягом 2022-2025 років.

Методологічні підходи. *Неоліберальний інституціоналізм* як базова теоретична школа кваліфікаційного дослідження забезпечив аналітичну рамку для розуміння ролі міжнародних інститутів у формуванні практик цифрової дипломатії та їх застосування у постконфліктному врегулюванні. Підхід дозволив проаналізувати, як міжнародні організації створюють норми та стандарти використання цифрових технологій у миротворчій діяльності, координують національні зусилля цифрової дипломатії, формують платформи для обміну кращими практиками. Неоліберальний інституціоналізм виявився продуктивним для пояснення феномену

інституціоналізації цифрової дипломатії через створення спеціалізованих підрозділів у дипломатичних відомствах, розробку стратегічних документів цифровізації, формування професійних компетенцій дипломатів у сфері цифрових технологій.

Неоліберальний інституціоналізм обраний як основна теоретична рамка, бо він добре пояснює міжнародну співпрацю навіть без домінуючої держави-гегемона. Для цифрової дипломатії це важливо: міжнародні норми цифрової взаємодії формуються не через домінування однієї держави, а через складні переговори в міжнародних організаціях (ООН, ЄС, ОБСЄ). Однак слід визнати обмеження цього підходу: він недостатньо пояснює асиметрії влади між державами та приватними технологічними корпораціями, які фактично контролюють інфраструктуру цифрової дипломатії.

Концепція м'якої сили стала ключовою для аналізу цифрової дипломатії як інструменту впливу через привабливість, формування порядку денного, переконання, що є релевантним у постконфліктному контексті, де примусові методи контрпродуктивні. Підхід дозволив дослідити механізми, через які цифрові платформи забезпечують проекцію м'якої сили – трансляцію цінностей, побудову довірчих відносин з іноземною аудиторією. У контексті постконфліктного врегулювання концепція м'якої сили виявилася продуктивною для розуміння того, як цифрова дипломатія може сприяти легітимізації постконфліктних інституцій, зміні конфліктних наративів, мобілізації міжнародної підтримки відновлювальних процесів без використання примусових механізмів.

Застосування концепції м'якої сили до цифрової дипломатії вимагає певної модифікації оригінальної теорії Ная. Традиційна м'яка сила базується на культурі, політичних цінностях та зовнішній політиці держави. У цифровому просторі з'являються нові виміри м'якої сили: технологічна досконалість (як у випадку Естонії), креативність контенту (українська цифрова мобілізація), швидкість реагування (real-time diplomacy). Ця

магістерська робота пропонує розширене розуміння м'якої сили, яке враховує специфіку цифрової епохи.

Авторка спирається на розуміння “нової” публічної дипломатії, який полягає в розумінні трансформації дипломатичної комунікації від моделі «держава-держава» до мережевої взаємодії з множинними акторами, включно з громадянським суспільством та недержавними організаціями. Підхід дозволив проаналізувати, як цифрові технології створюють можливості для діалогової комунікації, двостороннього обміну інформацією, залучення іноземної аудиторії до співтворення контенту. У постконфліктному контексті підхід виявився корисним для розуміння механізмів залучення місцевих спільнот до процесів відбудови через цифрові платформи, створення просторів для діалогу між конфліктуючими сторонами.

Міждисциплінарний підхід забезпечив можливість інтеграції здобутків різних наукових дисциплін: теорії міжнародних відносин, політичної комунікації, інформаційних технологій, конфліктології для комплексного розуміння феномену цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні. Принцип дозволив уникнути однобічного розгляду проблеми через призму лише однієї дисципліни, натомість інтегруючи різні перспективи для створення багатовимірного аналізу. Міждисциплінарність виявилася необхідною для розуміння технологічних можливостей цифрових платформ, їх застосування у дипломатичній практиці, комунікаційних ефектів та впливу на процеси примирення і відбудови.

Системний підхід застосовувався для розгляду цифрової дипломатії як цілісної системи взаємопов'язаних елементів: технологічних інструментів, інституційних механізмів, комунікаційних стратегій, акторів, що функціонують у рамках ширшої системи міжнародних відносин та постконфліктного врегулювання. Підхід дозволив проаналізувати не лише окремі прояви цифрової дипломатії, а й взаємозв'язки між різними її компонентами, вплив зовнішнього середовища на розвиток цифрових

практик, зворотний вплив цифрової дипломатії на трансформацію традиційної дипломатії. Системний підхід виявився продуктивним при аналізі інтеграції цифрової дипломатії у комплексні стратегії постконфліктного врегулювання, де вона взаємодіє з політичними, економічними, безпековими, гуманітарними інструментами миробудівництва.

Методи дослідження. У процесі написання магістерської роботи було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Серед загальнонаукових методів виділимо аналітико-синтетичний, індуктивно-дедуктивний, порівняльний.

Аналіз використовувався для детального розгляду складових елементів цифрової дипломатії, виокремлення її інструментів, акторів та функцій. Метод дав змогу розкласти складний феномен цифрової дипломатії на окремі компоненти для їх поглибленого вивчення, проаналізувати специфіку кожного інструменту, його переваги та обмеження у постконфліктному контексті. Аналіз застосовувався при розгляді різних теоретичних підходів до цифрової дипломатії, при виокремленні етапів еволюції цифровізації міжнародних відносин, при детальному дослідженні кейсів застосування цифрової дипломатії.

Синтез забезпечив можливість об'єднання окремих елементів, виявлених у процесі аналізу, в цілісну картину функціонування цифрової дипломатії у контексті постконфліктного врегулювання. Метод допоміг сформулювати узагальнені висновки про роль цифрових технологій у миробудівництві на основі розгляду різних теоретичних концепцій, емпіричних кейсів, практик міжнародних організацій та національних держав. Синтез використовувався при формуванні комплексного бачення перспектив застосування цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні України, де інтегруються різні виміри: технологічний, комунікаційний, інституційний та політичний.

Індукція застосовувалася для формування загальних теоретичних висновків на основі аналізу конкретних емпіричних кейсів використання цифрової дипломатії у постконфліктних ситуаціях. Рухаючись від окремих прикладів до узагальнень, вдалося визначити закономірності та тенденції у застосуванні цифрових інструментів для постконфліктного врегулювання, виявити найбільш ефективні практики та типові проблеми.

Дедукція використовувалася для застосування загальних теоретичних положень концепції м'якої сили, нової публічної дипломатії, теорій постконфліктного врегулювання до аналізу конкретних випадків використання цифрової дипломатії. Метод дозволив перевірити валідність теоретичних концепцій на емпіричному матеріалі та визначити їх пояснювальний потенціал для розуміння сучасних практик цифрової дипломатії.

Метод порівняння забезпечив можливість зіставлення досвіду різних країн та міжнародних організацій у використанні цифрової дипломатії, виявлення спільних рис та відмінностей у підходах, успішних практик та прорахунків. Компаративний аналіз застосовувався при вивченні кейсів різних держав, що дозволило визначити фактори успішності цифрових стратегій та екстраполювати найкращі практики на український контекст.

Кейс-стаді застосовувався для поглибленого вивчення шести окремих прикладів використання цифрової дипломатії у конфліктних та постконфліктних ситуаціях: Колумбія (Twitter-дипломатія для національного примирення), Косово (боротьба за визнання через креативну цифрову дипломатію), Естонія (e-governance як постколоніальна цифрова дипломатія), Сирія (дезінформація та фрагментація), Ізраїль-Палестина (цифрова поляризація), Афганістан (колапс цифрової дипломатії відірваної від реальності). Метод дозволив детально проаналізувати контекст застосування цифрових інструментів, стратегії та тактики акторів, виклики реалізації, результати цифрових дипломатичних ініціатив.

Вибір саме цих шести кейсів обґрунтований кількома критеріями:

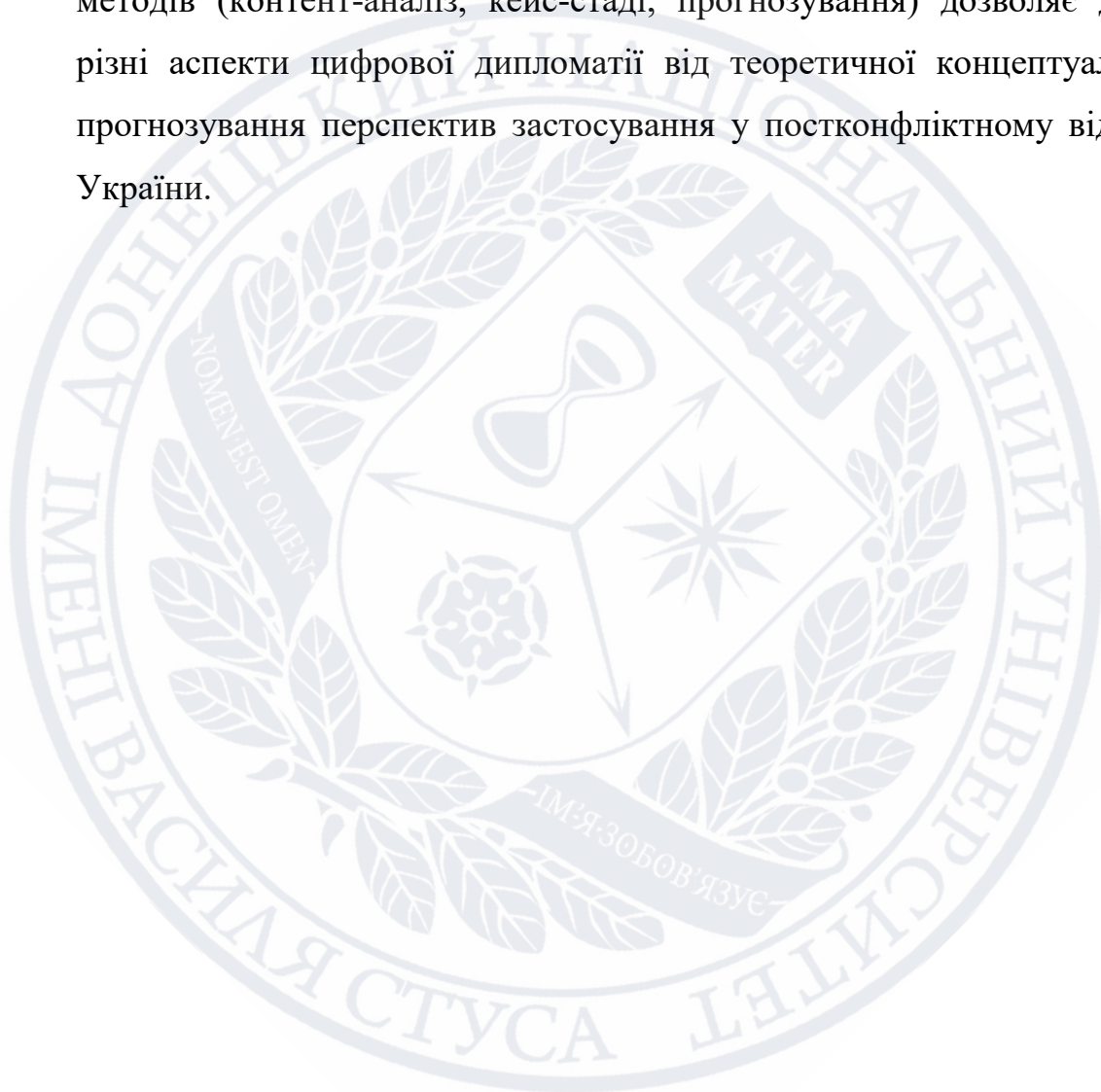
- 1) географічна різноманітність – представлені різні регіони світу;
- 2) варіація за результатами – 3 успішні та 3 проблемні кейси для збалансованого аналізу;
- 3) різні типи конфліктів – громадянські війни, міжетнічні конфлікти, війни за незалежність;
- 4) доступність даних – наявність достатньої кількості верифікованих джерел.

Контент-аналіз застосовувався для систематичного вивчення цифрового контенту дипломатичних відомств у соціальних мережах з метою виявлення домінуючих наративів, комунікаційних стратегій, тактик взаємодії з аудиторією. Метод дозволив кількісно та якісно проаналізувати характеристики цифрової комунікації: частоту публікацій, типи контенту, тональність повідомлень, способи залучення аудиторії. Контент-аналіз виявився корисним при дослідженні української цифрової дипломатії під час російсько-української війни, дозволяючи відстежити еволюцію месиджів та їх адаптацію до різних міжнародних аудиторій.

Політичне прогнозування було використано для розробки можливих сценаріїв використання цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні України на основі аналізу міжнародного досвіду, сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій, специфіки українського контексту. Метод дозволив сформулювати перспективні моделі застосування цифрових інструментів на різних етапах постконфліктного врегулювання та розробити практичні рекомендації щодо розвитку цифрової дипломатії України з урахуванням перспектив постконфліктної відбудови.

Таким чином, джерельна база дослідження сформована з кількох груп джерел, що забезпечують теоретико-концептуальну основу, емпіричний матеріал та інституційний контекст аналізу цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні.

Методологічно магістерська робота ґрунтується на неоліберальному інституціоналізмі, концепції м'якої сили та підході нової публічної дипломатії, що дозволяє проаналізувати роль міжнародних інститутів та механізми впливу через привабливість. Системний та міждисциплінарний підходи забезпечують цілісний аналіз, а комбінація загальнонаукових методів (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння) та спеціальних методів (контент-аналіз, кейс-стаді, прогнозування) дозволяє дослідити різні аспекти цифрової дипломатії від теоретичної концептуалізації до прогнозування перспектив застосування у постконфліктному відновленні України.

РОЗДІЛ 2

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

2.1. Постконфліктне врегулювання як сфера застосування цифрової дипломатії

Постконфліктне врегулювання – це складний набір політичних, економічних, соціальних і комунікаційних процесів, які мають перетворити суспільство від стану війни до стабільного миру. Йдеться про відновлення державних інституцій, примирення ворогуючих груп, економічну відбудову, забезпечення безпеки й справедливості. Р. Паріс і М. Тернер підкреслюють, що це набагато більше, ніж просто припинення насильства: потрібна справжня трансформація суспільних структур, створення працюючих політичних інституцій, розвиток економіки, подолання травми та формування спільної ідентичності, яка долає конфліктні розколи [101]. Дж.П. Ледерах звертає увагу на важливий нюанс, що це не пряма дорога від війни до миру: радше йдеться про циклічний процес, де прогрес може змінюватися відкатами назад [73]. Саме тому потрібна довгострокова гнучка стратегія, яка враховує особливості кожного конфлікту, його історичні корені, культурну специфіку суспільства.

Саме циклічна, а не лінійна природа постконфліктного врегулювання робить цифрову дипломатію особливо релевантною. Цифрові інструменти дозволяють швидко адаптувати комунікаційні стратегії до змін у ситуації, оперативно реагувати на кризи та підтримувати постійний діалог з різними групами населення. Однак тут криється і парадокс: швидкість може призводити до поспішних, непродуманих рішень, що загострюють конфлікт замість його врегулювання.

У конфліктному врегулюванні та миробудівництві XX - поч. XXI ст. основна увага приділялася роззброєнню комбатантів, їхній демобілізації та

реінтеграції в цивільне життя, відновленню інфраструктури, проведенню виборів, створенню конституційних рамок для демократії. Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) вказує, що превентивна дипломатія в нестабільних ситуаціях має спиратися на ранні попереджувальні системи - моніторинг ознак нестабільності, посередництво між сторонами конфлікту, мобілізацію міжнародної підтримки для стабілізації, розбудову місцевих можливостей мирно вирішувати суперечки. Але цифрова ера змінила і саму природу постконфліктних викликів, і способи їх вирішення. Соцмережі, мобільні технології, цифрові платформи стали частиною життя навіть у постконфліктних суспільствах. З одного боку, це відкриває нові можливості для миробудівництва. З іншого - створює нові ризики: поглиблення розколів через дезінформацію, мову ворожнечі, цифрову поляризацію [41].

У постконфліктному контексті цифрова дипломатія виходить за межі звичайної зовнішньополітичної комунікації з міжнародними аудиторіями. Вона перетворюється на багатофункціональний механізм, який охоплює внутрішні процеси примирення, мобілізацію міжнародної допомоги, координацію відбудови, документування порушень прав людини, боротьбу з дезінформацією, формування нової національної ідентичності [77]. К. Бйола та А. Фйелльхед розглядають цифрову дипломатію як використання цифрових технологій і соцмедіа державними акторами для досягнення зовнішньополітичних цілей [38]. Це публічна комунікація з іноземними аудиторіями, взаємодія з діаспорами, проєкція національних цінностей, управління міжнародним іміджем.

І. Манор йде далі й бачить у цифровій дипломатії не просто нові технології, а справжній парадигмальний зсув [77]. Традиційна ієрархічна, замкнена, повільна комунікація між державами змінюється на горизонтальну, прозору, швидку взаємодію з різноманітними акторами - від урядів до громадянського суспільства, від міжнародних організацій до окремих інфлюенсерів. Ця особливість цифрової дипломатії в постконфліктному

врегулюванні створює необхідність балансу між зовнішніми та внутрішніми функціями. Постконфліктні держави одночасно потребують міжнародної підтримки для відбудови і внутрішнього об'єднання суспільства навколо спільного бачення майбутнього.

ПРООН визначає цифрові технології для миробудівництва як інструменти, які допомагають долати географічні бар'єри в суспільствах із зруйнованою інфраструктурою, забезпечують участь маргіналізованих груп у процесах врегулювання, створюють прозорі механізми підзвітності влади, документують порушення прав людини для майбутнього правосуддя [107]. Світовий банк бачить цифровий прогрес як каталізатор відновлення [45], а саме створення економічних можливостей для демобілізованих комбатантів, доступ до освіти й охорони здоров'я у віддалених регіонах, формування цифрової ідентичності громадян у державах із зруйнованими системами реєстрації, збір коштів через краудфандингові платформи.

Описана “подвійна” функція – зовнішня (мобілізація міжнародної підтримки) та внутрішня (консолідація суспільства) – робить цифрову дипломатію унікальним інструментом постконфліктного врегулювання. Традиційна дипломатія була орієнтована переважно назовні, а цифрова – руйнує цей поділ, створюючи простір, де внутрішня та зовнішня політика переплітаються. Український кейс це яскраво демонструє: той самий контент у соцмережах одночасно підтримує моральний дух українців і мобілізує західну підтримку.

Інструменти цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні можна розділити на кілька категорій: комунікаційні, координаційні, документальні, мобілізаційні. Вони відповідають різним етапам постконфліктної трансформації.

Комунікаційні інструменти – це передусім платформи соціальних мереж для публічної дипломатії. Вони дають постконфліктним урядам можливість напряду спілкуватися з громадянами, міжнародною спільнотою, діаспорою, формувати наративи про прогрес відбудови, успіхи

примирення, демократичні реформи. При цьому не потрібно покладатися на традиційні медіа, які можуть бути поляризованими або контролюватися конфліктуючими елітами. Twitter, Facebook, Instagram, Telegram стають основними каналами для оперативного інформування про безпекову ситуацію, графіки гуманітарної допомоги, процеси реінтеграції. Це критично важливо, коли традиційні канали зруйновані або недоступні через географічну ізоляцію, відсутність електроенергії, контроль території збройними групами.

Координаційні інструменти забезпечують синхронізацію зусиль багатьох акторів: національного уряду, місцевих адміністрацій, міжнародних організацій, НУО, донорів, громадянського суспільства. Це відбувається через цифрові платформи для обміну інформацією, планування заходів, уникнення дублювання.

Наприклад, Євросоюз розробив цифрову дипломатію як стратегічний напрям зовнішньої політики – координація між інституціями ЄС, державами-членами, партнерськими країнами через захищені цифрові канали, спільні бази даних про гуманітарні потреби, платформи моніторингу виконання мирних угод. Такі платформи дозволяють оптимізувати розподіл обмежених ресурсів, уникнути ситуацій, коли одні регіони отримують надлишкову допомогу, інші – залишаються без підтримки, а також забезпечити прозорість використання міжнародних коштів. Це критично важливо для підтримання довіри донорів і легітимності постконфліктного уряду.

Документальні інструменти спрямовані на збереження доказів воєнних злочинів, порушень прав людини, гуманітарних катастроф. Для цього створюються цифрові архіви фото, відео, свідчень очевидців із геолокацією, часовими мітками, верифікацією автентичності для використання в міжнародних судах, комісіях з встановлення істини, освітніх програмах. Технології, що використовуються, включають мобільні додатки для документування порушень, блокчейн для забезпечення незмінності

доказової бази, штучний інтелект для аналізу великих обсягів візуального контенту із соцмереж, ідентифікації паттернів насильства, виявлення фейкових відео.

Цифрові архіви виконують не тільки юридичну функцію фіксації злочинів, а й стають колективною пам'яттю суспільства. Це дозволяє протидіяти спробам переписати історію, заперечити звірства, міфологізувати конфлікт, а такі речі можуть підривати процеси примирення й створювати ґрунт для майбутніх конфліктів. Тобто, якщо комунікаційні та координаційні інструменти працюють «тут і зараз», то документальні – це інвестиція у майбутнє. Цифрові архіви воєнних злочинів створюють неспростовну доказову базу, яка працюватиме десятиліттями у судових процесах, освітніх програмах, публічних дебатах. Без цієї «цифрової пам'яті» постконфліктні суспільства ризикують повторити помилки минулого.

Мобілізаційні інструменти дозволяють залучати фінансові, людські, експертні ресурси з глобальної спільноти через краудфандингові платформи, волонтерські мережі, онлайн-освітні програми, цифрові партнерства між постконфліктними та стабільними державами. ПРООН документує успішні кейси використання цифрових технологій для економічної реінтеграції екскомбатантів: онлайн-навчання професійним навичкам, платформи для пошуку роботи, мікрокредитування через мобільні банківські системи. Це альтернатива традиційним програмам демобілізації, які часто стикаються з обмеженістю ресурсів, корупцією, недовірою колишніх комбатантів до урядових структур. Цифрові платформи створюють прозорі, підзвітні механізми розподілу допомоги. Наприклад, бенефіціари отримують кошти напряму на мобільні гаманці, оминаючи корумповані посередницькі ланки, а донори бачать звітність про використання коштів у режимі реального часу.

Таблиця 2.1. Категорії інструментів цифрової дипломатії у
постконфліктному врегулюванні

Категорія	Конкретні інструменти	Основні функції	Цільові аудиторії	Кейси застосування	Виклики
Комунікаційні	Twitter/X, Facebook, Instagram, Telegram, YouTube	Оперативне інформування ; Формування наративів; Діалог із населенням; Протидія дезінформації	Громадяни постконфліктної держави; Міжнародна спільнота; Діаспора	Щоденні звернення Зеленського; #StandWithUkraine; Telegram-канали місцевих ОВА	Цифровий розрив; Інформаційні бульбашки; Алгоритмічна упередженість
Координаційні	Спільні цифрові бази даних, платформи управління проєктами, захищені комунікаційні канали	Синхронізація акторів; Уникнення дублювання; Оптимізація ресурсів Прозора звітність	Міжнародні організації; Донори; НУО; Місцеві адміністрації	Гуманітарна координація ООН; Платформи моніторингу виконання мирних угод	Інтероперабельність систем; Конфіденційність даних; Цифрові компетенції персоналу
Документальні	Мобільні додатки для фіксації порушень, блокчейн-архіви, AI для аналізу візуального контенту	Збереження доказів злочинів; Колективна пам'ять; База для правосуддя; Освітні програми	Міжнародні суди; Комісії правди; Правозахисні організації; Майбутні покоління	Syrian Archive (3+ млн документів); Платформа T4P (Україна); Коаліція «5 ранку»	Верифікація автентичності Захист свідків; Довгострокове зберігання; Цифрова безпека
Мобілізаційні	Крауд-фандінгові платформи, онлайн-навчальні курси, мобільні гаманці, волонтерські мережі	Залучення донатів; Професійне навчання; Економічна реінтеграція; Експертна підтримка	Міжнародні донори; Волонтери; Екскombatанти; Вразливі групи	United24 (600+ млн USD); Програми ПРООН для екскombatантів Онлайн-навчання в Колумбії	Цифрова грамотність бенефіціарів; Втома донорів; Ризики шахрайства

Таблиця 2.1. демонструє, що кожна категорія інструментів має свою специфіку застосування, свої переваги та обмеження. Критично важливо розуміти: немає універсального «цифрового рішення» для постконфліктного врегулювання. Успішна стратегія вимагає інтеграції всіх чотирьох категорій у комплексний підхід, адаптований до специфіки

конкретного постконфліктного суспільства. Наприклад, мобілізаційні інструменти марні без комунікаційних (як донори дізнаються про потреби?), а документальні потребують координаційних (хто збирає та верифікує дані?).

Варто зазначити, що застосування цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні стикається з серйозними викликами: технологічними, соціальними, політичними обмеженнями, які можуть знизити ефективність цифрових інструментів або навіть перетворити їх на фактори поглиблення конфлікту. **Цифровий розрив** означає, що значна частина населення, особливо в сільській місцевості, серед літніх людей, жінок, маргіналізованих етнічних груп, не має доступу до інтернету, смартфонів, цифрових навичок. Є ризик, що цифрова дипломатія обслуговуватиме лише урбанізовану, освічену, економічно забезпечену частину суспільства, тоді як найбільш вразливі групи залишаться поза цифровою комунікацією та допомогою. Світовий банк фіксує, що в постконфліктних державах середній рівень доступу до інтернету мають лише 20-30% населення (порівняно з 80-90% у розвинених країнах) [45]. При цьому гендерний цифровий розрив може сягати 40-50%: наприклад, жінки мають удвічі менший доступ через культурні норми, економічну залежність, нижчий рівень освіти [45].

Цифровий розрив – це не просто технічна проблема доступу до інтернету, а фундаментальний виклик справедливості постконфліктного врегулювання. Якщо найбільш постраждалі від конфлікту групи (сільське населення, жінки, літні люди, етнічні меншини) виявляються виключеними з цифрових процесів примирення та відбудови, це створює нову форму маргіналізації. Цифрова дипломатія ризикує стати дипломатією для привілейованих, що підриває її легітимність як інструменту інклюзивного миробудівництва.

Зруйнована цифрова інфраструктура у постконфліктних суспільствах обмежує можливості застосування цифрової дипломатії, оскільки

телекомунікаційні вежі, електростанції, інтернет-провайдери часто стають мішенями під час конфліктів, а відновлення цієї інфраструктури вимагає значних інвестицій та часу, конкуруючи з іншими невідкладними потребами відбудови житла, лікарень, шкіл. ОЕСР документує, що у крихких та постконфліктних контекстах цифрова інфраструктура може бути відсутня у 60-70% території, особливо у районах, що постраждали від інтенсивних бойових дій, тривалої окупації, систематичного знищення комунікаційних мереж як стратегії ізоляції населення від зовнішнього світу [41]. Супутниковий інтернет, мобільні цифрові хаби, автономні енергосистеми можуть частково компенсувати відсутність стаціонарної інфраструктури, проте вимагають зовнішнього фінансування та технічної експертизи, що не завжди доступні у ранній постконфліктній фазі [113].

Дезінформація та пропаганда через цифрові канали становлять ризик для постконфліктного примирення. Конфліктуючі сторони, спойлери мирного процесу, зовнішні актори, зацікавлені в дестабілізації, можуть використовувати соціальні мережі для поширення наративів ворожнечі, фейкових новин про порушення мирних угод, мови ненависті проти етнічних чи релігійних груп, теорій змови про міжнародне втручання. Алгоритми соцмереж можуть посилювати ехо-камери, де користувачі споживають лише контент, що підтверджує їхні упередження. Боти й тролі можуть штучно підсилювати екстремістські голоси. Анонімність цифрового простору знижує відповідальність за розпалювання ворожнечі. Контент-модерація в постконфліктних контекстах стикається з дилемою між свободою слова та необхідністю обмеження мови ненависті, між автоматизованим видаленням контенту та ризиком цензури легітимної критики влади, між глобальними стандартами платформ і локальною чутливістю до тригерів насильства [67].

Залежність від приватних техкомпаній створює вразливість постконфліктних держав. Платформи типу Facebook, Twitter, Google контролюють алгоритми рекомендацій, правила спільноти, доступ до даних,

можливості таргетування аудиторій, а це критично важливо для ефективності цифрової дипломатії. Євросоюз у своєму внеску до Глобального цифрового пакту наголошує на необхідності регулювання великих техплатформ для забезпечення їхньої відповідальності за контент, прозорості алгоритмів, захисту персональних даних, протидії дезінформації [51]. Але постконфліктні держави часто не мають регуляторних спроможностей, юридичних механізмів, політичного впливу для впровадження таких стандартів. Техкомпанії можуть блокувати або обмежувати акаунти постконфліктних урядів, громадських організацій, медіа за порушення правил спільноти навіть у випадках, коли контент відповідає міжнародному праву та місцевому законодавству, але суперечить корпоративним стандартам. Це створює асиметрію влади між глобальними платформами та локальними акторами миробудівництва.

Недовіра населення до влади обмежує ефективність урядової цифрової дипломатії. Роки конфлікту, корупції, репресій, пропаганди можуть створити глибокий скепсис щодо офіційної комунікації. Цифрові канали уряду сприймаються як інструменти маніпуляції. Люди не хочуть взаємодіяти з державними платформами через страх стеження, дискримінації, переслідування, тому потрібні нейтральні, незалежні цифрові простори для діалогу, де громадянське суспільство, міжнародні організації, місцеві громади можуть комунікувати без домінування урядових наративів. Модерація має забезпечуватися не державою, а довіреними третіми сторонами. Анонімність учасників має бути захищена для уникнення репресій. Довіра до цифрових інструментів потребує демонстрації їхньої практичної користі: успішна доставка гуманітарної допомоги, ефективне реагування на звернення громадян, прозора звітність про використання коштів. Це поступово змінює сприйняття цифрової комунікації від підозри до визнання як корисного ресурсу.

Етнічні, мовні, релігійні розколи можуть відтворюватися в цифровому просторі через створення паралельних інформаційних

екосистем. Різні групи споживають контент різними мовами, з різних джерел, з протилежними інтерпретаціями подій. Це унеможливорює формування спільного розуміння реальності як основи для примирення. ОЕСР документує, що в постконфліктних державах з багатоетнічним населенням цифровий простір часто фрагментується за етнічними лініями [41]. Наприклад, боснійці, серби, хорвати в Боснії та Герцеговині використовують різні соцмедіа, споживають медіа різними мовами, не мають цифрових точок взаємодії для діалогу та обміну перспективами. Цифрова дипломатія в таких контекстах вимагає багатомовних, культурно чутливих, інклюзивних стратегій, які не маргіналізують жодну групу, не нав'язують домінантного наративу, а створюють простір для різних голосів і поступового наближення позицій через діалог.

Довгострокова перспектива цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні залежить від здатності інтегрувати цифрові інструменти в комплексні стратегії миробудівництва. Йдеться не тільки про технології, а й про політичні, соціальні, економічні, культурні виміри трансформації суспільства від конфлікту до сталого миру. К. Бйола підкреслює, що цифрова дипломатія не заміна традиційної дипломатії, а доповнення [38]. Вона розширює можливості держав через нові канали комунікації, нові аудиторії, нову швидкість реагування, але не усуває потреби в тривалих переговорах, компромісах, політичній волі до миру, економічних ресурсах для відбудови. І. Манор наголошує, що цифралізація публічної дипломатії трансформує не лише інструменти, а й цілі. Фокус зміщується від іміджу держави до формування довгострокових відносин з аудиторіями, від одностороннього повідомлення до діалогу, від контролю наративу до участі в глобальних розмовах. Це особливо актуально для постконфліктних держав, які прагнуть легітимізувати себе не через пропаганду, а через демонстрацію реальних змін, відкритість до критики, готовність вчитися на помилках.

Підсумовуючи, зазначимо: постконфліктне врегулювання – це багатовимірна трансформація суспільства від насильницького конфлікту до сталого миру через відновлення інституцій, економічну відбудову, соціальне примирення, забезпечення справедливості. Цифрова дипломатія в цьому контексті еволюціонує від зовнішньополітичного інструменту до багатофункціонального механізму, який охоплює процеси примирення, мобілізації допомоги, координації відбудови, документування злочинів, боротьби з дезінформацією.

Інструменти цифрової дипломатії поділяються на комунікаційні для публічної дипломатії, координаційні для синхронізації акторів, документальні для збереження доказів, мобілізаційні для залучення глобальних ресурсів. Виклики включають цифровий розрив серед вразливих груп, зруйновану інфраструктуру, дезінформацію в соцмедіа, залежність від приватних платформ, недовіру до влади, етнічні розколи в цифровому просторі. Довгострокова ефективність залежить від інтеграції цифрових інструментів у комплексні стратегії миробудівництва, які поєднують технологічні можливості з політичною волею, економічними ресурсами, соціальною чутливістю до специфіки кожного постконфліктного суспільства.

2.2. Цифрова дипломатія у постконфліктному врегулюванні: кейс-стаді

Цей розділ присвячений детальному аналізу трьох успішних кейсів використання цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні, на думку авторки магістерської роботи,: Колумбія (Twitter-дипломатія для національного примирення), Косово (боротьба за визнання через креативну цифрову дипломатію), Естонія (e-governance як постколоніальна цифрова дипломатія). Вибір саме цих кейсів обумовлений кількома критеріями:

1) географічна різноманітність – Латинська Америка, Балкани, Східна Європа;

- 2) різні типи конфліктів – громадянська війна, війна за незалежність, постколоніальна трансформація;
- 3) різні моделі застосування – соціальні мережі, креативні кампанії, системне е-урядування;
- 4) верифіковані результати – досягнення мирної угоди, міжнародне визнання, статус цифрового лідера.

2.2.1. Колумбія: Twitter-дипломатія для національного примирення

Колумбійський мирний процес 2012-2016 років став першим у світі прикладом систематичного використання цифрових інструментів для досягнення угоди про припинення п'ятдесятидворічного збройного конфлікту між урядом та Революційними збройними силами Колумбії (далі – FARC). Соціальні медіа, онлайн-платформи діалогу, цифрові механізми моніторингу відіграли критичну роль у мобілізації суспільної підтримки, протидії опозиції мирній угоді, забезпеченні прозорості процесів роззброєння та реінтеграції. Президент Хуан Мануель Сантос використовував Twitter як основний канал прямої комунікації з колумбійцями та міжнародною спільнотою. Він публікував щоденні оновлення про хід переговорів у Гавані, пояснював складні положення угоди доступною мовою, відповідав на критику опонентів, формував наратив про мир як єдину альтернативу продовженню насильства [35]. Це призвело до створення понад два мільйони підписників його акаунту та мільярдів показів контенту про мирний процес.

ПРООН у незалежній оцінці країнової програми для Колумбії документує, що цифрова комунікація дозволила урядові обійти фільтри традиційних медіа, які часто представляли мирний процес через призму політичної поляризації, сенсаційності, комерційних інтересів [66]. Соцмережі створили простір для прямого діалогу між владою та громадянами.

Революційність колумбійського підходу полягала не просто у використанні Twitter, а у стратегічному позиціонуванні президента як головного комунікатора. Сантос не делегував цифрову комунікацію прес-службі: він особисто вів акаунт, відповідав на питання, реагував на критику. Це створило ефект автентичності, який неможливо досягти через офіційні канали. Однак тут же криється і ризик: персоналізація процесу навколо однієї особи робить його вразливим до політичних змін.

Референдум про ратифікацію мирної угоди в жовтні 2016 року показав і потенціал, і обмеження цифрової дипломатії в постконфліктному контексті. Кампанія «Ні» виграла з мінімальним відривом - 50,2% проти 49,8%, незважаючи на масштабну цифрову кампанію уряду на підтримку угоди [52]. Аналіз фреймування колумбійського мирного процесу в медіа виявляє цікавий факт: опоненти угоди ефективніше використали емоційні наративи про несправедливість щодо жертв, страх перед безкарністю екскомбатантів FARC, недовіру до повстанців у соцмережах. Урядова кампанія натомість фокусувалася на раціональних аргументах про економічні вигоди миру, міжнародну підтримку, історичний шанс завершити конфлікт. Цифрова мобілізація молоді, урбанізованого населення, освіченої середньої верстви забезпечила високу підтримку угоди у великих містах [52; 76]. Але сільське населення, літні люди, консервативні регіони голосували проти через обмежений доступ до цифрових каналів комунікації, споживання традиційних медіа з антиурядовою позицією, вплив католицької церкви та правих політиків, які використовували дезінформацію про нібито надмірні поступки FARC [52; 76].

Після провалу референдуму уряд адаптував цифрову стратегію. Він запустив кампанію **#SiALaPaz** у Twitter, Facebook, Instagram, яка мобілізувала мільйони громадян для участі в мирних маршах, онлайн-петиціях, зверненнях до парламенту з вимогою ратифікувати переглянуту угоду [88]. Це продемонструвало здатність цифрових інструментів трансформувати розчарування в конструктивну політичну дію. Хештег

#SiALaPaz згенерував понад п'ять мільйонів твітів протягом листопада 2016 року [88]. Це створило відчуття масової підтримки миру, що вплинуло на рішення парламенту ратифікувати переглянуту угоду без повторного референдуму - такий крок легітимізували як відповідь на волевиявлення громадян через цифрові канали. Успіх кампанії #SiALaPaz частково пояснюється залученням знаменитостей, спортсменів, музикантів, інфлюенсерів як цифрових амбасадорів миру [61; 88]. Це дозволило досягти аудиторій, які традиційно не цікавляться політикою, через емоційно резонансний контент про особисті історії жертв конфлікту, надію на майбутнє без насильства, солідарність між поколіннями.

Цифрові інструменти моніторингу виконання мирної угоди забезпечили прозорість процесів роззброєння FARC, а це було критично важливо для подолання недовіри суспільства до повстанців і уряду. Передача зброї, демобілізація комбатантів, перехід до легальної політичної діяльності відбувалися під наглядом ООН з публікацією цифрових звітів, фото, відео, геолокацій таборів роззброєння в режимі реального часу.

Третій спеціальний звіт ПРООН про етнічний підхід у Колумбійській мирній угоді констатує, що цифрові платформи дозволили корінним народам та афроколумбійським громадам безпосередньо комунікувати з урядом, ООН, міжнародними донорами про специфічні потреби, порушення їхніх прав під час конфлікту, бар'єри для участі в програмах реінтеграції [66]. Це трансформувало їх із пасивних бенефіціарів миру в активних учасників його формування.

Інститут миру Крока при Університеті Нотр-Дам у спеціальному звіті про імплементацію угоди документує, що цифрові механізми звітності забезпечили виконання 28% положень угоди протягом перших п'яти років. Це вищий показник порівняно з попередніми мирними процесами в Латинській Америці, де відсутність прозорого моніторингу призводила до невиконання аж до 60-70% зобов'язань [35]. 28% імплементації – це одночасно успіх і провал. Успіх – бо без цифрової прозорості було б ще

менше. Провал – бо 72% невиконаних зобов'язань демонструють: цифрова дипломатія не замінює політичної волі. Вона може забезпечити прозорість, мобілізувати тиск, документувати порушення, але не може змусити уряд виділити бюджет, провести земельну реформу, побудувати школи у віддалених регіонах. Це критичне усвідомлення для України: цифрові інструменти – це каталізатор, але не субститут реальної відбудови.

Платформа «**Dejemos las Armas**» (укр. “Складемо зброю”) створила цифровий простір для діалогу між жертвами конфлікту та ех-комбатантами FARC. Модеровані дискусії, обмін особистими історіями, спільні проєкти примирення дозволили поступово гуманізувати «іншого», подолати демонізацію ворога, знайти спільні точки травми, втрат, прагнення до мирного майбутнього [61]. Цифрові платформи діалогу найефективніші для молодих учасників, які виростили в умовах конфлікту, але не мають прямого досвіду насильства. Старше покоління, яке втратило близьких, демонструє резистентність до онлайн-примирення: їм потрібні особисті зустрічі, ритуали прощення, визнання провини.

Цифрова інклюзія в миротворчості виявилася обмеженою в сільських регіонах, де відбувалася більшість бойових дій. Відсутність інтернету, електроенергії, цифрових навичок у селянства створила парадокс: найбільш постраждалі від конфлікту громади мали найменший доступ до цифрових інструментів миробудівництва. Це вимагало гібридних стратегій із поєднанням цифрових і традиційних каналів комунікації. Серйозним викликом стала дезінформація про положення мирної угоди, яку поширювали через соцмедіа опоненти миру. Використовувалися фейкові новини про нібито надмірні фінансові компенсації FARC, про можливість комуністичної індоктринації дітей через освітні реформи, про загрозу традиційним цінностям від положень про гендерну рівність [52].

Дезінформація використовувала емоційні тригери: страх, обурення, недовіру для маніпулювання громадською думкою. При цьому спростування фейків урядом через офіційні канали досягало значно меншої

аудиторії порівняно з віральністю дезінформації через неформальні мережі поширення [52]. Центр національної історичної пам'яті у звіті про використання соцмереж у мирному процесі рекомендує створення системи швидкого реагування на дезінформацію через мережу довірених інфлюенсерів, фактчекерів, громадських організацій, які мають більшу довіру аудиторії порівняно з урядовими акаунтами [88].

Довгострокові результати колумбійського цифрової миротворчості демонструють стійкість мирної угоди навіть за умов політичних змін, приходу до влади правих сил, які критикували угоду, загострення насильства через дисидентські групи FARC. Цифрова документація зобов'язань, міжнародний моніторинг через онлайн-платформи, мобілізована громадянська спільнота через соцмедіа створили механізми підзвітності, що обмежують можливості повної відмови від угоди.

ПРООН відзначає зниження насильства на 90% у регіонах Колумбії, де FARC склала зброю, реінтеграцію понад 13000 екскомбатантів у цивільне життя, створення політичної партії «Comunes» з представництвом у парламенті [66], що демонструє трансформацію збройного конфлікту в політичну конкуренцію. Водночас аналітичний звіт визнає, що етнічні громади, сільське населення, жінки залишаються недостатньо включеними в плоди миру через обмежений доступ до цифрових інструментів економічної реінтеграції, освіти, участі в прийнятті рішень [66]. Потрібна подальша адаптація цифрової стратегії до потреб найбільш маргіналізованих груп [35].

2.2.2. Естонія: e-governance і постколоніальна цифрова дипломатія

Після здобуття незалежності від Радянського Союзу в 1991 році Естонія розпочала унікальний проєкт постколоніального державотворення через цифрову трансформацію. Рішення інвестувати обмежені ресурси в створення цифрової інфраструктури, електронного урядування, кіберосвіти стало стратегією не тільки економічного розвитку, а й геополітичного

позиціонування як технологічно передової, західно-орієнтованої, стійкої до російського впливу держави.

Аналіз електронного урядування як стратегії розвитку на прикладі Естонії доводить, що рішення створити цифрову державу було політичним вибором молодшої постколоніальної еліти. Вона прагнула максимально дистанціюватися від радянської спадщини бюрократії, корупції, неефективності через створення прозорих, автоматизованих, доступних онлайн державних послуг. Це символізувало розрив із минулим та інтеграцію в західний технологічний світ. Платформа X-Road, створена в 2001 році, стала цифровим хребтом естонської держави [49; 74]. Вона інтегрує всі державні бази даних, дозволяє громадянам доступ до 99% державних послуг онлайн, економить 2% ВВП щорічно через скорочення бюрократії (це еквівалентно семи робочим дням на рік для кожного громадянина) [49; 74].

Цифрова дипломатія Естонії трансформувала e-governance із внутрішньої адміністративної реформи в глобальний бренд держави. Систематична промоція естонського досвіду на міжнародних конференціях, у медіа, через навчальні програми для іноземних урядовців, позиціонування як «найбільш цифрово розвиненої нації світу». Побудова цифрової нації відбулася через естонський підхід до національного брендингу. Естонія свідомо обрала цифровізацію як унікальну ідентичність для виділення серед більших, багатших, більш відомих європейських держав. У свідомості міжнародних аудиторій створювалася асоціація «Естонія = цифрові інновації» через кейси Skype, Transferwise (Wise), Bolt, які виникли в Естонії завдяки цифровій екосистемі.

Призначення першого у світі Digital Ambassador у 2017 році стало символічним актом визнання цифрового простору як окремої «території» для дипломатії. Естонський цифровий амбасадор не представляє Естонію в конкретній країні, а координує цифрову присутність держави глобально, взаємодіє з техкомпаніями, міжнародними організаціями, громадянським

суспільством у питаннях кібербезпеки, цифрових прав, електронного урядування [83; 110].

Програма **e-Residency**, запущена в 2014 році, дозволила понад 100 000 іноземцям із 170+ країн стати «цифровими громадянами» Естонії [111]. Вони отримують цифрову ідентичність, можливість зареєструвати компанію, відкрити банківський рахунок, підписувати документи, подавати звітність онлайн без фізичної присутності в Естонії. Це створило глобальну спільноту амбасадорів естонського цифрового досвіду. Можна констатувати, що e-Residency трансформувала традиційне розуміння громадянства від територіального до функціонального. Людина може користуватися певними державними послугами, сплачувати податки, вести бізнес через естонську цифрову інфраструктуру незалежно від фізичного місцезнаходження. Це радикальна інновація в постконфліктному контексті - дозволяє підтримувати зв'язок із державою емігрантам, біженцям, діаспорі без необхідності повернення. Економічний ефект e-Residency оцінюється в понад 100 мільйонів євро податкових надходжень від компаній, зареєстрованих e-residents [86; 111]. Це демонструє можливість малих держав генерувати доходи через цифрові послуги глобально.

Кібербезпека стала пріоритетом естонської цифрової дипломатії після масштабної кібератаки Росії в 2007 році, яка паралізувала урядові, банківські, медійні вебсайти у відповідь на перенесення радянського монумента з центру Таллінна [57]. Це продемонструвало вразливість цифрової держави до гібридних загроз. Кібератака 2007 року трансформувала естонську цифрову стратегію від фокусу на зручність до балансу між доступністю та захистом. Це призвело до створення розподіленої архітектури державних баз даних, резервного копіювання критичних систем за кордоном, розвитку національних спроможностей кіберзахисту, ініціювання створення NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence у Таллінні. Досвід 2007 року став попередженням для Європи про російські гібридні загрози, а естонська експертиза в кіберзахисті

трансформувалася в інструмент цифрової дипломатії: навчання союзників, експорт кіберзахисних технологій, позиціонування Естонії як лідера в протидії російській кіберагресії [71].

Цифрова дипломатія Естонії в підтримці України після повномасштабного російського вторгнення 2022 року демонструє еволюцію від промоції власного досвіду до активного експорту цифрових рішень для допомоги постконфліктній трансформації союзників. Естонська допомога включала передачу Starlink терміналів для забезпечення зв'язку в зонах бойових дій, навчання українських кіберфахівців, інтеграцію України в естонські системи кіберзахисту, лобіювання в НАТО та ЄС визнання кібератак як підстави для колективного захисту [42]. Це трансформувало Естонію з реципієнта безпекової допомоги в 1990-х у донора безпеки для більших держав.

Естонська цифрова дипломатія щодо України базується не на альтруїзмі, а на усвідомленні простої речі: стабільна, цифрово розвинена, західно-інтегрована Україна критично важлива для безпеки Балтії. Вона створює буфер проти російської агресії, демонструє ефективність західної моделі розвитку на пострадянському просторі, відволікає російські ресурси від тиску на малі балтійські держави [42; 71].

Нордична взаємосумісність у цифровому урядуванні стала ще одним напрямом естонської цифрової дипломатії. Створення транскордонних цифрових послуг із Фінляндією, Швецією, Данією, Норвегією дозволяє громадянам цих держав використовувати естонську цифрову ідентичність для доступу до скандинавських державних сервісів і навпаки.

Транскордонне е-урядування – це наступний етап цифрової інтеграції після національної цифровізації. Потрібна гармонізація законодавства про захист даних, взаємне визнання цифрових ідентичностей, технічна інтероперабельність систем, довіра між урядами. Це складний політичний процес, але він створює прецедент для майбутньої цифрової інтеграції ЄС.

Естонія просуває модель нордичної цифрової співпраці як альтернативу централізованій цифровізації ЄС, де кожна держава зберігає суверенітет над даними, інфраструктурою, правилами, проте забезпечує технічну сумісність для транскордонних послуг [56; 111].

Естонська цифрова дипломатія стикається з певними викликами. Є ризик переоцінки технологічних рішень як панацеї для складних соціальних, політичних, економічних проблем. Промоція e-governance може створювати враження, що цифровізація автоматично призводить до демократії, прозорості, економічного зростання, ігноруючи контекстуальні фактори: політичну волю, суспільну довіру, освічене населення, незалежну судову систему.

Естонський успіх базувався на унікальній комбінації факторів: малий розмір населення (1,3 мільйона), високий рівень освіти, консенсус еліт щодо західної інтеграції, відсутність альтернативних ресурсів для розвитку окрім людського капіталу. Це не можна просто скопіювати в більших, менш гомогенних, більш поляризованих постконфліктних суспільствах. Спроби експортувати естонську модель у країни, що розвиваються, часто стикаються з невдачами через відсутність базової цифрової інфраструктури, корупцію, опір бюрократії, цифровий розрив серед населення [49; 86].

Довгострокова перспектива естонської цифрової дипломатії залежить від здатності адаптувати бренд «цифрової держави» до еволюції глобальних технологічних трендів: штучного інтелекту, квантових обчислень, Web3. Конкуренція з більшими державами, технологічними гігантами, новими цифровими лідерами може розмити естонську унікальність.

Естонія усвідомлює необхідність постійної інновації для підтримання лідерства в цифровому урядуванні. Інвестиції йдуть у штучний інтелект для державних послуг, блокчейн для нотаріальних послуг, цифрову ідентичність на основі біометрії [74]. Необхідно визнати обмеженість ресурсів малої держави для конкуренції у всіх напрямках, тому обираються ніші – кібербезпека, e-governance, e-residency – для поглиблення експертизи.

Естонська цифрова дипломатія еволюціонує від промоції власного досвіду до створення глобальних коаліцій демократичних держав для спільного регулювання цифрового простору, протидії авторитарному використанню технологій, захисту цифрових прав [74; 83]. Це позиціонує Естонію як нормативного лідера в глобальному цифровому управлінні.

Варто зазначити, що e-Residency – це геніальна інновація: Естонія створила цифрову націю без кордонів, яка перевершує фізичну націю за масштабом впливу. 100 тисяч e-резидентів – це 7.5% від населення самої Естонії (1.3 млн). Це означає, що Естонія експортує державність, створюючи глобальну мережу людей, емоційно та економічно інвестованих у її успіх. Це нова модель національної ідентичності у цифрову епоху, коли приналежність визначається не місцем народження, а цифровим вибором.

2.2.3. Косово: боротьба за визнання через креативну цифрову дипломатію

Після проголошення незалежності від Сербії в лютому 2008 року Косово розпочало довгострокову кампанію за міжнародне визнання через цифрову дипломатію. Обмежені фінансові ресурси молодій державі компенсувалися креативністю, автентичністю, мобілізацією діаспори в соцмережах для лобіювання визнання в країнах проживання, позиціонування Косова як європейської, демократичної, технологічно інноваційної нації. МЗС Косова систематично розвивало цифрову дипломатію протягом 2010-2025 років, що знайшло відображення в Стратегії електронного урядування 2023-2027 [48] та Цифровому порядку денному 2030 [44], які визначають пріоритети використання соцмедіа для комунікації з молодіжною аудиторією глобально, промоції досягнень у сфері цифрової економіки, боротьби з сербською дезінформацією про нестабільність Косова, залучення інвестицій через демонстрацію бізнес-можливостей.

Г. Мекаї стверджує, що цифрова дипломатія стала критичним інструментом державотворення для Косова [81]. Традиційні канали

дипломатії (відкриття посольств, участь у міжнародних організаціях) були обмежені через неповне визнання та опір Сербії за підтримки Росії й Китаю. Натомість цифровий простір дозволив Косову комунікувати напряду з громадянами інших держав, оминаючи урядовців, які блокували визнання.

Рисунок 2.1. Схема Стратегія цифрової дипломатії Косова:
від маргіналізації до визнання

Складено авторкою

Схема на рис.2.1. ілюструє компенсаторну функцію цифрової дипломатії: Косово перетворило свою слабкість (відсутність традиційних дипломатичних ресурсів) на силу (креативність, гнучкість, мобільність у цифровому просторі). Це модель для малих постконфліктних держав з обмеженими ресурсами: не змагатися з великими державами у традиційній дипломатії, а створити **асиметричну перевагу** у цифровій сфері.

Косово є єдиною постконфліктною державою, де цифрова дипломатія стала інструментом державотворення, а не лише комунікації. Косово використало цифрові платформи для компенсації відсутності традиційних атрибутів державності (обмежена кількість посольств, неповне членство у міжнародних організаціях). Цифровий простір став субститутутом традиційної дипломатії.

Кампанія **#KosovoIsReal** у Twitter стала символом боротьби за легітимацію державності через віральний контент, який іронізував над сумнівами в реальності Косова. Демонструвалися фото людей із табличками «Я з Косова, і Косово реальне» з різних куточків світу, залучалися знаменитості, спортсмени, політики як амбасадори визнання. Поряд із цим, МЗС Косова систематично використовувало хештеги **#DigitalKosovo** та **#KosovoInUN** для привернення міжнародної уваги [81], а також **#KosovoDeservesVisaFree** та **#KosovoWantsPeace** для тиску на ЄС у контексті візової лібералізації [81].

Монумент «**NewBorn**» у Приштині став ще одним інструментом цифрової дипломатії через щорічне перефарбування в різні дизайни, що символізують актуальні виклики Косова: корупцію, еміграцію, безробіття, євроінтеграцію [108; 81]. Це отримувало масштабне висвітлення в соцмедіа, створюючи віральний контент, який генерує міжнародну увагу до Косова через візуальну, емоційно резонансну комунікацію.

Мобілізація косовської діаспори через цифрові канали трансформувала значну частину албанської діаспори в Німеччині, Швейцарії, США, Великобританії та інших країнах ЄС у «цифрових амбасадорів» [81]. Вони

лобіювали визнання незалежності Косова через звернення до парламентарів країн проживання, організацію мирних демонстрацій, публікацію статей у медіа, створення контенту про досягнення Косова в соцмережах.

Звіт Єврокомісії про прогрес Косова 2024 року відзначає роль діаспори в просуванні євроінтеграційної порядку денного через цифрові кампанії на підтримку лібералізації візового режиму [70]. Діаспора використовувала особисті зв'язки, професійні мережі, культурні заходи для «гуманізації» Косова в свідомості громадян країн перебування. Це протидіяло сербському наративу про Косово як терористичну квазідержаву, створену НАТО проти волі сербів [81]. Це дозволило мобілізувати понад мільйон підписів під онлайн-петиціями до Європарламенту, створити відчуття несправедливості, що Косово залишається єдиною країною регіону без безвізу до ЄС.

Позиціонування Косова як технологічного хабу через ініціативу «**Digital Kosovo**» стало стратегією диверсифікації іміджу від постконфліктної держави до інноваційної економіки. Це залучило понад 1000 ІТ-компаній, створило 20 000 робочих місць у цифровому секторі, забезпечило експорт програмного забезпечення на 400 мільйонів євро щорічно [81]. Промоція ІТ-сектору через соцмедіа, участь у міжнародних технологічних конференціях, створення візових програм для digital nomads (віддалених працівників) дозволили Косову конкурувати за таланти й інвестиції з регіональними конкурентами: Сербією, Північною Македонією, Албанією.

Переваги незалежності демонструються через економічні досягнення, а не лише історичні аргументи про право на самовизначення. Стратегія електронного урядування Косова 2023-2027 передбачає досягнення 80% державних послуг онлайн [48]. Це позиціонує Косово як прогресивнішу державу порівняно з сусідами, де рівень цифровізації публічних послуг становить 30-50%. Створюється наратив про Косово як майбутнє Балкан, яке заслуговує на членство в ЄС раніше за менш реформовані країни.

Цифровий Порядок денний Косова 2030 визначає амбітну мету – трансформація в «Силіконову долину Балкан» через інвестиції в цифрову освіту, стартап-екосистему, кібербезпеку, штучний інтелект [44]. Це просувається через цифрові кампанії для залучення іноземних інвесторів, повернення емігрантів, мобілізації молоді.

Дослідження Х.Салію та Г.Абраші “The Return of Media Diplomacy: Examples from Kosovo” акцентує увагу на тому, що міжнародні медіа почали висвітлювати Косово не через призму конфлікту, воєнних злочинів, етнічної ворожнечі, а як історію успіху молодोї держави, яка подолала травму, створила демократичні інституції, розвиває інноваційну економіку [93]. Це результат систематичної роботи з міжнародними журналістами через прес-тури, цифрові брифінги, ексклюзивний контент для впливових медіа. Але критичний аналіз визнає проблему: фокус на технологічному секторі створює розрив між урбанізованою, освіченою, англomовною молоддю, що працює в ІТ, та сільським населенням, національними меншинами, літніми людьми, які не мають доступу до цифрової економіки [93]. Це може породжувати нову форму нерівності в постконфліктному суспільстві.

Косовська цифрова дипломатія стикається з серйозними викликами. Основною проблемою є обмеженість ресурсів для конкуренції із сербською дезінформаційною кампанією, яка фінансується державним бюджетом, використовує російські медіа, ботів, тролів для поширення наративів про нелегітимність Косова, страждання сербів під албанським правлінням, зв'язки косовських політиків з організованою злочинністю. Косово не має ресурсів для систематичного моніторингу та спростування дезінформації [81]. Доводиться покладатися на волонтерські ініціативи, міжнародні фактчекінгові організації, підтримку союзників, що створює асиметрію в інформаційному протиборстві з Сербією. Звіт Єврокомісії про Косово документує, що 117 із 193 держав-членів ООН визнали незалежність Косова станом на 2024 рік [70], однак час від часу держави відкликають своє визнання Косова з огляду на зміну своїх зовнішньополітичних пріоритетів.

Останні визнання відбувалися рідше через успішне сербське лобі в країнах Африки, Азії, Латинської Америки, де Косово має обмежену дипломатичну присутність і не може конкурувати з сербськими економічними стимулами для невизнання.

Довгострокова перспектива косовської цифрової дипломатії залежить від здатності трансформувати кампанію за визнання в системну промоцію євроінтеграції, економічного розвитку, демократичної консолідації. Потрібна еволюція від реактивної протидії сербській дезінформації до проактивного формування позитивного наративу про Косово як нормальну європейську країну. Найуспішніші постконфліктні держави (Хорватія, Словенія, країни Балтії) зменшували фокус на конфліктній історії в зовнішній комунікації по мірі економічного розвитку та євроінтеграції і натомість просували культурну спадщину, туристичні атракції, бізнес-можливості [72; 93]. Косово поступово імплементує це через цифрові кампанії про природні краси, археологічні пам'ятки, гостинність населення. Проте повна візова лібералізація, членство в міжнародних організаціях, остаточне примирення з Сербією залишаються необхідними передумовами для завершення постконфліктної трансформації. Цифрова дипломатія може сприяти цим процесам, але не замінити політичні рішення.

2.2.4. Порівняльний аналіз успішних кейсів цифрової дипломатії

Колумбійський мирний процес продемонстрував ефективність Twitter-дипломатії для мобілізації суспільної підтримки мирної угоди, онлайн-платформ діалогу для примирення між жертвами та екскомбатантами, цифрових механізмів моніторингу для прозорості роззброєння FARC. Водночас виявилися обмеження цифрових інструментів у подоланні глибоко вкорінених розколів, дезінформації опонентів миру, цифрового розриву між урбанізованим і сільським населенням.

Косовська кампанія за міжнародне визнання через креативні цифрові кампанії #KosovoIsReal, мобілізацію діаспори, позиціювання як технологічного хабу забезпечила визнання 117 державами (на своєму піку), трансформувала постконфліктну репутацію в бренд інноваційної нації. Але залишаються виклики обмежених ресурсів для конкуренції із сербською дезінформацією, нерівного доступу до цифрової економіки між урбанізованою молоддю та сільським населенням.

Естонська e-governance як постколоніальна стратегія створила глобальний бренд найбільш цифрово розвиненої держави, експортувала досвід через e-Residency, Digital Ambassador, кіберпідтримку для України, позиціювала Естонію як нормативного лідера в цифровому управлінні. Але визнається обмеженість можливостей прямого копіювання естонської моделі в більших, менш гомогенних постконфліктних суспільствах.

Таблиця 2.2. Порівняльна матриця використання інструментів цифрової дипломатії (Колумбія, Косово, Естонія)

Параметр	Колумбія	Косово	Естонія
Тип конфлікту	Громадянська війна (52 роки)	Війна за незалежність (1998-1999)	Постколоніальна трансформація (після 1991)
Фаза конфлікту	Завершена (2016)	Завершена (2008)	Завершена (1991)
Основний виклик	Національне примирення, реінтеграція ех-комбатантів	Міжнародне визнання, легітимізація державності	Постколоніальна ідентичність, інтеграція в Захід
Ключові інструменти	Twitter президента, #SiALaPaz, онлайн-діалоги	#KosovoIsReal, NewBorn, Digital Kosovo	X-Road, e-Residency, Digital Ambassador
Часовий горизонт	Короткостроковий (2012-2016 переговори)	Середньостроковий (2008-2025 кампанія визнання)	Довгостроковий (1991-2025 державотворення)

Продовження таблиці 2.2

Параметр	Колумбія	Косово	Естонія
Метрики успіху	Мирна угода підписана ✓ Референдум провалений X 28% імплементації за 5 років	визнання Косова більшістю держав-членів ООН ✓ 1000+ IT-компаній ✓ Блокування у ООН X	99% послуг онлайн ✓ 100K+ е-резидентів ✓ Експорт у 40+ держав ✓
Сильні сторони	Швидка мобілізація Емоційна резонансність Міжнародна увага	Креативність Низька вартість Діаспора як ресурс	Системність Масштабованість Довгострокова стійкість
Слабкі сторони	Цифровий розрив село/місто Залежність від персони Низька імплементація	Геополітичний deadlock Обмежений вплив на «жорстку» політику	Складність копіювання Потребує десятиліть Малий масштаб (1.3M)
Уроки для України	Персоналізація ефективна, але ризикована Цифровий розрив критичний Швидка адаптація стратегії	Креативність компенсує ресурси Діаспора - недооцінений актив Довгостроковість кампанії визнання	Системна цифровізація > окремі кампанії Експорт досвіду = дипломатія 30 років - занадто довго для воюючої держави

Порівняльна таблиця 2.2. виявляє фундаментальне протиріччя для України: Колумбія демонструє швидкість, але нестійкість; Естонія – стійкість, але повільність; Косово – креативність, але обмеженість впливу. Україні потрібна гібридна модель: швидкість Колумбії (бо війна вимагає термінових результатів) + системність Естонії (бо постконфліктна відбудова вимагає стійких інституцій) + креативність Косова (бо обмежені ресурси вимагають ефективності).

Успішна цифрова дипломатія в постконфліктному контексті вимагає адаптації до локальної специфіки, балансу між зовнішньою промоцією та внутрішньою консолідацією, креативності для компенсації обмежених ресурсів, довгострокової послідовності стратегії незалежно від політичних змін. Три кейси демонструють: цифрова дипломатія – потужний, але не всесильний інструмент. Вона може прискорити процеси, розширити аудиторії, знизити вартість комунікації, забезпечити прозорість. Але не може замінити політичну волю до миру, економічні ресурси для відбудови, готовність суспільства до примирення. Успіх залежить від того, наскільки цифрові інструменти інтегровані у комплексні стратегії постконфліктного врегулювання, а не використовуються як ізольовані технократичні рішення.

2.3. Проблеми і складнощі у використанні цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні

Якщо Розділ 2.2 демонстрував успішні приклади цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні, то цей розділ аналізує випадки провалу, обмеженої ефективності або навіть шкідливого впливу цифрових інструментів. Три кейси (Сирія, Ізраїль-Палестина, Афганістан) були обрані за критеріями:

- 1) активне використання цифрових інструментів усіма сторонами конфлікту;
- 2) відсутність прогресу у врегулюванні або навіть погіршення ситуації;
- 3) документовані негативні наслідки цифрової комунікації (поглиблення ворожнечі, дезінформація, радикалізація).

Аналіз проблемних кейсів критично важливий для розуміння меж та ризиків цифрової дипломатії, уникнення наївного технологічного оптимізму, формулювання реалістичних очікувань від застосування цифрових інструментів у постконфлікті. Найважливіший урок проблемних кейсів – це не те, що цифрова дипломатія «не працює», а те, що вона працює

занадто добре для всіх акторів, включно з тими, хто зацікавлений у продовженні конфлікту, а не у його врегулюванні. Цифрові інструменти є нейтральними з моральної точки зору: вони підсилюють як зусилля миробудівництва, так і стратегії деструкції. Розуміння цієї амбівалентності критично важливе для України: ті самі інструменти, які мобілізують міжнародну підтримку, можуть використовуватися для поглиблення внутрішніх розколів у постконфліктній фазі.

2.3.1. Сирія: дезінформація та фрагментація у цифровому просторі

Сирійський конфлікт, що розпочався в 2011 році як частина Арабської весни, трансформувався в багатостороннє протистояння за участю уряду Башара Асада, опозиційних груп, Ісламської держави, курдських сил, регіональних і глобальних держав. Він продемонстрував деструктивний потенціал цифрових технологій. Соцмережі стали не інструментом діалогу та примирення, а полем бою для конкуруючих наративів, пропаганди, дезінформації, що поглибили розколи замість сприяння врегулюванню.

Координаційне управління гуманітарних справ ООН у плані гуманітарного реагування на Сирію 2021-2022 документує безпрецедентні масштаби гуманітарної катастрофи: понад 13 мільйонів людей потребують допомоги, 6,9 мільйона внутрішньо переміщених осіб, 5,6 мільйона біженців у сусідніх країнах [106]. Гуманітарні операції ускладнюються не тільки фізичними бар'єрами доступу, а й цифровою війною наративів про те, хто є жертвами, хто винен у стражданнях, яка допомога легітимна. Дослідження посткризового здоров'я та благополуччя дітей у Сирії 2012-2024 років виявляє, що цифровий простір став джерелом травматизації через постійне споживання візуального контенту насильства [58]. Його поширюють усі сторони конфлікту для мобілізації підтримки, демонізації ворогів, виправдання власних дій.

Проблема верифікації інформації стала критичною через відсутність незалежних журналістів на більшості територій, систематичне

переслідування медіа режимом Асада, використання фейкових відео всіма сторонами, маніпуляції з часовими мітками та геолокаціями для приписування звірств опонентам. Сирійський архів створив цифрову базу даних понад трьох мільйонів відео, фото, документів про порушення прав людини з 2011 року, використовуючи технології верифікації для встановлення автентичності контенту. Але визнається обмеженість можливостей перевірити весь обсяг матеріалів, що завантажуються щоденно, та протидіяти цілеспрямованим кампаніям дезінформації з використанням складніших технологій фальсифікації. М. І. Ахмад у дослідженні журналістики відкритих джерел і дезінформації у війні за правду в Сирії аналізує цікавий парадокс: навіть верифікований контент не призводить до консенсусу про реальність. Різні аудиторії інтерпретують ті самі факти через призму власних упереджень, довіри до джерел, геополітичних симпатій. Це створює паралельні інформаційні реальності без точок перетину.

Російська інформаційна війна в Сирії стала кейсом координованої державної кампанії дезінформації для легітимізації втручання, дискредитації опозиції, створення альтернативних наративів про хімічні атаки, звірства режиму, масштаби цивільних жертв. Росія використала сирійський конфлікт як полігон для тестування стратегій дезінформації - заперечення очевидного, створення множинних версій подій, звинувачення опонентів у тому, що робить сама, заплутування міжнародної спільноти через надлишок суперечливої інформації. Ці стратегії пізніше застосовувалися в Україні та інших конфліктах. RT Arabic, Sputnik Arabic, мережа проросійських Telegram-каналів систематично поширювали наративи про «Білі каски» як терористів, про постановочні хімічні атаки, про західну змову проти суверенітету Сирії [84]. Використовувався емоційний контент, свідчення «очевидців», маніпуляції з відео для створення правдоподібних, але хибних історій.

Дослідження дезінформації в новинному висвітленні кризи в Сирії документує, що російська дезінформація досягла мільярдів показів глобально, вплинула на громадську думку в західних країнах [36]. Значна частина населення почала сумніватися в офіційних західних наративах про конфлікт, що ускладнило мобілізацію підтримки для опозиції, гуманітарних інтервенцій

Режим Асада використовував цифрові технології не для діалогу з опозицією чи міжнародною спільнотою, а для стеження за активістами, контролю інформаційного простору, координації репресій проти інакодумців. Блокування соцмереж, відключення інтернету в районах опозиції, кібератаки на опозиційні медіа. Режим трансформувалася цифровий простір із потенційного інструменту демократизації в механізм авторитарного контролю. Це виявилось у співпраці з Росією, Іраном у кіберстеженні, закупівлі західних технологій *deep packet inspection* для моніторингу комунікацій активістів, вербування хакерів для зламування акаунтів опозиціонерів, поширення вірусів на пристроях журналістів. Група дослідників називає війну в сирії «*Syria's socially mediated civil war*» [75].

Дослідження цифрового стеження за арабськими журналістами документує, що щонайменше 150 сирійських журналістів були заарештовані або зникли після того, як режим отримав доступ до їхніх цифрових комунікацій [33]. Це створило ефект залякування: журналісти, активісти, гуманітарні працівники обмежують використання цифрових каналів через страх репресій, що парадоксально зменшує прозорість конфлікту.

Опозиція в Сирії стикнулася з викликами фрагментації цифрової комунікації між множинними групами з різними ідеологіями, спонсорами, цілями. Це унеможливило створення єдиного наративу, координованої стратегії, довіри міжнародної спільноти до легітимності та життєздатності альтернативи режиму Асада. Ісламська держава використала цифрові технології для рекрутингу іноземних бойовців через професійно

виготовлений контент, який романтизував джихад, обіцяв утопічний халіфат, залучив понад 40000 іноземців зі 120 країн [34]. Але глобальна асоціація сирійської опозиції з терористами ІДІЛ дискредитувала легітимні опозиційні рухи, зменшила західну підтримку, надала Росії та Асаду виправдання для жорстоких військових операцій під прикриттям боротьби з тероризмом. Звіт про гуманітарні операції ООН у Сирії документує показовий приклад: кампанія #SaveAleppo під час облоги міста в 2016 році зібрала десятки мільйонів переглядів, тисячі публікацій знаменитостей, політиків, активістів [106], але не призвела до жодних конкретних дій із припинення насильства. Це демонструє розрив між віральністю цифрового контенту та реальним впливом на політичні рішення.

Довгостроковий вплив цифрової війни в Сирії на можливості постконфліктного примирення є руйнівним. Роки споживання пропаганди, дезінформації, травматичного візуального контенту створили непримиренні паралельні реальності. Прихильники режиму, опозиції, курди, релігійні меншини мають діаметрально протилежні версії подій, винуватців, жертв. Це унеможливорює формування спільної історичної пам'яті як основи для примирення. Звіт про Східну Гуту після 18 місяців відновленого режимного правління документує, що населення регіону, яке повернулося після визволення від опозиції, споживає виключно проурядові медіа [43], тоді як біженці в Туреччині споживають опозиційні канали. Це створює інформаційну бульбашку без можливості діалогу, перевірки фактів, еволюції позицій. Дослідження посткризового здоров'я дітей виявляє тривожну тенденцію: молоде покоління сирійців виростає в цифровому середовищі ворожнечі, де алгоритми соцмереж підсилюють екстремістський контент через вищу залученість, де відсутні простори для конструктивного діалогу між різними громадами [58]. Це створює передумови для майбутніх конфліктів навіть після гіпотетичного мирного врегулювання.

2.3.2. Ізраїль та Палестина: цифрова поляризація у затяжному конфлікті

Ізраїльсько-палестинський конфлікт характеризується використанням цифрових інструментів обома сторонами для мобілізації власних аудиторій, дискредитації супротивника, формування міжнародної думки. Соціальні медіа стали ареною інформаційної війни, де кожен інцидент насильства миттєво перетворюється на контент для мобілізації підтримки або обурення. Замість сприяння діалогу та примиренню, цифрові платформи поглиблюють поляризацію, створюють паралельні інформаційні реальності, увічнюють стереотипи та ворожнечу. Дослідники Хассан і Шахіран описують ситуацію як “війну хештегів” або “битву наративів” [59].

Війна Ізраїль-Газа 2023-2024 років стала найбільш цифровізованим конфліктом в історії. Обидві сторони систематично публікували відео операцій у режимі реального часу, використовували штучний інтелект для створення таргетованого контенту для різних аудиторій, координували глобальні кампанії в соцмережах для формування міжнародної підтримки. Варто наголосити: цифрова інтенсивність не призвела до наближення до миру; навпаки, поглибила поляризацію як у регіоні, так і глобально. Обидві сторони використовують ідентичні цифрові інструменти: відео звірств, свідчення жертв, заклики до справедливості, але інтерпретують події діаметрально протилежно, створюючи паралельні реальності без можливості верифікації «об'єктивної правди» [29; 112].

Ізраїльська цифрова дипломатія фокусується на наративі самозахисту від терористичної загрози ХАМАС, демонстрації технологічної переваги системи “Залізний купол”, високоточних ударів, мінімізації цивільних жертв через попередження про евакуацію, легітимізації операцій через посилення на міжнародне право про право на самооборону. Аналіз трьох ізраїльських акторів цифрової дипломатії в Twitter виявляє координовану стратегію між МЗС, Армією оборони Ізраїлю, прем'єр-міністром для максимізації охоплення через різні цільові аудиторії:

дипломатичну спільноту, військових аналітиків, загальну публіку. Сторонами використовується візуальний контент про тунелі ХАМАС, ракетні арсенали, запобіжні заходи для захисту цивільних. Ізраїль використовує мережеву структуру цифрової комунікації. Офіційні акаунти координуються з проізраїльськими організаціями діаспори, техкомпаніями з ізраїльськими засновниками, інфлюенсерами-прихильниками для створення децентралізованої, проте узгодженої кампанії, що досягає мільярдів показів глобально [29; 40].

Палестинська цифрова стратегія фокусується на наративі окупації, гуманітарної катастрофи в Газі, непропорційного насильства Ізраїлю, боротьби за самовизначення через візуальний контент руйнувань, цивільних жертв, дітей під завалами, свідчень очевидців для мобілізації міжнародної солідарності, тиску на західні уряди для припинення підтримки Ізраїлю. Палестинський наратив резонує з глобальними лівими рухами соціальної справедливості (Black Lives Matter, деколонізації, антиімперіалізму). Палестинці фреймуються як корінний народ під колоніальним гнітом, що залучає молоду прогресивну аудиторію в західних країнах, але водночас відштовхує консервативні, проізраїльські сегменти [53]. Важливим є те, що #FreePalestine та #StandWithIsrael створили непроникні ехо-камери: кожна сторона споживає контент, що підтверджує власні переконання, блокує або сигналізує про контент опонентів, використовує боти для штучного підсилення власних хештегів [59].

Цифрова цензура та алгоритмічна упередженість стали предметом суперечок. Палестинські активісти звинуватили Meta (Facebook, Instagram) у систематичному видаленні контенту про Газу, зниженні видимості палестинських акаунтів, блокуванні хештегів. Проізраїльські організації звинувачували платформи в толеруванні антисемітизму під прикриттям критики Ізраїлю. Дослідження окупованого наративу про співучасть західних медіа в ізраїльських війнах аналізує, що мейнстрімові медіа демонструють структурну упередженість на користь ізраїльського

нарративу. Використання пасивного залогу для палестинських жертв («померли» замість «були вбиті»), акцент на ізраїльських жертвах навіть за значно меншої їхньої кількості, надання платформи ізраїльським офіційним особам без еквівалентного доступу для палестинців. Це змушує палестинську сторону покладатися виключно на цифрові канали, де алгоритмічна модерація може обмежувати охоплення.

Дослідження використання цифрових платформ у Газі нашоує на думку про парадоксальний ефект: постійне споживання графічного контенту насильства з Гази створює десенсибілізацію. Аудиторія стає байдужою до страждань через надлишок травматичного візуального контенту, що зменшує мобілізаційний потенціал цифрових кампаній. Боротьба Ізраїлю з інформаційним виміром під час війни в Газі виявила обмеженість навіть технологічно передової цифрової дипломатії в зміні глобальної громадської думки. Опитування демонструють зростання критики Ізраїлю серед молодих американців, європейців навіть за умов масштабної проізраїльської цифрової кампанії [46]. Це пояснюється органічним поширенням палестинського контенту через соцмережі, резонансом із прогресивними цінностями, візуальною переконливістю страждань цивільних.

Дослідження публічної дипломатії під час війни на прикладі ізраїльської війни в Газі фіксує, що традиційна публічна дипломатія Ізраїлю, яка фокусувалася на технологічних досягненнях, культурному багатстві, демократичних цінностях, виявилася неефективною проти графічного контенту руйнувань у Газі, що поширюється органічно палестинцями та прихильниками [63]. Це демонструє переваги автентичного, емоційно резонансного, користувацького контенту над професійною урядовою комунікацією.

ТікТок змінив динаміку інформаційної війни у 2021-2024 роках. Палестинські активісти використали платформу для поширення коротких, емоційно резонансних відео про гуманітарну катастрофу в Газі, руйнування

будинків, вбитих дітей. Хештег #FreePalestine згенерував понад 30 мільярдів переглядів, перетворивши палестинське питання на глобальний тренд серед Gen Z [53]. Це створило нову форму «TikTok активізму», де молоді західні користувачі, які раніше не цікавилися конфліктом, стали пропалестинськими активістами через алгоритмічне споживання контенту. Ізраїль відреагував звинуваченнями TikTok у антисемітизмі через алгоритмічне просування палестинського контенту, але аналіз показує: палестинські активісти просто ефективніше використали формат коротких відео для емоційного сторітелінгу. Феномен TikTok-активізму виявляє генераційний розрив у сприйнятті конфлікту. Старше покоління формувало позицію через традиційні медіа (ТБ, газети), де ізраїльський наратив домінував. Молоде покоління формує позицію через TikTok, де палестинський наратив ефективніший (коротші, емоційніші відео). Це означає, формат платформи визначає, чий наратив перемагає. Україна повинна адаптувати комунікацію під кожен платформу: те, що працює у Facebook (тексти), не працює у TikTok (потрібні короткі емоційні відео).

Довгострокові наслідки цифрової війни для майбутнього врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту песимістичні. Цифрова поляризація поглибила розколи не тільки між ізраїльтянами та палестинцями, а й усередині кожного суспільства. Молоде покоління виростає в цифровому середовищі ворожнечі, споживає контент, що демонізує «іншого», не має цифрових просторів для діалогу, гуманізації опонента, пошуку компромісів.

Аудит мережевої дипломатії в підходах до ізраїльсько-палестинського конфлікту пропонує створення нейтральних цифрових платформ для діалогу між громадянськими суспільствами [98]. Участь у таких ініціативах маргінальна, обмежена невеликими групами активістів миру. Мейнстрімний цифровий простір залишається полем битви наративів без можливості конструктивної взаємодії.

Цифрові технології, які мали потенціал сприяти взаєморозумінню через доступ до перспектив іншої сторони, натомість використовуються для зміцнення стереотипів, мобілізації ворожнечі, легітимізації насильства. Це робить майбутнє постконфліктне примирення ще складнішим через цифрову спадщину ненависті.

2.3.3. Афганістан: колапс цифрової дипломатії відірваної від реальності

Повернення Талібану до влади у серпні 2021 року продемонструвало вразливість цифрової інфраструктури у постконфліктних державах та обмеження цифрової дипломатії перед обличчям радикальної зміни режиму. Протягом 2001-2021 років США та західні партнери інвестували сотні мільйонів доларів у розвиток цифрових медіа, соцмедіа-присутності афганського уряду, е-урядування, цифрових ініціатив громадянського суспільства. Все це зникло протягом кількох тижнів після захоплення Кабулу Талібаном.

Дослідження соціальних медіа та артикуляції радикальних наративів в Афганістані документує, що за 20 років окупації НАТО в Афганістані з'явилася жвава цифрова сцена: десятки незалежних медіа, тисячі блогерів, мільйони користувачів Facebook/Twitter/Instagram, цифрові стартапи, е-урядування проєкти [65]. Проникнення інтернету досягло 20% населення (8 мільйонів користувачів), мобільні телефони – 80% [32]. Молодь використовувала соцмережі для обговорення суспільних проблем, критики корупції, організації протестів, формування альтернативних ідентичностей. Це створювало ілюзію незворотності цифрової трансформації. 20 років інвестицій, 8 мільйонів користувачів, тисячі проєктів – і все зникло за два тижні. Це демонструє: цифрова екосистема вразлива до політичних змін, особливо коли ці зміни радикальні (перехід від демократії до теократії).

Талібан виграв цифрову війну попри значно менші ресурси через адаптацію стратегії до афганського контексту. Використання Telegram, WhatsApp для координації операцій, поширення пропаганди місцевими мовами (дарі, пушту), створення контенту, що резонував із релігійними, культурними цінностями сільського населення, фокус на корупції уряду, залежності від іноземців, моральному розкладі під західним впливом.

Медіастратегія Талібану пройшла трансформацію від примітивних відеозвернень 2000-х до просунутого «Талібан 2.0» з професійним контентом, багатомовними акаунтами, швидким реагуванням на події, використанням інфлюенсерів для досягнення молодіжної аудиторії. Це дозволило Талібану створити наратив неминучої перемоги, слабкості уряду, марності опору [80]. Талібські Telegram-канали мали мільйони підписників серед афганців, поширювали по десять-двадцять постів щоденно про військові успіхи, урядову корупцію, обіцянки амністії для тих, хто здається [37]. Це створювало відчуття неминучості поразки уряду, деморалізувало афганські сили.

Наративна стратегія Талібану в несподіваному захопленні влади 2021 року базувалася на експлуатації афганського націоналізму, релігійної ідентичності, розчарування в західній присутності через цифровий контент про виведення американських військ як зраду, про урядовців, що тікають із країни, про корупцію еліт, які розкрадали міжнародну допомогу. Талібан представлявся як автентичне афганське рішення проти іноземної окупації. Талібська пропаганда використовувала реальні проблеми афганського суспільства: корупцію, беззаконня, моральний занепад, іноземне втручання і пропонувала спрощені, але емоційно резонансні рішення через повернення до ісламських цінностей, виселення іноземців, встановлення порядку через шаріат. Це знайшло відгук у консервативному, втомленому від хаосу населенні навіть серед тих, хто не підтримував талібську ідеологію повністю [37]. Талібан ефективно використовував алгоритми соцмереж, створюючи віральний контент про капітуляцію урядових сил, здобуття

провінцій, вступ до Кабула [89]. Це створювало ефект bandwagon - армія, чиновники, населення масово переходили на бік переможців через сприйняття неминучості поразки уряду.

Американська та урядова афганська цифрова комунікація під час колапсу серпня 2021 виявилася хаотичною, суперечливою, відірваною від реальності. Офіційні акаунти публікували заяви про «контрольовану евакуацію», «організований перехід влади», тоді як відео з аеропорту Кабула демонстрували паніку, хаос, людей, що падали з літаків. Це підірвало залишки довіри до західних урядів та афганської влади.

Аналізуючи елементи перемоги “Талібану 2.0”, варто зазначити, що відсутність координації між американським посольством, Пентагоном, Держдепартаментом, афганським урядом у цифровій комунікації створювала суперечливі повідомлення про термін виведення військ, гарантії безпеки для співробітників, можливості евакуації [37]. Це деморалізувало афганські сили, паралізувало цивільне населення, яке не знало, кому вірити та що робити. Стратегія Талібанау для покоління Twitter демонструє цікавий нюанс: Талібан використовував Twitter для міжнародної аудиторії, демонструючи помірковану риторику про амністію, права жінок на освіту, інклюзивний уряд, що створювало надію на «реформований Талібан». Тоді як Telegram-канали містили радикальніші повідомлення для внутрішньої аудиторії софістикований підхід до сегментації аудиторій і адаптації наративів [47].

Довгострокові наслідки афганського колапсу для цифрової дипломатії в постконфліктних контекстах включають важливе розуміння: цифрова присутність, позитивні метрики в соцмережах, професійна комунікація не є індикаторами реальної стабільності, легітимності, підтримки населення без прив'язки до ситуації на землі. Дослідження ролі соціальних медіа в стратегії Талібанау виявляє показовий парадокс: уряд мав більше підписників, вищу якість виробництва контенту, підтримку західних медіа, але програв в автентичності, релевантності для локальної аудиторії,

адаптації до культурного контексту, швидкості реагування на події [89]. Дослідник А. Херблінгер, аналізуючи технології “постцифрового миробудівництва”, використовує афганський кейс як попередження про обмеженість цифрових інструментів без політичної легітимності, економічних можливостей для населення, соціальної довіри до інституцій, безпеки від насильства [62]. Авторка магістерської роботи погоджується, що це фундаментальні передумови для сталого миру, які не можуть бути замінені навіть найдосконалішими цифровими стратегіями.

2.3.4. Порівняння проблемних кейсів

Порівняємо три розглянуті вище кейси. Сирійський конфлікт продемонстрував деструктивний потенціал цифрових технологій, коли множинні актори використовували соціальні медіа для пропаганди, дезінформації, мобілізації ворожнечі замість діалогу, створивши паралельні інформаційні реальності без можливості верифікації правди та формування спільної історичної пам'яті як основи для майбутнього примирення.

Ізраїльсько-палестинський конфлікт виявив обмеження цифрової дипломатії в глибоко поляризованих суспільствах, де цифрові платформи посилюють ехо-камери. Алгоритмічна модерація створює сприйняття цензури, а «війни хештегів» поглиблюють розколи між непримиренними наративами самозахисту та деколонізації без просторів для діалогу.

Афганський колапс 2021 року став найбільш драматичним провалом цифрової дипломатії, відірваної від реальності. Фокус на комунікації з західними донорами замість афганського населення, маніпуляції з метриками успіху, цифровий розрив між елітою та сільським населенням дозволили Талібану виграти інформаційну війну попри значно менші ресурси через автентичність, культурну релевантність, адаптацію до локального контексту.

Аналіз кейсів Сирії, Ізраїль-Палестини, Афганістану виявляє “темну сторону” цифрової дипломатії у постконфліктному врегулюванні. На відміну від успішних кейсів (Колумбія, Косово, Естонія), де цифрові інструменти сприяли миру, ці три випадки демонструють, як цифрові платформи можуть поглиблювати конфлікт, навіть служити геноциду й руйнувати можливість діалогу.

Сирія показує привласнення цифрових інструментів екстремістськими та авторитарними акторами. Платформи, які на початку допомагали демократичним активістам, стали інструментом вербування для ІДІЛ та каналом путінсько-асадівської дезінформації. Основна причина провалу: відсутність політичної волі до компромісу і геополітичний глухий кут.

Ізраїль-Палестина демонструє алгоритмічну поляризацію як структурний бар’єр для примирення. Паралельні інформаційні екосистеми означають відсутність спільної реальності: євреї та палестинці бачують протилежні наративи одних і тих самих подій. Примирювальний контент структурно програє, бо не генерує достатньо кліків для алгоритмічного просування. Основна причина провалу: економічна модель соцмереж і хронічність конфлікту.

Афганістан ілюструє колапс цифрової екосистеми після радикальної зміни режиму. Основна причина провалу: радикальна зміна режиму в поєднанні з залежністю від донорів і блокування техкомпаніями.

Три проблемні кейси не означають, що цифрова дипломатія неефективна. Вони означають, що вона амбівалентна: у сприятливих умовах (Колумбія, Косово, Естонія) цифрові інструменти прискорюють мир. У несприятливих (Сирія, Ізраїль-Палестина, Афганістан) – поглиблюють конфлікт. Успіх залежить від контексту, політичної волі, свідомої стратегії, а не від технологій самих по собі. Україна має можливість вчитися на чужих помилках і будувати цифрову дипломатію, яка уникає сирійського привласнення, ізраїльсько-палестинської поляризації, афганського колапсу.

Таким чином, варто узагальнити: шість кейсів (три успішних, три проблемних) демонструють, що цифрова дипломатія не є панацеєю, а контекстно залежним інструментом, ефективність якого визначається поєднанням політичної волі, соціальної готовності, технологічної спроможності та міжнародної підтримки.

Порівняльний аналіз дозволив виокремити сім критичних факторів успіху:

- 1) наявність політичної волі до миру серед ключових акторів;
- 2) ступінь виснаження від конфлікту серед населення;
- 3) міжнародна підтримка (фінансова, технічна, політична);
- 4) технологічна спроможність держави та громадянського суспільства;
- 5) захист вразливих груп у цифровому просторі;
- 6) швидкість реагування на дезінформацію;
- 7) довгострокова стратегія, а не лише короткострокова тактика.

Світовий досвід засвідчує: цифрова дипломатія може бути потужним прискорювачем мирних процесів у сприятливих умовах, але також може поглиблювати конфлікти у несприятливих. Успіх залежить не від технологій самих по собі, а від контексту їх застосування та свідомої стратегії, яка враховує як можливості, так і обмеження цифрових інструментів. Для України це означає необхідність реалістичного підходу: використовувати уроки успішних кейсів (швидкість Колумбії, креативність Косова, системність Естонії), але уникати помилок проблемних кейсів (не допустити привласнення як у Сирії, запобігти поляризації як в Ізраїль-Палестині, забезпечити стійкість на відміну від Афганістану).

РОЗДІЛ 3

УКРАЇНА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ПОСТКОНФЛІКТНОМУ ВІДНОВЛЕННІ

3.1. Стан цифрової дипломатії України в умовах російсько-української війни

Повномасштабна російська агресія проти України, розпочата 24 лютого 2022 року створила безпрецедентні умови для розвитку та застосування інструментів цифрової дипломатії у режимі реального часу. Україна опинилася в ситуації, коли вже знайомі та традиційні дипломатичні канали мали доповнитись швидкою, масштабною та ефективною цифровою комунікацією, щоб гарантувати мобілізацію міжнародної підтримки, протидію російській дезінформації та забезпечити фінансову та військову допомогу.

Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025, ухвалена ще до повномасштабного вторгнення, передбачала розвиток цифрового виміру зовнішньополітичної діяльності [22], проте обставини війни вимагали радикального перегляду підходів, засобів та темпів впровадження цифрових стратегій. Інституційна структура української цифрової дипломатії під час війни характеризується множинністю акторів, що діють у взаємодії або незалежно, таким чином формуючи складну екосистему цифрової комунікації. Президент України Володимир Зеленський став центральною фігурою цифрової дипломатії, застосовуючи Telegram як основний канал для щоденних звернень до української та світової аудиторії, що дозволило забезпечити пряму, неопосередковану традиційними медіа комунікацію з громадянами та світовими лідерами. МЗС України через офіційний акаунт Twitter (X) @MFA_Ukraine здійснює постійну комунікацію англійською мовою, націлену на західну аудиторію, дипломатичний корпус, міжнародні

організації, формуючи офіційну позицію держави щодо подій на фронті, дипломатичних ініціатив, міжнародної підтримки.

Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) [10], відіграло вирішальну роль у створенні цифрової інфраструктури для підтримки як внутрішніх потреб громадян, так і зовнішньої цифрової дипломатії. Платформа «Дія» [4] продовжила функціонувати навіть в умовах активних бойових дій, забезпечуючи доступ до державних послуг, демонструючи міжнародній спільноті спроможність України підтримувати цифрові сервіси під час війни. На думку авторки, це стало елементом іміджевої стратегії країни як технологічно розвиненої нації.

Створення платформи United24 [108] стало інноваційним засобом цифрової дипломатії для мобілізації міжнародних донатів, що дозволило громадянам з усього світу напряду підтримувати Україну у декількох основних напрямках - оборона, медицина, відбудова, із прозорим звітуванням про використання коштів.

Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, створений у структурі Міністерства культури та інформаційної політики, також проводить планомірну діяльність із виявлення та спростування російської дезінформації через цифрові канали. Він також координує роботу ботів-спростувачів у соціальних мережах, тим самим аналізує наративи російської пропаганди та розробляє контрнативи для внутрішньої та зовнішньої аудиторії.

Ініціатива StopFake, що функціонує з 2014 року, посилила свою діяльність після повномасштабного вторгнення, створюючи англomовний контент для міжнародної аудиторії, спростовуючи фейки російських та проросійських медіа, що стало формою цифрової дипломатії через протидію інформаційним операціям агресора.

Необхідно наголосити, що неофіційні актори цифрової дипломатії сформували децентралізовану мережу підтримки української позиції у цифровому просторі, що підсилює офіційні канали держави. Рух NAFO

(North Atlantic Fellas Organization), що виник як низова ініціатива користувачів Twitter (X) для протидії російській пропаганді через сатиричний контент та масові скоординовані відповіді на проросійські публікації, став феноменом цифрової народної дипломатії, де тисячі волонтерів з різних країн використовують меми для дискредитації російських наративів [38]. IT Army of Ukraine, координований через Telegram-канал, об'єднав хакерів для здійснення кібератак на російську інфраструктуру, що, хоча формально не є дипломатією, але також створює додатковий тиск на агресора та демонструє міжнародній спільноті спроможність України вести цифрову боротьбу [38].

Стратегії та кампанії української цифрової дипломатії під час війни характеризуються гнучкістю, швидкістю реагування, креативністю контенту та чіткою орієнтацією на конкретні цільові аудиторії. Хештег #StandWithUkraine став глобальним символом солідарності. Його використовують у своїх публікаціях не лише українські офіційні акаунти, а й мільйони користувачів соціальних мереж у всьому світі: політиками, знаменитостями, громадськими організаціями. Це створило відчуття масової підтримки України у глобальному інформаційному просторі. Щоденні звернення Президента Зеленського у форматі коротких відеороликів, що публікуються через Telegram, Twitter (X), Facebook, Instagram одночасно декількома мовами, забезпечили постійну присутність української позиції у міжнародному інформаційному просторі, підтримували моральний дух українців та мобілізували міжнародну підтримку.

Спростування російської дезінформації стало одним з пріоритетів цифрової дипломатії, що реалізується через швидке реагування на фейки у режимі реального часу. Коли російські медіа поширювали неправдиву інформацію про капітуляцію українських військових, про нібито хімічні атаки з боку України, про евакуацію Зеленського з Києва, у той час українські офіційні акаунти миттєво публікували спростування з

доказовими матеріалами. Використовувались відео з місць подій, геолокації, часові мітки, також залучали міжнародних фактчекерів для верифікації.

Бйола Корнеліу аналізує, що швидкість реагування української цифрової дипломатії на дезінформацію виявилася критичним фактором успіху, оскільки допомагала формувати наратив до його закріплення у свідомості міжнародної аудиторії російською пропагандою [38]. Об'єднання української діаспори через цифрові канали різного типу стала окремим напрямом цифрової дипломатії, що дозволила перетворити мільйони українців за кордоном на «цифрових амбасадорів» своєї держави. МЗС України постійно комунікувало з діаспорними організаціями через Telegram-канали, Facebook-групи, тим самим надаючи інформаційні матеріали, спростування фейків, заклики до участі у акціях підтримки України. Це призвело до масових мітингів у столицях світу, тиску на урядовців країн перебування щодо посилення підтримки України, донатів на потреби армії та гуманітарної допомоги. Pew Research Center фіксує, що підтримка України серед американців залишалася на високому рівні протягом 2022-2023 років, що частково пояснюється ефективністю цифрової комунікації української держави та діаспори [64].

Культурна складова цифрової дипломатії допомогла показати Україну як європейську демократичну державу з багатою культурою, яка захищає спільні цінності. Український інститут інтенсифікував цифрову промоцію української культури через віртуальні виставки, онлайн-концерти, цифрові тури зруйнованими російськими атаками культурними пам'ятками. Такий контент викликав співчуття міжнародної аудиторії. Війна почала сприйматися не просто як геополітичний конфлікт, а як протистояння цивілізації та варварства. Просування української мови, літератури і кіно через цифрові платформи заклало основу для того, щоб після війни Україна могла позиціювати себе як культурно значущу країну. Результати української цифрової дипломатії виявилися вражаючими.

За період з 5 травня 2022 року по 31 грудня 2023 року відповідно до звіту “Transparency Reports” через платформу United24 було залучено понад 624 мільйони доларів від понад мільйона донорів з усього світу [108; рис.3.1], що демонструє ефективність цифрових інструментів для фандрейзингу у кризовій ситуації. Міжнародна військова та фінансова допомога Україні у понад 100 мільярдів доларів протягом 2022-2023 років, частково стала результатом ефективної цифрової дипломатії, яка підтримувала міжнародну увагу до війни, формувала сприйняття України як жертви агресії, що заслуговує на підтримку, та держави, здатної ефективно використовувати надану допомогу [28; 100].

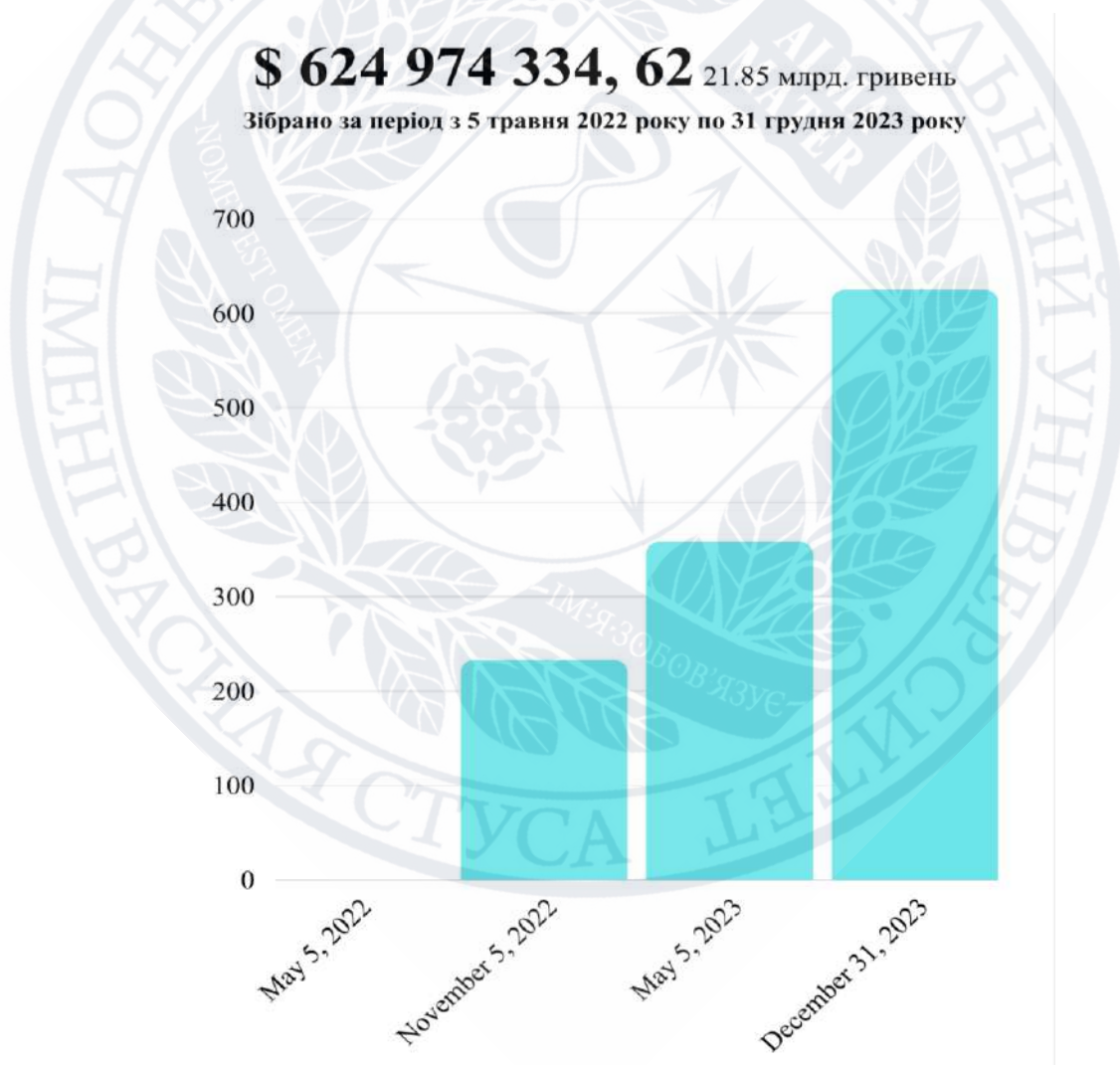

Рисунок 3.1. Зростання донатів через United24 (травень 2022 - грудень 2023).
Джерело: складено авторкою на основі [108]

Графік (рис. 3.1) демонструє класичну криву насичення для кризового краудфандінгу: сильне зростання на початку (емоційний шок) → уповільнення (звикання до конфлікту) → стабілізація на нижчому рівні. 650 мільйонів доларів США – це вражаючий результат, але тренд тривожний: якщо війна триватиме ще 2-3 роки, донати можуть впасти до 5-7 мільйонів доларів на місяць [28]. Потрібна диверсифікація від індивідуальних донорів до корпоративних/інституційних, від емоційних апелів до раціональних інвестиційних пропозицій.

Таблиця 3.1. Результати української цифрової дипломатії (2022-2024)

Напрямок	Метрики	Джерела	Значення для війни
Фінансова мобілізація	600+ млн доларів США через United24 100+ млрд USD загальної допомоги 1+млн донорів з 110+ країн	United24, звіти ОЕСР	Критична фінансова підтримка для продовження опору
Міжнародна увага	#StandWithUkraine 50+ млн згадок Зеленський – TIME Person of Year Постійне висвітлення у топ-медіа	Соціальні медіа, аналітика	Утримання України у фокусі глобальної уваги
Дипломатичні результати	Санкції проти РФ (11 пакетів ЄС) Військова допомога (танки, ППО, F-16) Кандидатство в ЄС	ЄС, НАТО	Конкретні політичні та військові результати
Протидія дезінформації	Тисячі спростованих фейків Блокування RT/Sputnik на Заході Домінування українського наративу	StopFake, StratCom	Програш РФ в інформаційній війні на Заході
Цифрова стійкість	Дія працює під час війни 20+ млн користувачів 120+ е-послуг доступні	Мінцифри звіти	Демонстрація спроможності держави функціонувати

Джерело: складено авторкою.

За даними Атлантичної ради, у 2023 році Росія розгорнула масштабні інформаційні операції по всьому світу [105]. Вона намагалася підірвати довіру до України, розповсюджуючи наративи про корупцію, нецільове використання допомоги та втому Заходу від війни. Але українська цифрова дипломатія виявилася досить гнучкою, щоб адаптувати свої стратегії протидії. Санкції проти Росії, які Захід запроваджував і посилював у 2022-2024 роках, певною мірою стали наслідком тиску громадської думки. Українська позиція домінувала у західному інформаційному просторі, а російська пропаганда зазнавала обмежень через блокування RT, Sputnik та інших проросійських медіа у соціальних мережах.

Звісно, українська цифрова дипломатія під час війни стикається з серйозними викликами. Є ризик втрати міжнародної аудиторії від тривалого конфлікту, конкуренція за увагу з іншими глобальними кризами, обмежені ресурси для підтримки постійної інтенсивної комунікації. Центр Разумкова аналізує, що з початком ізраїльсько-палестинського конфлікту у жовтні 2023 року увага міжнародних медіа та соціальних мереж частково перемістилася з українського на близькосхідний театр [18]. Це змусило шукати нові стратегії утримання уваги. Постійний потік трагічних новин може призвести до емоційного вигорання аудиторії – люди просто перестають реагувати. Тому важливо диверсифікувати контент, показувати не лише руйнування, а й відбудову, культуру, звичайне життя українців.

Існують також технологічні виклики. Залежність від приватних платформ означає, що вони можуть в будь-який момент змінити алгоритми, обмежити охоплення або заблокувати акаунти за порушення правил спільноти, навіть якщо контент відповідає міжнародному праву, але суперечить корпоративним стандартам. Координація множинних акторів цифрової дипломатії – від офіційних державних структур до низових ініціатив – створює інші проблеми. Виникають ризики суперечливих повідомлень, дублювання зусиль, нераціонального використання ресурсів. Потрібні певні механізми координації, які б при цьому не вбивали гнучкість

і креативність децентралізованих ініціатив. Мінцифри звітує про успішну цифрову трансформацію в регіонах України навіть під час війни, проте зруйнована інфраструктура на деокупованих та прифронтових територіях обмежує можливості цифрової комунікації з населенням цих регіонів [11; 12].

Довгострокова ефективність української цифрової дипломатії залежить від того, чи вдасться перетворити кризову мобілізацію на систематичну роботу, яка функціонуватиме і після завершення активної фази конфлікту. О.Сегеда зазначає, що успіхи під час війни створили високі очікування. Але в постконфліктний період потрібні інші підходи: не кризова комунікація, а довгострокова робота над іміджем країни, залучення інвестицій та просування євроінтеграції [19]. М.Окладна і М.Стеценко вважають, що цифрова дипломатія України під час війни продемонструвала можливості невеликих держав конкурувати з великими державами у глобальному інформаційному просторі через креативність, автентичність, швидкість реагування [13]. Цей досвід може стати моделлю для інших постконфліктних суспільств.

Загалом, цифрова дипломатія України в 2022-2024 роках виявилася безпрецедентною за масштабами та ефективністю. Вона допомогла мобілізувати понад 100 мільярдів доларів міжнародної допомоги, сформувала стійку підтримку серед західних суспільств, успішно протидіяла російській дезінформації. Інституційно це складна екосистема – від Президента та МЗС до Мінцифри, StratCom і низових ініціатив на кшталт NAFO.

Така множинність акторів створює певну складність, але водночас забезпечує гнучкість. Українська стратегія спиралася на швидке реагування, автентичність, креативний контент і чітке розуміння різних аудиторій. Саме це, на думку авторки, дозволило домінувати у західному цифровому просторі навіть проти набагато більших ресурсів російської пропаганди. Проте виклики залишаються серйозними: втома від України у міжнародній

аудиторії, конкуренція за увагу з іншими кризами, залежність від приватних платформ, складність координації децентралізованих ініціатив. Все це показує, що Україні потрібна продумана довгострокова стратегія цифрової дипломатії на постконфліктний період.

Український кейс демонструє: цифрова дипломатія може бути ефективною навіть в найбільш несприятливих умовах (активна війна, масштабна дезінформація), якщо є політична воля, креативність та автентичність. Однак успіх під час війни не гарантує успіху у постконфліктному періоді: потрібна свідома трансформація від кризової мобілізації до системної роботи. Найбільший ризик – це втрата імпульсу після завершення активної фази конфлікту.

3.2. Використання цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій України

Деокупація українських територій у 2022-2024 роках показала, що цифрова дипломатія потрібна не тільки для зовнішньої комунікації. Вона стала важливим інструментом для внутрішніх процесів: відновлення, реінтеграції населення, координації міжнародної допомоги, документування воєнних злочинів. Наприклад, Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затверджена указом Президента в 2021 році, передбачає комплексний підхід до повернення територій під контроль України, що включає не лише воєнні, політичні, економічні, а й комунікаційні виміри, де цифрові технології відіграють критичну роль у взаємодії з населенням, що перебувало під окупацією, та міжнародною спільнотою [21]. Досвід часткової деокупації Київської, Харківської, Херсонської областей виявив і можливості, і обмеження цифрової дипломатії в постконфліктних умовах. Зруйнована інфраструктура, травмоване населення, присутність колаборантів - все це створює складне

середовище для цифрової комунікації. За оцінками Світового банку, збитки українській інфраструктурі перевищують 400 мільярдів доларів [104].

Цифрова інфраструктура на деокупованих у 2022 році територіях постраждала особливо сильно. Відновлення цифрового зв'язку стало першочерговим завданням, щоб центральна влада могла спілкуватися з місцевим населенням, надавати державні послуги, координувати гуманітарну допомогу. Довелося використовувати мобільні технології, супутниковий інтернет Starlink, створювати тимчасові точки доступу до мережі - хоч якусь базову цифрову присутність держави на звільнених територіях [102; 104].

Етапи відновлення цифрової інфраструктури узагальнено позначені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Етапи відновлення цифрової інфраструктури на деокупованих територіях

Етап	Терміни	Пріоритети	Інструменти	Виклики
Екстрена фаза (перші 48 годин)	Одразу після деокупації	Базовий зв'язок; Координація гуманітарки; Інформування населення про безпеку	Starlink; Мобільні генератори; Telegram-канали Військово-цивільні адміністрації	Мінна небезпека; Пошкоджені вежі зв'язку; Відсутність електроенергії
Стабілізація (1-4 тижні)	Після розмінування, базового відновлення	Відновлення мобільного зв'язку; Створення цифрових хабів; Доступ до Дії;	Відновлення вежі зв'язку; Тимчасові точки Wi-Fi; Мобільні офіси Дії	Обмежена електроенергія; Брак фахівців; Психологічна травма населення

Продовження таблиці 3.2.

Відбудова (1-6 місяців)	Після базової стабілізації	Повне покриття інтернетом; Е-урядування; Онлайн-освіта, телемедицина	Відновлення інфраструктури; Розширення Дії; Цифрові послуги	Нестача коштів; Пріоритизація з іншими потребами; Цифровий розрив (літні люди)
Довгострокова інтеграція (6+ місяців)	Після базового відновлення	Цифрова економіка; Віддалена робота; Інтеграція в національну екосистему	Цифрові хаби; Навчання ІТ; Стартап-програми	Еміграція молоді; Конкуренція з іншими регіонами

Джерело: складено авторкою.

Функції цифрової дипломатії змінилися порівняно з традиційним зовнішньополітичним призначенням. Вона набула в тому числі внутрішнього виміру, зосередженого на реінтеграції населення та координації відновлення. Комунікація з населенням деокупованих територій через Telegram-канали місцевих військових адміністрацій стала основним каналом оперативного інформування про безпекову ситуацію, графіки подачі електроенергії та води, локації гуманітарної допомоги, евакуаційні маршрути у випадку загострення ситуації на фронті. Бучанська міська рада систематично використовує цифрові канали для комунікації з мешканцями щодо процесів відбудови, залучення волонтерів, звітності про використання міжнародної допомоги [6]. Це гарний приклад прозорості цифрової комунікації місцевої влади в постконфліктних умовах. Про цю систему цифрової взаємодії Україна активно комунікує за кордоном, роз'яснюючи доцільність і переваги диджиталізації на деокупованих територіях.

Документування воєнних злочинів через цифрові платформи стало ще однією критичною функцією. Це потрібно для формування доказової бази міжнародного кримінального переслідування російських військових і політичного керівництва. Платформа «Трибунал для Путіна» (Т4Р) дозволяє громадянам завантажувати фото, відео, текстові свідчення про воєнні злочини з геолокацією та часовими мітками [104]. Так створюється цифровий архів, доступний для міжнародних слідчих, Міжнародного кримінального суду, правозахисних організацій. Коаліція «5 ранку» об'єднує міжнародних юристів, технологічні компанії й громадські організації для систематичного збирання та перевірки цифрових доказів [104]. Таким чином, це теж форма цифрової дипломатії – створення неспростовної доказової бази для міжнародної юстиції та формування глобального сприйняття російської агресії як систематичного порушення міжнародного гуманітарного права [103].

Цифрові канали показали свій потенціал у залученні міжнародної допомоги для відновлення деокупованих територій. Платформа United24 створила окремий напрям «Відбудова», завдяки якому міжнародні донори можуть фінансувати конкретні проекти відновлення шкіл, лікарень, житлових будинків на звільнених територіях [108]. Прозора звітність через фото й відео показує, як реалізуються проекти. Програми партнерства між деокупованими українськими містами та європейськими містами-побратимами теж координуються онлайн. Це дозволяє швидко передавати техніку, гуманітарну допомогу, експертизу у відбудові, оминаючи бюрократію.

Місяці чи роки під окупацією, свідчення звірств, втрата близьких, зруйновані домівки – все це створило масштабну травму, яка потребує систематичної психологічної допомоги. У цих умовах окремим напрямом стала психосоціальна підтримка через цифрові канали із залученням вітчизняних і закордонних волонтерів. Такі ініціативи часто підтримуються міжнародними фондами й програмами, наприклад, ЮНІСЕФ. Онлайн-

платформи психологічної підтримки, телемедицина, цифрові групи взаємодопомоги у Telegram та Facebook дозволяють надавати базову психологічну допомогу населенню, яке не має доступу до стаціонарних медичних закладів через руйнування інфраструктури або небезпечну ситуацію. МОЗ запустило телемедичну платформу для деокупованих територій через яку можна консультуватися з лікарями онлайн, отримувати електронні рецепти через «Дію». Фактично, це форма цифрової державної присутності там, де фізична інфраструктура зруйнована.

Протидія російській пропаганді серед населення звільнених територій – це критичне завдання реінтеграції. Місяці або роки споживання російських медіа, ізоляція від українського інформпростору викривили сприйняття реальності у частини людей. Створення локальних Telegram-каналів українською мовою з перевіреною інформацією про події в Україні та світі, спростування російських фейків, промоція української ідентичності через культурний контент стає інструментом м'якої реінтеграції населення у український інформаційний простір. Детектор Медіа фіксує, що російська пропаганда досі доступна на деокупованих територіях через супутникове ТБ та інтернет [7]. Вважаємо, що саме тому потрібна систематична робота з медіаграмотності, критичного мислення, вміння перевіряти інформацію.

Кейс Бучі – приклад того, які є можливості й обмеження цифрової дипломатії у відновленні. Після звільнення у березні 2022 року та виявлення масових воєнних злочинів Буча стала символом російських звірств, що викликало глобальний резонанс через масове поширення фото та відео злочинів у соціальних мережах. Бучанська міська рада активно використовує цифрові канали для залучення міжнародної допомоги, звітності про відбудову, комунікації з мешканцями [6]. Але вона зіткнулася з викликами: «Як координувати багатьох донорів?», «Як управляти очікуваннями людей?», «Як долати травму через цифрову комунікацію?». Офіційний сайт громади та Telegram-канал стали основними способами комунікації влади з мешканцями, так як частина населення евакуювалася і

потребує дистанційного доступу до інформації про можливість повернення, відновлення житла, компенсації [6].

Херсон – інший випадок. Тривала окупація, руйнування під час відступу російських військ, постійні обстріли після деокупації створюють специфічний контекст для цифрової дипломатії. УНІАН фіксує, що навіть через три роки після деокупації Херсон живе під постійними обстрілами [23]. Це обмежує можливості фізичного відновлення інфраструктури, але цифрова комунікація залишається основним каналом взаємодії влади з населенням. МВС документує стабілізаційні заходи у Херсоні: відновлення базових послуг, демінування, встановлення правопорядку [2]. Цифрові канали використовуються для координації цих процесів, інформування людей про небезпечні локації та процедури евакуації. Херсонська ОВА систематично публікує в Telegram оперативну інформацію про обстріли – це допомагає людям орієнтуватися у безпековій ситуації та приймати рішення, евакуюватися чи залишатися [95].

План відновлення України передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі сектори відбудови – від реєстрації пошкоджень житла через мобільні додатки до цифрового моніторингу використання коштів [16]. Європейська комісія оцінює фінансовий розрив для довгострокової відбудови України у сотні мільярдів євро. Цифрові технології можуть допомогти оптимізувати використання обмежених ресурсів через прозору звітність, краудсорсинг донатів, координацію між донорами. Створення цифрової платформи координації міжнародної допомоги, де всі донори бачать потреби конкретних громад, аналіз вже реалізованих проєктів і виявлення прогалин у фінансуванні може запобігти дублюванню зусиль і забезпечити ефективніше використання ресурсів.

Управління ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА Ukraine) у гуманітарному плані на 2025 рік визначає деокуповані території як пріоритетні зони гуманітарної допомоги [103]. Зруйнована інфраструктура, мінна небезпека, тривалі відключення електроенергії створюють

гуманітарну кризу навіть після звільнення. Цифрові технології використовуються для картографування гуманітарних потреб через мобільні додатки, де населення може повідомити про відсутність доступу до води, їжі, медикаментів, що дозволяє гуманітарним організаціям оперативно реагувати на критичні ситуації. Зауважимо, що цифровий розрив на деокупованих територіях обмежує доступ до цих інструментів для найбільш вразливих груп – літніх людей, сільського населення, людей з обмеженими можливостями. Можна погодитися з думкою експертів ООН, що потрібні гібридні підходи, які поєднують цифрові та традиційні канали комунікації [103].

Виклики цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій пов'язані з технологічними, соціальними, політичними обмеженнями. Зруйнована цифрова інфраструктура вимагає значних інвестицій для відновлення, що конкурує з іншими невідкладними потребами – житлом, медициною, освітою. Травмоване населення може бути резистентним до цифрової комунікації, асоціюючи інтернет з російською пропагандою, що вимагає чутливого підходу до комунікаційних стратегій. Проблема довіри до влади після місяців окупації, коли частина населення могла співпрацювати з окупантами, створює складне середовище для реінтеграції через цифрові канали, де анонімність може сприяти розпалюванню конфліктів між різними групами населення.

О.Онуч і Г. Гейл аналізують етнічний вимір українського конфлікту, що важливо для розуміння викликів реінтеграції населення деокупованих територій [87]. Мовні, культурні, ідентичні розколи могли поглибитися під російською окупацією. Цифрова дипломатія у цьому контексті має враховувати необхідність інклюзивної комунікації, що не відштовхує російськомовне населення, а залучає його до процесів відбудови через демонстрацію переваг української державності, європейської інтеграції, демократичних цінностей. Двомовний контент, культурно чутливі

повідомлення, платформи для діалогу між різними групами можуть сприяти примиренню й консолідації суспільства.

Довгострокова перспектива використання цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій залежить від здатності інтегрувати цифрові інструменти у комплексні стратегії відбудови, що включають не лише інфраструктурний, а й соціальний, психологічний, культурний виміри реінтеграції. Мінцифри звітує про успішну цифрову трансформацію в регіонах України [11; 12], що може стати моделлю для деокупованих територій, де цифрові послуги, електронне урядування, онлайн-освіта можуть компенсувати відсутність фізичної інфраструктури у перехідний період. Створення цифрових хабів у деокупованих містах, де люди мають доступ до інтернету, комп'ютерів, навчання цифровим навичкам, може стати каталізатором економічного відновлення через залучення до цифрової економіки, дистанційної роботи, онлайн-підприємництва.

Досвід деокупованих територій демонструє трансформацію цифрової дипломатії з зовнішньополітичного інструменту у механізм внутрішньої реінтеграції. Ключовий урок: цифрові інструменти не замінюють фізичної відбудови, але можуть компенсувати її відсутність у перехідний період (телемедицина замість лікарень, онлайн-освіта замість шкіл). Найбільший виклик – подолання цифрового розриву, щоб найуразливіші групи (літні, сільське населення) не залишилися поза державною увагою.

Загалом, використання цифрової дипломатії у відновленні деокупованих територій демонструє трансформацію традиційного зовнішньополітичного інструменту в механізм внутрішньої реінтеграції, координації міжнародної допомоги, психосоціальної підтримки населення. Основні функції на деокупованих територіях – це комунікація з населенням через Telegram-канали місцевих адміністрацій, документування воєнних злочинів через цифрові платформи, залучення міжнародної допомоги, психологічна підтримка онлайн, протидія російській пропаганді.

Кейси Бучі та Херсона показують різні контексти застосування цифрових інструментів залежно від тривалості окупації, масштабів руйнувань, безпекової ситуації, бо потрібна адаптація стратегій до локальної специфіки. Виклики включають зруйновану інфраструктуру, цифровий розрив серед вразливих груп, травму від окупації, проблему довіри до влади, етнічні й мовні розколи. Все це вимагає комплексного підходу, який поєднує цифрові технології з традиційними каналами комунікації, інфраструктурну відбудову із соціальною реінтеграцією, короткострокову гуманітарну допомогу з довгостроковими стратегіями відновлення.

3.3. Прогнозні сценарії та рекомендації щодо використання цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні України

Постконфліктне відновлення вимагатиме трансформації цифрової дипломатії. Вона має перетворитися з кризового інструменту мобілізації міжнародної підтримки на систематичну практику довгострокового формування іміджу, залучення інвестицій, просування євроінтеграції, координації відбудови. Майбутнє застосування цифрових інструментів залежатиме від того, як завершиться конфлікт, наскільки швидко відбудеться деокупація, які будуть масштаби руйнувань, геополітична ситуація, внутрішньополітична стабільність. Розробка прогнозних сценаріїв дозволяє підготувати адаптивні стратегії для різних варіантів розвитку подій і забезпечити готовність інституцій до різних контекстів постконфліктного врегулювання.

Оптимістичний сценарій передбачає повну деокупацію українських територій протягом 2025-2026 років, відновлення територіальної цілісності, масштабну міжнародну підтримку відбудови через своєрідний План Маршалла для України, швидку євроінтеграцію.

У цьому контексті цифрова дипломатія трансформується у інструмент глобального позиціювання України як успішного кейсу постконфліктного відновлення, технологічного хабу Східної Європи, привабливої локації для інвестицій. Платформа United24 еволюціонує від збирання донатів на оборону до координації інвестиційних проєктів у відбудову, де міжнародні компанії можуть напряду інвестувати у конкретні сектори української економіки з прозорою цифровою звітністю про використання коштів та результати проєктів.

Цифрові кампанії в оптимістичному сценарії фокусуватимуться на промоції України як стійкої демократії, що перемогла авторитаризм, як технологічно інноваційної держави, що розбудовується за найсучаснішими стандартами, як культурно багатой європейської нації. Потенційні ініціативи можуть включати використання віртуальної реальності для демонстрації інвесторам і туристам проєктів відбудови міст, створення віртуальних турів відновленими локаціями, презентації архітектурних проєктів, що поєднують збереження історичної спадщини з сучасними технологіями. Створення національного бренду, який підкреслює стійкість та інноваційність України, транслюватиметься через глобальні цифрові платформи, залучаючи креативні індустрії, технологічний сектор, туристичну галузь до формування іміджу України як держави майбутнього [82].

Реалістичний сценарій передбачає часткову деокупацію територій до 2027-2028 років, збереження окремих “анклавів” російської окупації на Донбасі або в Криму, тривалі переговори щодо остаточного врегулювання, поступове відновлення за підтримки міжнародних партнерів.

Цифрова дипломатія у цьому контексті балансує між збереженням міжнародної уваги до неврегульованого конфлікту та промоцією успішних кейсів відновлення деокупованих територій. Стратегія подвійного наративу транслює через різні цифрові канали повідомлення для західної аудиторії про необхідність продовження підтримки через демонстрацію ефективного

використання допомоги та прогресу відбудови, водночас підтримуючи інформаційний тиск на Росію через документування окупаційних злочинів на територіях, що залишаються під контролем агресора [18; 104].

Косовський досвід роботи з частково визнаною державністю через цифрові канали може стати моделлю для України у реалістичному сценарії. Як показав аналіз у параграфі 2.2, Косово протягом 17 років (2008-2025) використовувало цифрову дипломатію для поступового досягнення визнання від держав світу, незважаючи на блокування Росією та Сербією.

Ключові уроки косовського досвіду для України:

- **Креативні віральні кампанії для утримання уваги.** Косово запустило #KosovoIsReal, NewBorn-монумент (щорічне перефарбування), «Thank You»-кампанію для країн, що визнали незалежність. Україна може адаптувати: щорічні цифрові кампанії про окуповані території (наприклад, #CrimeaIsUkraine з віртуальними турами довоєнним Кримом, свідченнями депортованих кримських татар), підтримання емоційного зв'язку з міжнародною аудиторією через сторітелінг.

- **Мобілізація діаспори як «цифрових амбасадорів».** 800 тисяч косовців у діаспорі стали ключовим активом: лобіювали у країнах проживання, організовували акції, фінансували кампанії. Українська діаспора у понад 10 мільйонів має значно більший потенціал. МЗС може створити спеціалізовану платформу координації діаспори з інструментами для локальної адвокації (шаблони звернень до депутатів, гайди з організації акцій, матеріали для локальних медіа різними мовами).

- **Позиціювання як «Digital Nation» для залучення IT-індустрії.** Косово створило бренд «Digital Kosovo» – 1000+ IT-компаній, 400 мільйонів євро експорту в ро експорту програмного забезпечення, залучення інвестицій від західних техкомпаній. Україна вже має передумови (Дія, IT-сектор), може посилити позиціонування як «Digital Hub of Europe».

- **Довгострокова стратегія невизнання окупації.** Косово 17 років не визнає сербський суверенітет над своєю територією, постійно нагадує світу

про неврегульованість. Україна має готуватися до можливого багаторічного сценарію. На прикладі Криму це означає щорічні резолюції ООН про Крим, цифрові меморіали жертвам окупації, підтримка культурної ідентичності кримських татар через онлайн-платформи, навчання кримськотатарської мови онлайн для молодого покоління у еміграції.

Песимістичний сценарій передбачає заморожений конфлікт на тривалу перспективу, часткове відновлення лише територій під контролем України, обмежену міжнародну підтримку через втому від конфлікту, економічні кризи у країнах-донорах, геополітичні зміни.

У такому разі цифрова дипломатія стає критичним інструментом виживання України як незалежної держави. Потрібно постійно утримувати міжнародну увагу, протидіяти нормалізації окупації, мобілізувати діаспору як довгострокове джерело фінансової й політичної підтримки. Косовський досвід багаторічної боротьби за міжнародне визнання через цифрові кампанії, залучення глобальної молоді в соцмережах, культурну дипломатію показує, що малі держави можуть підтримувати присутність у глобальному інформпросторі навіть за обмежених ресурсів.

Щодо **інституціоналізації цифрової дипломатії**, то варто спроектувати план роботи й розпочати його імплементацію в уже створеному Управлінні цифрової трансформації МЗС України. Цей структурний підрозділ має ефективно виконувати свої функції: координація цифрових комунікацій усіх держорганів у зовнішньополітичній сфері, розробка контенту для різних аудиторій, моніторинг ефективності кампаній, навчання дипломатів цифровим навичкам. Запровадження посади Цифрового амбасадора України за прикладом Данії чи Естонії дозволить персоніфікувати цифрову дипломатію держави, створити фокусну точку для міжнародної технологічної спільноти, координувати співпрацю з глобальними техкомпаніями у питаннях кібербезпеки, протидії дезінформації, цифрової освіти. Бюджет на цифрову дипломатію має становити мінімум Бюджет на цифрову дипломатію має бути суттєво

збільшено, що дозволить фінансувати технологічну інфраструктуру, виробництво контенту, аналітичні системи, навчання персоналу.

Авторка рекомендує розробити стратегічний документ «Цифрова дипломатія України 2025-2030: Від кризової мобілізації до системної присутності», який визначатиме фази трансформації відповідно до етапів постконфліктного врегулювання:

- Перша фаза «Активна війна» (поточна) фокусується на мобілізації міжнародної підтримки, протидії дезінформації, документуванні злочинів.
- Друга фаза «Перехід до миру» (перші шість місяців після припинення активних бойових дій) зосереджується на координації гуманітарної допомоги, реінтеграції населення, залученні коштів на швидку відбудову критичної інфраструктури.
- Третя фаза «Постконфліктна відбудова» (один-п'ять років після конфлікту) орієнтується на залучення інвестицій, промоцію України як туристичної дестинації, позиціювання у глобальних ланцюгах створення вартості, просування євроінтеграції. Кожна фаза матиме специфічні цільові аудиторії, канали комунікації, ключові повідомлення, метрики ефективності.

Таргетування аудиторій вимагає **сегментації міжнародної спільноти на пріоритетні групи з відповідними комунікаційними стратегіями**. Західна аудиторія (США, ЄС, Великобританія, Канада) отримує контент про ефективність використання допомоги, прогрес реформ, боротьбу з корупцією, верховенство права через професійні англomовні акаунти у Twitter, LinkedIn, тематичні вебінари, інфографіку. Глобальний Південь (країни Африки, Азії, Латинської Америки) потребує іншого наративу – про продовольчу безпеку, що постраждала від російської блокади українського зерна, про спільний досвід протистояння колоніалізму, про можливості економічної співпраці у постконфліктний період. Тут потрібен контент місцевими мовами, співпраця з локальними інфлюенсерами, культурний обмін.

Координація між МЗС, Мінцифри, StratCom, міністерствами культури, економіки, інфраструктури у цифровій комунікації потребує міжвідомчої робочої групи, яка збирається щотижня для синхронізації повідомлень, уникнення суперечливих наративів, оптимального використання ресурсів. Платформа внутрішньої координації дозволить усім учасникам бачити заплановані кампанії інших відомств, узгоджувати час публікацій для максимального охоплення, обмінюватися аналітикою про ефективність різних форматів. Залучення громадянського суспільства, технологічних компаній, креативних індустрій до розробки контенту через хакатони, конкурси, гранти на цифровий контент створить децентралізовану екосистему цифрової дипломатії, де держава координує, але не монополізує виробництво наративів.

Авторка рекомендує розширити платформу United24 на постконфліктні проєкти, створивши окремі напрями фінансування:

- «Економічна відбудова» – підтримка малого бізнесу на деокупованих територіях через мікрокредити.
- «Освіта майбутнього» – будівництво сучасних шкіл з цифровим обладнанням.
- «Зелена енергетика» – інвестування у відновлювані джерела енергії, щоб зробити Україну незалежною від російських енергоносіїв.

Кожен напрямок має візуалізацію прогресу через інтерактивні карти, відеозвіти з будівництв, сторітелінг про бенефіціарів проєктів. С.Палій пропонує створити NFT-колекції від українських художників, де кошти спрямовуються на відбудову культурних об'єктів, зруйнованих російськими атаками [14]. Цікавою ідеєю є залучити глобальну криптоспільноту до підтримки України через інноваційні фінансові інструменти [28].

Авторка пропонує створити цифрову платформу пам'яті «**Ukraine Remembers**» як віртуальний меморіал жертвам російської агресії. Тривимірні моделі зруйнованих міст, особисті історії загиблих цивільних, архів воєнних злочинів з можливістю віртуальних екскурсій для

міжнародної аудиторії, освітніх програм для шкіл і університетів по всьому світу. Інтеграція технологій віртуальної та доповненої реальності дозволяє відвідувачам «пройти» вулицями зруйнованої Маріуполі, «побачити» Бучу до та після окупації, «почути» свідчення очевидців злочинів. Це інструмент довгострокового формування глобальної пам'яті про російську агресію, що протидіятиме майбутнім спробам ревізії історії чи нормалізації воєнних злочинів.

Telegram-боти для консульських послуг оптимізують взаємодію українців за кордоном з дипломатичними установами. Найперший крок – це автоматизація типових запитів: інформація про документи, запис на прийом, відстеження статусу заяв, оплата зборів. ШІ опрацьовуватиме базові запити, звільняючи консульських працівників для складніших випадків. Розширення функціоналу «Дія» на консульські послуги вже восени 2025 року дозволяє українцям за кордоном отримувати електронні документи без відвідування консульств, що особливо актуально для діаспори у віддалених регіонах без української дипломатичної присутності [11; 12]. Інтеграція консульських послуг у єдину цифрову екосистему держави стає елементом цифрової дипломатії через демонстрацію міжнародній спільноті спроможності України надавати сучасні послуги навіть у воєнних умовах.

Програми цифрової грамотності для населення деокупованих територій через мобільні цифрові хаби з безкоштовним доступом до інтернету, комп'ютерів, навчальних програм протидіють багаторічному впливу російської пропаганди через розвиток критичного мислення, навичок верифікації інформації, медіаграмотності. Курси «Як розпізнати фейк», «Безпечне використання соціальних мереж», «Цифрові навички для працевлаштування» поєднують практичні навички з протидією дезінформації. Залучення міжнародних організацій – ЮНЕСКО, Британської Ради, Deutsche Welle Academy – до розробки програм та фінансування забезпечує якість контенту та довгострокову сталість ініціатив. Створення мережі цифрових амбасадорів з місцевого населення,

які пройшли навчання й поширюють знання у своїх громадах, забезпечить масштабованість без надмірних витрат.

Партнерство з Естонією, Литвою, Данією, Косовом у форматі обміну досвідом цифрової дипломатії для постконфліктного врегулювання через щорічні конференції, робочі візити, спільні дослідження дозволяють навчитися на помилках та успіхах інших постконфліктних суспільств:

- Естонія: e-governance, кібербезпека, цифрова трансформація;
- Литва: протидія російській дезінформації, гібридні загрози;
- Данія: організація роботи цифрового амбасадора, етичні стандарти;
- Косово: досвід роботи з діаспорою.

Європейські тренінгові програми для українських дипломатів з цифрової дипломатії через стажування в естонському e-Residency, данському цифровому посольстві, литовському центрі стратегічних комунікацій забезпечують передачу передових практик. Естонія навчатиме створенню цифрових держсервісів, кібербезпеці, е-урядуванню. Данія ділитиметься досвідом організації роботи цифрового амбасадора, взаємодії з техкомпаніями, етичних стандартів. Литва передаватиме експертизу протидії російській дезінформації, стратегічній комунікації у гібридних конфліктах. Сертифікація дипломатів з цифрової дипломатії може стати обов'язковою для призначення на посади у відділах публічної дипломатії.

Відповідність європейським стандартам регулювання цифрового простору – Digital Services Act, Digital Markets Act, GDPR – готуватиме Україну до євроінтеграції та демонструватиме міжнародним партнерам прихильність європейським цінностям захисту персональних даних, протидії незаконному контенту, забезпечення конкуренції. Імплементація цих стандартів у роботу держплатформ, включно з United24, «Дія», урядовими вебсайтами, стане елементом цифрової дипломатії через сигнал про готовність України грати за європейськими правилами. Співпраця з Єврокомісією у розробці національного законодавства забезпечить технічну підтримку та легітимацію реформ.

Співпраця з NATO StratCom Centre of Excellence у протидії дезінформації через спільні дослідження російської пропаганди, розробку методологій раннього виявлення дезінформаційних кампаній, тренінги для StratCom Ukraine посилює спроможності України у інформаційній безпеці. Участь у Rapid Response Mechanism ЄС для обміну інформацією про дезінформаційні загрози в режимі реального часу інтегрує Україну у європейську систему інформаційної безпеки ще до формального членства в ЄС. Створення україно-балтійського хабу з протидії російській дезінформації разом з Естонією, Латвією, Литвою, Польщею інституціоналізує регіональну співпрацю держав, що мають досвід протистояння російським інформаційним операціям.

Моніторинг та оцінка ефективності через квартальні звіти з чіткими метриками: охоплення публікацій, рівень залученості аудиторії, аналіз тональності коментарів, конверсія у конкретні дії (донати, підписи петицій, участь у акціях) – усе це дозволить коригувати стратегії на основі даних. А/В-тестування різних форматів контенту, повідомлень, візуальних рішень забезпечить оптимізацію комунікації. Розрахунок ROI цифрових кампаній через співвідношення витрат на контент до отриманих донатів або досягнутих політичних результатів створить культуру підзвітності. Публікація щорічного звіту про цифрову дипломатію України з кейсами успішних кампаній, викликами, планами на наступний рік продемонструє транспарентність держави та дозволить громадянському суспільству брати участь у оцінці ефективності зовнішньополітичної діяльності.

Довгострокова перспектива – трансформація України в **регіональний хаб цифрової дипломатії** для постконфліктних суспільств Східної Європи та пострадянського простору через експорт досвіду, консультаційні послуги, тренінгові програми. Український досвід мобілізації міжнародної підтримки через цифрові канали, документування воєнних злочинів, координації відбудови може стати товаром на міжнародному ринку консалтингу для держав, що проходять через конфлікти або постконфліктну

трансформацію. Створення Ukrainian School of Digital Diplomacy під егідою Дипломатичної академії України дозволить навчати іноземних дипломатів українському досвіду, генерувати додатковий дохід для фінансування досліджень, підвищувати міжнародний авторитет України як експерта у цифровій дипломатії постконфліктного врегулювання [16; 38].

Рекомендації не є абстрактними побажаннями, адже кожна має конкретні терміни, бюджети, відповідальних. Ключовий виклик – політична воля для трансформації від кризової мобілізації, яка працює зараз, до системної роботи, яка потрібна після завершення війни. Естонія витратила 10 років (2000-2010) на побудову e-Estonia, Косово 17 років – на визнання. Україна має можливість зробити швидше завдяки вже існуючій Дії, United24, досвіду війни, але потрібна свідомі інвестиція у цифрову дипломатію як довгострокову стратегію, а не короткострокову тактику.

Отже, прогностичні сценарії використання цифрової дипломатії у постконфліктному відновленні варіюються від оптимістичного з повною деокупацією до песимістичного із замороженим конфліктом. Це означає, що потрібна адаптивна стратегія з готовністю до різних траєкторій.

Рекомендації для України включають інституціоналізацію цифрової дипломатії через створення спеціалізованого департаменту у МЗС та посади Цифрового амбасадора, розробку стратегічного документу з фазованим підходом відповідно до етапів постконфліктного врегулювання, удосконалення координації між державними органами та залучення громадянського суспільства. Конкретні інструменти включають розширення United24 на інвестиційні проекти, створення цифрової платформи пам'яті, впровадження Telegram-ботів для консульських послуг, програми цифрової грамотності для деокупованих територій, міжнародні partnerships для обміну досвідом. Моніторинг ефективності через чіткі метрики та публічну звітність забезпечує підзвітність цифрової дипломатії, а довгострокова перспектива передбачає позиціонування України як

регіонального хабу експертизи у цифровій дипломатії постконфліктного врегулювання. Успішна імплементація рекомендацій залежить від політичної волі керівництва держави, адекватного бюджетного забезпечення, розвитку цифрових компетенцій дипломатичного персоналу, ефективної координації з міжнародними партнерами.

Аналіз українського кейсу цифрової дипломатії під час повномасштабної війни (2022-2025) виявив феномен застосування цифрових інструментів в умовах активного конфлікту, а не постконфліктного врегулювання. Україна стала першою державою у ХХІ ст., яка змогла ефективно використовувати цифрову дипломатію для мобілізації міжнародної підтримки, протидії масштабній дезінформації та закладання основ постконфліктної відбудови одночасно з веденням війни на виживання.

Український кейс доводить, що цифрова дипломатія може бути ефективною навіть у найбільш несприятливих умовах за наявності політичної волі, креативності та автентичності. Проте найбільший ризик це втрата імпульсу після завершення активної фази конфлікту. Потрібна свідомо трансформація від кризової мобілізації до системної роботи для довгострокової євроінтеграції та відбудови. Україна має можливість стати регіональним хабом експертизи у цифровій дипломатії постконфліктного врегулювання, але це вимагає інвестицій у інституціоналізацію вже зараз.

ВИСНОВКИ

Повномасштабна російська агресія проти України показала, наскільки важливою стала цифрова дипломатія в міжнародних відносинах XXI ст. Традиційні дипломатичні механізми виявилися недостатньо оперативними для реагування на динамічні кризи, тоді як цифрові технології надали можливість напряду комунікувати з міжнародною аудиторією в режимі реального часу, мобілізувати ресурси та протидіяти дезінформаційним кампаніям. Український досвід 2022-2025 років засвідчив спроможність цифрової дипломатії функціонувати навіть в екстремальних умовах активного конфлікту.

Концептуальною основою дослідження став неоліберальний інституціоналізм з акцентом на теорію м'якої сили Джозефа Ная, адаптовану до реалій цифрової епохи. Цей підхід дозволив проаналізувати формування нових інститутів і режимів міжнародної взаємодії у цифровому просторі, роль міжнародних організацій у встановленні норм, а також механізми здійснення впливу через привабливість без примусу.

Методологічно робота поєднала порівняльний аналіз шести міжнародних кейсів, кейс-стаді українського досвіду та сценарне моделювання. Цифрова дипломатія у роботі визначається як комплексна практика використання інформаційно-комунікаційних технологій державними та недержавними акторами для здійснення зовнішньополітичних цілей через пряму комунікацію з іноземною аудиторією, формування міжнародних наративів, мобілізацію ресурсів та координацію транскордонних процесів.

Авторка виділяє три хвилі цифровізації міжнародних відносин:

I (1990-ті) – формування глобального інформаційного простору;

II (2006-2015) – революція соціальних медіа та «Твіттер-революції»;

III (2016-дотепер) – криза довіри через дезінформацію та алгоритмічну маніпуляцію.

Цифровізація не є лінійним прогресом, оскільки кожна хвиля приносить як можливості, так і ризики. Теоретичні підходи розрізняються залежно від парадигми: неоліберали акцентують увагу на формуванні нових режимів, конструктивісти – на трансформації ідентичностей, реалісти – досліджують геополітичне суперництво за цифровий простір.

Критичний аналіз стану дослідження засвідчив дефіцит комплексних праць про ефективність цифрової дипломатії в постконфліктних контекстах. Широка джерельна база магістерської роботи допомагає заповнити прогалину через системний порівняльний аналіз успішних і проблемних кейсів.

У кваліфікаційній роботі виділено чотири ключові функції цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні: мобілізація учасників через зниження бар'єрів участі; прозорість через публічну звітність про допомогу; протидія дезінформації через швидкий фактчекінг; координація множинних акторів через спільні платформи. Водночас діють структурні обмеження: цифровий розрив, залежність від приватних платформ, вразливість до кібератак. Важливим є усвідомлення специфіки використання інструментів цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні (комунікаційних, координаційних, документальних, мобілізаційних) на різних етапах постконфліктної трансформації.

У процесі порівняльного аналізу кейсів було виділено три моделі використання цифрової дипломатії в постконфліктному врегулюванні:

- Колумбійська “модель швидкості” – це використання Twitter-дипломатії для національного примирення: 6 мільйонів громадян обговорили мирну угоду за 3 місяці, легітимізувавши компроміси після 52 років конфлікту.

- Косовська “модель креативності” є втіленням боротьби за визнання через креативну цифрову дипломатію: віральні кампанії (#KosovoIsReal, NewBorn) та мобілізація 800 тисяч діаспори принесли

визнання 117 держав за 17 років, компенсуючи дефіцит традиційної легітимності.

- Естонська “модель системності” по суті втілена через e-governance, що може бути охарактеризовано як постколоніальна цифрова дипломатія: e-Estonia як глобальний бренд сприяв розумові довіри до держави, залучив інвестиції і завдяки прозорості став інструментом профілактики соціальних конфліктів.

Проблемні кейси стали основою для розуміння механізмів провалу цифрової дипломатії як допоміжного інструмента постконфліктного врегулювання.

- Сирійський “механізм привласнення”: ІДІЛ використав цифрові інструменти ефективніше за демократичну опозицію, російська дезінформація домінувала 50:1, навіть діяльність з документування 3,5 мільйона злочинів не призвела до правосуддя.

- Ізраїльсько-палестинський “механізм поляризації”: цифрові платформи економічно зацікавлені в конфлікті (engagement×10), паралельні екосистеми різними мовами роблять діалог неможливим.

- Афганський “механізм колапсу”: 20 років інвестицій в тому числі в диджиталізацію зникли за 2 тижні, найбільш вразливі групи населення видалили акаунти через страх репресій.

Український кейс виявив унікальний феномен застосування цифрових інструментів під час активного конфлікту. Децентралізована екосистема (Зеленський, МЗС, Мінцифри, NAFO) мобілізувала 100+ мільярдів доларів за три роки. United24 залучила 650+ мільйонів від понад мільйона донорів. Україна домінувала в західному інфопросторі завдяки швидкості реагування, автентичності та креативності каналів та інструментів цифрової дипломатії. Проте виявлено такі виклики: втома аудиторії (падіння підтримки з 72% до 60-65%); уповільнення донатів на підтримку України у 4.5 рази; конкуренція за увагу закордонної аудиторії

з боку різних цифрових платформ, інституцій, організацій; залежність цифрової дипломатії від приватних платформ.

Досвід деокупованих територій України виявив трансформацію цифрової дипломатії в механізм внутрішньої реінтеграції через шість функцій: комунікація з населенням, документування злочинів, координація допомоги, психосоціальна підтримка, протидія пропаганді, прозорість відбудови. Порівняльний аналіз кейсів Бучі та Херсона виявив потребу: Буча (1 місяць окупації → швидка відбудова) vs Херсон (8 місяців окупації, постійні обстріли → фокус на виживанні). Критичний урок для держави – цифрові інструменти частково компенсують відсутність інфраструктури, але не замінюють базове відновлення.

Авторкою магістерської роботи розроблено три сценарії з диференційованими стратегіями. Оптимістичний сценарій (вірогідність – 20%): повна деокупація 2025-2026, План Маршалла, євроінтеграція та позиціювання України як tech-хаб Європи. Найбільш прийнятним бажаним є оптимістичний сценарій з повною деокупацією, що максимізує можливості цифрової дипломатії для інвестицій та євроінтеграції. Проте наявною є його низька ймовірність, зумовлена геополітичними реаліями: тривалістю війни й відсутністю серйозних змін на фронті, виснаженням ресурсів, втотою від війни.

Песимістичний сценарій (вірогідність – 30%) виглядає так: заморожений конфлікт, обмежена підтримка і витривалість за косовською моделлю. На відміну від нього реалістичний сценарій (вірогідність – 50%) виглядає як часткова деокупація території України протягом 2027-2028 років, наявність так званих “анклавів” окупації, подвійний наратив відбудови й міжнародного тиску.

Найбільш вірогідним є реалістичний сценарій з частковою деокупацією та збереженням анклавів окупації. Для цього сценарію, на думку авторки, необхідна комплексна модель. Швидкість колумбійської моделі (оперативна мобілізація донорів для відбудови деокупованих

територій), креативність косовської моделі (віральні кампанії #CrimeaIsUkraine, розширення United24, діяльність платформи «Ukraine Remembers», програми цифрової грамотності серед громадян України, мобілізація діаспори через культурну дипломатію, розвиток міжнародних партнерств) та системність естонської моделі (інституціоналізація через Управління цифрової дипломатії, трифазова стратегія, інтеграція Дія-екосистеми). Косовський досвід стає базовою моделлю для окупованих територій: він демонструє, що неврегульованість не є провалом, якщо держава зберігає цифрову присутність у глобальному інфопросторі. Конкретні пропозиції включають запровадження посади Цифрового амбасадора України, розширення платформи United24 на інвестиційні проекти, створення цифрової платформи пам'яті «Ukraine Remembers».

Критично важливо уникнути втрати імпульсу після завершення активної фази й продовжувати трансформувати емоційну мобілізацію в раціональну аргументацію довгострокових інтересів Заходу, диверсифікувати підтримку від індивідуальних донорів до інституційних інвесторів. Емоційний шок від вторгнення створив вікно можливостей (понад 100 мільярдів доларів за три роки), але воно звужується через природну втому від війни. Саме тому необхідно якнайшвидше інституціоналізувати досягнення, поки є політична увага та ресурси.

Отже, що цифрова дипломатія може бути ефективною навіть у найбільш несприятливих умовах за наявності політичної волі, креативності й автентичності. Це спростовує технологічний детермінізм про успіх, який визначає контекст застосування. Україна має можливість стати регіональним хабом експертизи в цифровій дипломатії постконфліктного врегулювання, експортуючи досвід іншим постконфліктним суспільствам. Реалізація цієї ідеї вимагає інвестицій в інституціоналізацію вже зараз, а не після завершення конфлікту. Цифрова дипломатія довела свою цінність у війні – тепер потрібно довести спроможність у мирі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Городніченко Ю., Сологуб І. Економічне зростання у повоєнній Україні. *VoxUkraine*. 13.09.2023. URL: <https://voxukraine.org/ekonomichne-zrostannya-u-povoyennij-ukrayini>
2. Деокупація Херсона. Стабілізаційні заходи. *МВС України*. 11.11.2022. URL: <https://mvs.gov.ua/news/deokupaciia-xersona-stabilizaciini-zaxodi-mvs-ukrayini>
3. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: затверджено Постановою Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 року №695 (в редакції Постанови Кабінету міністрів України від 13 серпня 2024 року №940). База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
4. Дія: державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua/>
5. Доктрина інформаційної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
6. Звіт про виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Бучанської міської територіальної громади за 2024 рік (№5259-73-VIII). *Бучанська міська рада*. URL: <https://lnk.ua/x4LX0B74n>
7. Індекс медіаграмотності українців: 2020-2024. П'ята хвиля. *Detector Media*. 06.05.2025. URL: <https://detector.media/infospace/article/240621/2025-05-06-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-za-2024-rik/>
8. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 17 січня 2018 р. № 67-р. База даних «Законодавство України».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

9. Левонюк Т. Онлайн дипломатія в умовах кризи. 22.05.2020. *Центр «Нова Європа»*. URL: <https://neweurope.org.ua/media-post/on-lajn-dyplomatiya-v-umovah-kryzy/>

10. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>

11. Мінцифри - підсумки 2023. Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України. 19.01.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-pidsumky-2023>

12. Мінцифри про результати цифрової трансформації в регіонах України за 2024 рік. *Міністерство цифрової трансформації України*. 14.02.2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-pro-rezultaty-tsyfrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy-za-2024-rik>

13. Окладна М. Г., Стеценко М.Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. *Право та інноваційне суспільство*. №2(15). 2020. С.13-17. URL: https://apir.org.ua/lais/uk/article/view/okladna_stetsenko15

14. Палій С. А. Цифровізація у теоріях міжнародних відносин. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 1. С. 73-76. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5410>

15. Піпченко Н. Цифрова дипломатія як інструмент в зовнішньополітичній діяльності США. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №5. URL: http://iir.univ.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2511

16. План відновлення України (Ukraine Recovery Plan). *Національна рада з відновлення України*. URL: <https://recovery.gov.ua/>

17. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: розпорядження від 31

грудня 2024 року №1351-р. Урядовий портал. URL: <https://lnk.ua/xVm8pKkev>

18. Російсько-український конфлікт: від повномасштабної війни до вирішення конфлікту і повоєнного відновлення. №1-2 (191-192). 2023. *Український Центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*. 221 с. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/09/13/NSD191-192_2023_ukr_MATRA.pdf

19. Сегеда О. О. Цифрова дипломатія України як елемент нової публічної дипломатії. *Політикус*. 2020. №3. С.139-147. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9503/1/Seheda%20O.%20O..pdf>

20. Степанов В. Цифрова дипломатія як інструмент масової комунікації в публічному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2020. №3. С.5-10. URL: <https://lnk.ua/QV0kWy3eg>

21. Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: затверджено Указом Президента України від 24 березня 2021 року №117/2021. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>

22. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://lnk.ua/geqK0ajN5>

23. Три роки після деокупації: як живе Херсон на лінії фронту. *UNIAN*. 08.11.2025. URL: <https://surl.lu/klzole>

24. Трофименко М. В. Цифрова трансформація публічної дипломатії України в умовах російської агресії. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Історія. Політологія»*. 2023. Вип.35-36. С.141-154. URL: <https://surl.li/olumpd>

25. Турчин Я. Теорія і практика е-дипломатії у сучасних міжнародних відносинах. *Гілея*. 2013. Вип. 74. №7. С. 373-376.
26. Українська призма: зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма»», Фонд ім. Ф.Еберта. Київ: ТОВ «Вістка», 2023. 308 с. URL: http://prismua.org/wp-content/uploads/2023/06/UkrainianPrism2022_ukr.pdf
27. Хорішко Л. С. Публічна дипломатія України в умовах сучасної політичної дійсності. *Політікус*. 2022. Вип.3. С.60-64. URL: http://politicus.od.ua/3_2022/9.pdf
28. Як донатять українці в 2023 році: огляд зборів United24, «Повернись живим» та фонду Притули. *OpenDataBot*. 26.10.2023. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/donats-for-victory>
29. Abunahel M. M. A. Twitter and its Elements: Analysis of Three Israeli Digital Diplomacy Actors on Twitter. *Global Media and Communication*. 2025. URL: <https://lnk.ua/5V1R3xdNd>
30. Adesina O. S. Foreign policy in an era of digital diplomacy. *Cogent Social Sciences*. 2017 №3. 13 p. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/23311886.2017.1297175?needAccess=true>
31. Ahmad M. I. Open Source Journalism, Misinformation and the War for Truth in Syria. *Open Source Investigations in the Age of Google / ed. by H. Wilson, O. Samuel and D. Plesch/ World Scientific*. June 2024. P.133-151. URL: <https://surl.li/hkjayg>
32. Akram M. Decoding Social Media's Role in Taliban 2.0 and its Implications for Afghan Youth. *Asia Pacific Issues*. 2024. №27(168). P.1-8. URL: <https://lnk.ua/wVlz9PA4P>
33. Al-Ashry M.-S. Arab journalists have no place: Authorities use digital surveillance to control investigative reporting. *Communication & Society*. 2024. Vol.37, No.1. P.61-77. URL: <https://surl.li/nwmyly>

34. Alkhalil M. How Can Protection Measures For Healthcare Workers In Conflict Zones Be Improved: Syria Case Study. *Policy Research Report*. June 2025. 30 p. URL: <https://lnk.ua/RVdKmERe3>
35. A Call to Action: Third Special Report on the Implementation Status of the Colombian Final Peace Accord's Ethnic Approach / J.E.Alvarez, etc. 17.09.2024. *University of Notre Dame*. 205 p. URL: <https://lnk.ua/R4aMpyn4J>
36. Askhita H. Disinformation in news reporting in the current crisis of Syria. *IFLA International News Media Conference 2016*. 38 p. URL: <https://lnk.ua/PeRlv3dNY>
37. Barthwal N. Taliban 2.0: Analyzing the elements of its victory in Afghanistan. *Center for Land Warfare Studies (CLAWS)*. 2021. 8 p. URL: <https://lnk.ua/pVJqZxpeP>
38. Bjola C., Fjällhed A. Public diplomacy in the crossfire: decoding Ukraine's 'Strategic Self' during wartime. *International Affairs*. 2025. №101(6). P.1-25. URL: <https://lnk.ua/MVwoKo8Vz>
39. Chainani A. M. Gaza and the Grotesque: Affective Solidarities in the Age of Mediated Violence: A Thesis in The Mel Hoppenheim School of Cinema. 2025. 96 p. URL: <https://surl.li/rixoiu>
40. Chinn J. N. Communication Power In Israeli Digital Diplomacy: Towards A Networked Theory Of Geopolitics : Dissertation. 2015. URL: <https://surl.li/edizbu>
41. Conflict prevention in fragile contexts. *OECD*. 17.09.2020. URL: <https://lnk.ua/aVp950gND>
42. Crandall M. Understanding Estonia's Cyber Support for Ukraine: Building Resilience, Not Status. Central and Eastern European Online Library. 2024. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1269030>
43. Despair and Decay: East Ghouta After 18 Months of Renewed Regime Rule. *The Middle East Institute*. 14.11.2019. URL:

<https://www.mei.edu/publications/despair-and-decay-east-ghouta-after-18-months-renewed-regime-rule>

44. Digital Agenda of Kosovo 2030. *Government of Kosovo*. 2023. URL: <https://surl.li/fwhori>

45. Digital Progress and Trends Report 2023. Washington: World Bank Group, 2024. 149 p. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/95fe55e9-f110-4ba8-933f-e65572e05395/content>

46. Dostri O. Israel's struggle with the information dimension and influence operations during the Gaza war. *Military Review Online Exclusive*. June 2024. 23 p. URL: <https://lnk.ua/KVvdRp34E>

47. Drissel D. Reframing the Taliban insurgency in Afghanistan: new communication and mobilization strategies for the Twitter generation. *Behavioral Terrorism and Political Aggression*. 2014. Vol.7, No.2. P.97-128. URL: <https://surl.li/vbgzbx>

48. e-Government Strategy Kosovo 2023-2027. *Government of Kosovo*. 2023. URL: <https://lnk.ua/be8A7OyV5>

49. Espinosa V. I., Pino A. E-Government as a development strategy: The case of Estonia. *International Journal of Public Administration*. 2024. Vol.48. No.1. P.1-14. URL: https://www.researchgate.net/publication/378274450_E-Government_as_a_Development_Strategy_The_Case_of_Estonia

50. EU Digital Diplomacy: Council Conclusions, Foreign Affairs Council, 18 July 2022. Annex. *European Union*. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11406-2022-INIT/en/pdf>

51. European Union contribution to the Global Digital Compact. May 2023. *European Commission*. URL: https://www.un.org/digital-emerging-technologies/sites/www.un.org.techenvoy/files/GDC-submission_European-Union.pdf

52. García-Perdomo V., Harlow S., Brown D. K. Framing the Colombian Peace Process: Between Peace and War Journalism. *Journalism Practice*. 2022. Vol.18. No.12. P.1-14. URL: https://www.researchgate.net/publication/360141263_Framing_the_Colombian_Peace_Process_Between_Peace_and_War_Journalism
53. Hahn L. The production of solidarity frames in contested fields in the digital age: the case of the Palestine Solidarity Campaign: PhD Thesis. London, 2020. 466 p. URL: <https://lnk.ua/J4ZPKIYVE>
54. Hanson F. Revolution @State: The Spread of eDiplomacy. *Lowy Institute for International Policy*. March 2012. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/03_ediplomacy_hanson.pdf
55. Harding L. How Zelenskiy's team of TV writers helps his victory message hit home. *The Guardian*. 16.04.2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/16/zelenskiy-ukraine-war-writers-journalists>
56. Hardy A. Estonia's digital diplomacy: Nordic interoperability and the challenges of cross-border e-governance. *Internet Policy Review*. 2024. Vol.3. No.13. URL: <https://surl.li/ekbqyq>
57. Hardy A. Securing e-Estonia: Challenges, Insecurities, Opportunities. 2019-2021: PhD Thesis. London, 2021. 283 p. URL: https://pure.royalholloway.ac.uk/ws/portalfiles/portal/45792105/Securing_e_Estonia_AH.pdf
58. Harphoush S., Ahmed F., Harphoush I. Post-crisis health reality and wellbeing of children within Syria: a scoping review of research from 2012 to 2024. *Conflict and Health*. 2024. Vol.19. No.39. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s13031-025-00673-1>
59. Hassan S. E. W., Shahiran E. Hashtag Wars: Twitter as a Discursive Space in the 'Battle of Narratives' between pro-Israelis and pro-Palestinians: PhD Thesis. Wellington, 2016. 160 p. URL: <https://surl.li/tiftci>

60. Hirblinger A. T. Building a peace we don't know? The power of subjunctive technologies in digital peacebuilding. *Peacebuilding*. 2023. Vol.11. No.2. p.113-135. URL: <https://surl.li/lzwnpx>
61. Hirblinger A. T. Digital inclusion in peacemaking: a strategic perspective. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, Centre on Conflict, Development and Peacebuilding, 2020. 43 p. URL: <https://lnk.ua/jVWP573Nk>
62. Hirblinger A. T. When the digits don't add up: Research strategies for post-digital peacebuilding. *Cooperation and Conflict*. 2024. Vol.59. No.3. P.425-446. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/00108367231184727>
63. Hlihor E. Public Diplomacy in Time of War. Israel's War on Gaza Case Study. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov. Series VII: Social Sciences. Law*. 2024. Vol.17(66). №1. P.71-84. URL: <https://lnk.ua/BNEM0MPNG>
64. How Americans view the Russia-Ukraine war. *Pew Research Center*. 17.04.2025. URL: <https://surl.li/pijhdn>
65. Ibrahimi N., Omar M., Ifrani M. Social media and articulation of radical narratives in Afghanistan: a research policy paper. *Afghan Institute for Strategic Studies*. 2015. URL: <https://surl.li/dxwgrq>
66. Independent Country Programme Evaluation: Colombia. *UNDP*. 30.12.2024. URL: <https://lnk.ua/y4XBOByVX>
67. Kahl A., Larrauri P.H. Technology for peacebuilding. *Stability International Journal of Security and Development*. 2013. Vol.2(3). No.61. P.1-15. URL: <https://surl.li/whsigu>
68. Kampf R., Segev E., Manor I. Digital Diplomacy 2.0? A Cross-national Comparison of Public Engagement in Facebook and Twitter. *The Hague Journal of Security*. 2015. Vol.10 (4). URL: <https://lnk.ua/k4kjqjXNL>
69. Kan K. The Impact of Digital Diplomacy on Security: the Case of the Russia-Ukraine War. *Digital Diplomacy in the OSCE Region: from Theory*

to Practice/ ed by E. Akilli, B. Güneş, O. Güner. Cham: Springer, 2024. P.101-112. URL: <https://lnk.ua/9eoPvPgVp>

70. Kosovo 2024 Report : Commission Staff Working Document. Brussels, 30.10.2024 SWD(2024) 692 final. *European Commission*. URL: <https://lnk.ua/J4PR5RAVz>

71. Kutnarová P. Estonia in times of Russian aggression: rethinking smallness. *Journal of Contemporary European Studies*. 2025. Vol.33. No.3. P.905-920. URL: <https://surl.li/wnujxp>

72. Labrèche G. Digital state-building in Kosovo: PhD Thesis. 2015. URL: <https://surl.li/ildwdu>

73. Lederach J. P. Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies. Washington, DC: US Institute of Peace Press, 1997. 197p.

74. Lillemets P., Drechsler W. E-Estonia-A Digital Government in Digital Transformation. 2023. URL: <https://lnk.ua/b4A3w2pVQ>

75. Lynch M., Freelon D., Aday S. Syria's socially mediated civil war. *Peace Works. Blogs and Bullets III*. 2014. No.91. URL: <https://www.usip.org/sites/default/files/PW91-Syrias%20Socially%20Mediated%20Civil%20War.pdf>

76. Maldonado A. U. What is the Colombian peace process teaching the world? *New England Journal of Public Policy*. 2017. Vol.29. No.1. Article 9. P.1-8. URL: <https://surl.li/cdynzs>

77. Manor I. The Digitalization of Public Diplomacy. Oxford: Palgrave MacMillan, 2019. 356 p.

78. Manor I. The Digitalization of Diplomacy: Toward Clarification of a Fractured Terminology. *Working Paper No.1. Exploring Digital Diplomacy*. 2017. 19 p. URL: <https://lnk.ua/dNYKKGK8eM>

79. Matchuk Y. Practice of Digital Diplomacy in the Czech Republic. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. №1(7). P.166-180. URL: <https://lnk.ua/k4x9j9Qey>

80. Mehran W. The evolution in the Taliban's media strategy. *NEXUS: Program on Extremism*. 18.08.2022. URL: https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5746/files/Evolution-Taliban-Media-Strategy_Mehran_August-2022.pdf
81. Mekai G. Digital Diplomacy and Small States: The Case of Kosovo. *Path of Science*. 2025. Vol. 11. No.10. № 2. P. 7001-7007. URL: https://www.researchgate.net/publication/398019905_Digital_Diplomacy_and_Small_States_The_Case_of_Kosovo
82. Morris B. Why Ukraine is one of the world's most digital countries. *BBC News*. 17.06.2025. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cm234l04xmro>
83. Nemény D. V., Papp-Váry Á. Building a Digital Nation: The Estonian Approach to Country Branding. *European Unity: from Maastricht to Modern Union*. Szerkesztők: Ferkelt Balázs és Nagy Milada, 2024. p.280-294. URL: <https://lnk.ua/2V5aK3PVM>
84. Nocetti J. Dazed and confused: Russian «information warfare» and the Middle East-The Syria lessons. *Policy Brief*. 27.02.2019. URL: <https://www.iemed.org/publication/dazed-and-confused-russian-information-warfare-and-the-middle-east-the-syria-lessons/>
85. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 204 p.
86. Nyman Metcalf K. How to build e-governance in a digital society: the case of Estonia. *Revista Catalana de Dret Públic*. 2019. Vol.58. P.1-12 URL: <https://surl.li/hiqebs>
87. Onuch O., Hale H. E. Capturing Ethnicity: The Case of Ukraine. *Post-Soviet Affairs*. 2022. Vol.34. No.2-3. P.84-106. URL: https://www.researchgate.net/publication/324481320_Capturing_ethnicity_the_case_of_Ukraine
88. Quinchía-Saavedra C. Tweeting for peace: an analysis of twitter use in Colombia's peace process. *International Review on Public and Nonprofit*

Marketing. 2025. Vol.22. P.603-630. URL:
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12208-025-00433-0>

89. Rasooli Z. The Digital Battlefield: The Taliban's Case of Co-opting Social Media. *Policy Brief No.179*. November 2023. Toda Peace Institute. 20 p. URL: <https://surl.li/lhznlj>

90. Risks To Sustainable Peace In Afghanistan: Testimony Before the Subcommittee on National Security Committee on Oversight and Reform U.S. House of Representatives. Statement of John F. Sopko, Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction. January 28, 2020. 26 p. URL: <https://apps.dtic.mil/sti/trecms/pdf/AD1137580.pdf>

91. Saber D., Al-Jaloud A. R. The Syrian Archive Digital Memory Project: Archiving as testimony, as evidence, as creative practice. *Visual Anthropology*. 2024. No.37. P.19-34. URL: <https://surl.lt/sbcgno>

92. Sahhar M. Occupied Narrative: On Western Media Collusion with Israel's' wars' and Recovering the Palestinian Story. *Baidu*. 2015. URL: <https://xueshu.baidu.com/usercenter/paper/show?paperid=c03655bf9c04bdde3ff41b3f9a2fb7d5>

93. Saliu H., Abrashi G. The Return of Media Diplomacy: Examples from Kosovo. *Jurnal Ilmu Sosial dan Ilmu Politik*. 2023. Vol.27. No.1. P.74-89. URL: <https://surl.li/usmtva>

94. Scott M. How Ukraine used Russia's digital playbook against the Kremlin. *Politico Europe*. 24.08.2022. URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-russia-digital-playbook-war/>

95. Sevin E. Public Diplomacy on Social Media: Analyzing Networks and Content. *International Journal of Communication*. 2018. Vol.12. P.3663-3685. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/8726/2449>

96. Shahid R. W. How Narratives Helped the Taliban's Surprise Takeover of Afghanistan in 2021. *Global Foreign Policy Review*. 2022. Vol.V. No.II. P.52-65. URL: <https://lnk.ua/R4aMdMY4J>

97. Strategy for Digital Transformation on UN Peacekeeping. *UN Peacekeeping*. 2020. URL: <https://surl.li/niovad>
98. Sullivan P. J. Auditing Failure: The Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction, 2012-2021: PhD Thesis. Kingston, 2023. 353 p. URL: <https://lnk.ua/pVJqRq9eP>
99. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations / ed. by J.Melissen. New York: Palgrave Macmillan, 2005. 221 p.
100. The Future of Ukraine's Economic Recovery. 31.07.2024. *Brookings Institution*. URL: <https://surl.li/yhvmsm>
101. Turner M. Making Peace after War. *Paris R. At War's End: Building Peace After Civil Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. P.97-107. URL: <https://surl.li/xqlpuq>
102. Ukraine: Commission presents plans for the Union's immediate response to address Ukraine's financing gap and the longer-term reconstruction: Press release. Brussels, 18 May 2022. *European Commission*. URL: <https://surl.li/keisyl>
103. Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan 2025. *OCHA Ukraine*. 2025. URL: <https://surl.lt/lxncla>
104. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA2). *World Bank*. 2022-2023. URL: <https://surl.li/bcuwuh>
105. Undermining Ukraine: How Russia widened its global information war in 2023 / research coordinated by R.Osadchuk; ed. by E.Carvin. *Atlantic Council*. 29.02.2024. URL: <https://lnk.ua/1V9kEkx4g>
106. UN Humanitarian Operations in Syria 2021-2022: Challenges and Policy Solutions / K. Shaar, etc. 2022. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/international/21321.pdf>
107. United Nations Development Programme Annual Report 2024. *United Nations Development Programme*. 2024. 23 p. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-04/annual-report-2024_1.pdf

108. United24 [an official website of the Ukrainian Government]. URL: <https://u24.gov.ua/>
109. Using Digitalization to Enhance Public Finance in Kosovo / C. Bloch, etc. *Selected Issues Paper. International Monetary Fund*. January 2025. SIP/2025/006. URL: <https://surl.li/klpuoc>
110. U.S. Reconstruction Efforts in Afghanistan: Key High-Risk Areas to Persist into Future: Statement for the Record Committee on Appropriations, Subcommittee on the Department of State, Foreign Operations, and Related Programs U.S. Senate. Statement of John F. Sopko, Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction April 9, 2019. 16 p. URL: <https://lnk.ua/RVdK9Kke3>
111. Voodla K., Jackson E. B. Defining Digital Diplomacy for Estonia. *TalTech*. 2022. URL: <https://surl.li/cajohq>
112. Yaqub Z., Tabassum S. Israel's Soft Power Application through Digital Diplomacy against Hamas to Iran Wars (2023-2025). *Advance Social Science Archive Journal*. 2025. Vol.4. No.01. p. 3908-3920. URL: <https://assajournal.com/index.php/36/article/view/871>
113. Young O., Young E. Technology for peacebuilding in divided societies. ICTs and Peacebuilding in Northern Ireland *Transformative Connections*. Nesta, 2016. 55 p. URL: https://media.nesta.org.uk/documents/tranconn_bright_ideas.pdf
114. Zagorodnyuk A. Ukraine's New Theory of Victory Should be Strategic Neutralization. *Carnegie Endowment for International Peace*. 18.06.2025. URL: <https://lnk.ua/q462j3E4J>